

B-14199
BENEDICTI
PERERII
VALENTINI

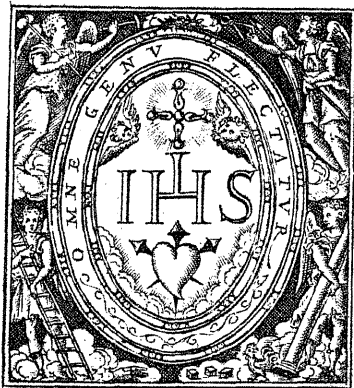
E. Societate IESV.

ADVERSUS FALLACES
& superstitiosas artes,

IDEEST,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE
Somniorum, & de Divinatione Astrologica.

LIBRI TRES.

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Costantin, Senensem.

Sub signo Mimerus.

^{B-11199}
BENEDICTI
PERERI
VALENTINI

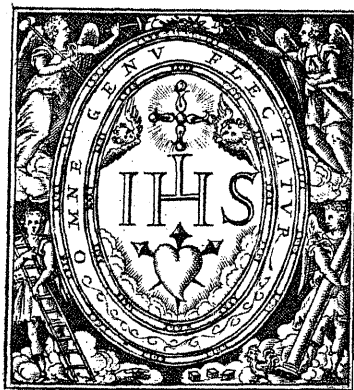
E. Societate IESV

ADVERSUS FALLACES
& superstitionas artes,

I. D. E. S. T.,

DE MAGIA, DE OBSERVATIONE
Somniorum, & de Diminatione Astrologica.

LIBRI TRES.

2246

VENETIIS, MDXCII.

Apud Ioan. Baptistam Costantin, Senensem.

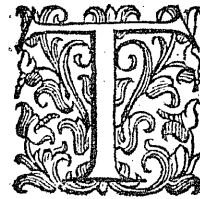
Sub signo Minervae.

CAMILLO CAETANO

PARTRIARCHÆ ALEXANDRINO,

Benedictus Pererius S. D.

*PR*A sunt genera rerum, CAMILLE Patriarcha Illustrissime, in quarum studio & observatione mortalium animi vesana quadam libidine vel potius rabie noscendi que futura sunt, fœdis & noxijs illudantur fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia, & natalitia Astrologorum Prædicta, atque Artes Magice. Neque verò earum rerum pesilens vis, priuatos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-

A 2 cipes

ripes ac Reges ipsasq; ciuitates & Re-
publicas inuasit, infecit, ac perdidit.
Ac licet has generis humani pestes om-
nibus ferè seculis tum sapientes viri
firmisimis rationibus profligare, tum
prudentes Rerum publicarum rectores
ac principes seuerisimis damnatas edi-
ctis & atrocisimis pœnis addictas, è so-
cietate hominum exterminare flagran-
tissimè cupuerunt, obnixèq; contende-
runt: perparum tamen adhuc profe-
ctum est. Adeo enim malum hoc in ani-
mis hominum hæret infixum, ut peni-
tus extrahi vix queat, nec eius sanandi
potens atque efficax ullum iam reme-
dium inueniri posse credatur. Itaque

Tacitus hic usu venit quod de Mathematicis
historia-
rii lib. I. scite quidam vereq; dixit: Genus homi-
num, inquit, potentibus infidum, spe-
rantibus fallax: quod in ciuitate nostra
& vetabitur semper, & retinebitur.
Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde utiliter ac salutariter fecisse vi-
si sunt, qui doctis aduersus eas artes edi-

tis

ris libris, vanam & fallacem ac perni-
ciosam esse hominum generi, nimis cu-
riosam & superstitiosam earum rerum
observationem, apertè demonstrarunt.
Quorum ego prudens consilium, piùmq;
studium, atque utilem conatum emu-
latus, tres aduersus eas artes libros con-
feci, unum de Magia; alterum de Ob-
seruatione somniorum; tertium de Di-
uinatione Astrologica. Ac primus qui-
dem liber planè nouus est fœtus, nunc
primum lucem aspiciens: que reliquis
autem duobus libris disputantur, ea fe-
rè sunt in Commentarijs nostris partim
in Daniele, partim in Genesim expli-
cata. Sed quia non pauci eos Commen-
tarios non legent, aut quod eos propter
studiorum diuersitatem non iuuat le-
gere, aut quia non vacat propter occu-
pationes, putauit me pergratum pluri-
mis futurum, si, quo latius horum li-
brorum pateat utilitas, separatim eas
disputationes, atque unum in volumen,
idq; modicum inclusas, typis excuden-

A 3 das

das curarem: ratus scilicet fore, ut eas ipsas disputationes, tum propter exquisitam multisq; optatam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & avidius atque utilius legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE Præsul ornatissime: quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suavitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis natura ac fortuna bonis adequasti, admirari & observare coguntur. Video sanè perexiguum esse munus, nec dignum tuæ nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & observantiæ plenissimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat Societas nostra, certissimum testimonium.

BENE-

BENEDICTI

PERERII,

LIBER PRIMVS,

qui est

DE MAGIA.

DUPLICEM esse Magiam hic liber ostendit alteram quidē Naturalem & veram, ex oculis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamq; ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omni; aliena superstitione, & à Dæmonū artificio ac maleficio puram; sed paucissimis tamen mortaliū exploratè perceptam: Alterā verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni rōne ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonūq; fraudibus & maleficijs implicatam, ob idq; meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector, quatenus utraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mirā quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræsentant vim & naturam,

sed nudas tantum atque inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Denique quæ videntur & vulgo creduntur Magorum miracula, quibus rebus differant à veris miraculis, quibusue notis & signis facile diiudicari & internosci queant. Libuit autem ante ipsum operis vestibulum, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ hic tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat utilitatem, cuius ei afferendæ utilitatis flagrans desiderium, nec dubia spes ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM LIBRI PRIMI,

Qui est de Magia.

- I. **A** N omnia qua feruntur à Magis facta, sint vel ab illis, vel ab alijs confecta.
- II. An omnes effectus Magia reuera tales sint quales videntur.
- III. An sit aliqua Magia naturalis, & qua, aut qualis ea sit, & unde eam homines discant.
- IV. An sit aliqua Magia non naturalis, & Dæmonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V. An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI. Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.
- VII. Quas

- VII. Quas res Damon nec per se, nec per Magos possit efficere.
- VIII. An opera Magorum sint vere miracula, & quæ admodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.
- IX. Quotuplex sit Magia, & primo de Magia Astro-nomica.
- X. De Arte Cabalifica.
- XI. De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad visuum conspectum & colloquia euocatione.
- XII. An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimis.
- XIII. De origine Magia, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.
- XIV. An Magia studium & usus sit licitus.
- XV. De Magis Pharaonis, quorum mentio fit in libro Exodi: & qui nominatim fuerunt illi qui restiterunt Moysi.
- XVI. An prodigia qua Magi Pharaonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.
- XVII. Qua ratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.

CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA esse vel sermonibus vulgi feruntur, vel à scriptoribus mandata sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta, & falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrantur, verè ab illis gesta.

ON est dubium quin eorum quæ de Magis aut dicuntur aut scribuntur, quamplurima sint ficta & falsa: nam plerique hominum nimis sunt creduli & superstitiosi, & rebus admirandis facile capiuntur; cum etiam docti viri & Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoniam fabula cõtinet aliquid nouum & mirabile, fabulis oblectentur.

Quis enim non videt, quæ Ouidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia ficta esse à Poetis. sicut illa de Circe & Medea; & de socijs Diomedis in aues conuersis, quæ lōgo post tēpore circa templum Diomedis volitabant; de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de Arcadibus qui traiecto quodam stagno vertebantur in lupos; de focero Medæ, quem illa à fenestru te ad iuuentutē reuocauit, de draconibus, quibus simul iunctis Medea volauit per aera, & de alijs id genus fabulis, quas Poetæ cum ad oblectationem legentium, tum ad mysticam hominum eruditionem adinuenerunt? Negari tamen non potest multa miratu dignissima verè à Magis esse facta. Nam scriptura in Exodo commemorat opera Magorum Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28: scribitur de Pithonissa quæ suscitauit

Samue-

Samuelem, & Psalmo 57. de venefico incantante sapienter aspidem, ob id oburantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudoprophetae, & dabunt signa & prodigia,* non vti que alia arte quàm magica. Ex historijs Ecclesiasticis notum est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus quòobrem (vt fertur) à Romanis publicam statnam meruit hac inscriptione: *Simoni Deo Sancto: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum; Tertulianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in Actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *hec est virtus Dei quæ vocatur magna.** Narrat B. Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem Deo sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eum ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeo illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porro quæ de Strigibus vulgo circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strigibus, & Alphonfus de Castro in eo quod scripsit de punitione hæreticorum, non illi quidem tanquam dubia & incerta, sed tanquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vi-

ta Apol-

*Iustinus
martyr.
Irenæus.
Tertulianus.
Eusebius.*

*Mira opus
ra Mago-
rum.*

*Arist. lib.
1. Meta-
phys.*

Exod. 7.

Philostratus
no.

ta Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophistas Aethiopū, vel ipsum Apollonium gessisse. Tale est illud quod in libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbriū, alterum ventorum; illud, cum nimia siccitate India praebeatur, apertum, nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes; nimios autem imbres oclusum cohibebat; alterum ad apertum, efflabat ventos regionem persflantes, quod salubrius esset caelum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cum Apollonius cum Iarcha & alijs Brachmanis mensē accubisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab aëris pinceris calices in gyrum circumlatos esse certamensuram vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella, quae tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secreto quaedam illi admurmurans & insufurrans, ad vitam & integram valetudinem reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Memnonis, quam cum radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespersionis, qui princeps erat Gymnosophistarum apud Aethiopes, vinum quandam uoce quidē clara & distincta sed tenui admodum & quasi foeminea salutasse Apol-

Apol-

Apollonium. Sed illud miratu dignissimum, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octauo, Apollonium cum esset in pratorio Domitiani Imperatoris, ut putabatur, ab eo eodem nandus, repente ex omnium oculis euanuisse. Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut eum Hierocles cum Christo Domino nostro conferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coaruit Eusebius Caesariensis: Alexander autem Mameas Imperator Romanorum, in suo Larario imagines Christi, Abrahæ & Apollonij habebat, quod hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quae Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt, vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosum nimiumque credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quae Maga illa apud Virgilium libro quarto Aeneidos promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promisit soluere mentes
Quas velit; atq; alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & uertere sidera retro,
Nocturnosq; ciere manes, mugire videbis
Sub pedibus terræ, et descendere motibus ornos.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiæ reiicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium,

vel

Eusebius
in lib. contra
Hieroclem.Plinio
nulla est
magia.

vel diligentia, vel quolibet facultas, nec studiū cum eius discendā audidissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridentes Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, ^{causis}que magicis eum initiavit: sed is regnū quidem à Nerone accepit; Magiam autē quæ nulla est, docere eum nō potuit. Proinde ita per suasum sit, intestabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis, umbras, sed in his veneficas artes pollere, non magicas. Hęc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vera & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula, demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt Aethiopide herba amnes ac stagna siccare: coniectu, tactu, clausa omnia aperiri: Achimenide coniecta in aciem hostium, trepidare agmina; ac terga vertere: Latracem dari solitam à Persarum Rege Legaris, ut quocumque venissent, omnium rerū copia abundaret. Apud Democritum inuenitur compositio medicamentum, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. c. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi mire insaniūt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. c. 12. & apud Plinium lib. 28. c. 1. quæ fabulantur Magi de Chameleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponesiacum, anno

*Figmenta
Magorum
Plinio.*

*Aul. Gellius.
Plinius.*

anno post Romam conditam trecentesimo: vñ auctor est Plinius lib. 30. cap. 1.

CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIÆ sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non tales reuera quales videntur; an verò sint aliqui eius effectus etiam veri, & naturales nempe tales reuera quales videtur.

NONNVLLOS effectus Magorum naturales & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex alijs probatis historijs compertum est. Nam opera Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat scriptura c. 7. Exodi; itaque sentiunt Origenes & Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Pithonissa fuscitatus; quem fuisse verum Samuelem, licet nonnulli in dubium verterint, tamen auctor libri Ecclesiastici c. 46. nos dubitare non sinit. Ad hæc Dominus noster ait venturos ^{24.} pseudopphetas tempore Antichristi, qui faciant prodigia & portenta magna: quæ S. Paulus ^{2.} *Thess.* vocat mendacia, non quod omnia per se & sua natura sint futura falsa; sed quòd fient ad persuadendum falsum, & ad decipiendos homines, & quòd purabuntur esse vera miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non sint talia. Nonne Deus Deuteronom. 13. denunciat venturos pseudopphetas prædicetes futurum aliquod portentum, quòd ita veniet, ut ab illis fuerat prædi-

prædictum? Dæmones item naturali solertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum rerum naturalium quam propter peccatum non amiserunt; denique longissimi tēporis experientia qua pollent, occultas & admirandas rerum facultates & virtutes, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitatos effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, c. 7. & 8. in libro Octogintarium quæstionum, q. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare, (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim Mater deorum ex Pessimunte Phrygiæ, nauì adueheretur Romam, ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, non bouum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque nauì alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiam probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsque ad Capitolium, anno vrbs condita sexcentesimo nono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari, opera Magorum homines foemina suè inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos; cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquã duo illa quæ

virgi-

virgines illas uestales egisse diximus, putat S. *Notabilis* Thomas in Quæstionib. de potentia, quæst. 6. *sententia* art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum, Deo sic volente, castitatis uirtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

CETERVM plurima Magorū opera esse simulata, fallentia oculos spectantiū, nudamq; tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem ueram naturam habentia, multi tradiderunt atq; compererunt, & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admiranda metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, c. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdã mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tempore in Italia uiatores quibus caseum dabant ueneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumq; opera ad portanda onera aliquamdiu ufas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerês pulchræ mulieris, simulabat le captam amore cuiusdã Menippi iuuenis formosi, eiq; uelle nubere. Die igitur nuptijs dicato, mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis uini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apol-

B

lonius

*Lamiarum
ingenium
et libido.*

Ionius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantalii hortos videris, qui sicut Homerus scribit, apparebant esse aliquid, cum nihil tam essent: talem enim esse hunc omnem apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparatus materia: ulla subest, sed materiæ duntaxat simul lachrum est & imago. Hæc autem sponsa, una est è numero lamiarum, quas aliqui laruas, aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem & venerem pronæ, & humanas carnes vehementer expetunt, venerorum cupidine allicientes eos quos cupiunt postea deuorare. Arque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euauit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, ut eius postea corpus deuoraret: consueuisse enim pulchrorum iuuenum corporibus vesci, ubi ad summam sanguinis abundantiam peruenerent. Non sunt admodum dissimilia quæ 26. quæst. 5. cap. Episcopi, de nonnullis stry gibus narrantur, quas demones delusa earum imaginatione credere faciebant; longa terrarum spatia per aëra equitando cõficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus uel lignis leones uel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones uel lupos: cõstat autem

autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiam nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustam magnitudinem, nisi statis temporum interualis peruenire posse. Dicuntur etiam mortui à Magis reuocari ad vitam, sicut traditum est de puella illa quam Apollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quodam ab Hercule ad vitam restituta. Plin. etiã lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadem celeberrimũ tempore Pompeij Magni medicũ, quendam hominẽ mortuũ è funere retulisse & seruasse. Non posse autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita cõcluditur: Si animus hominis est mortalis, non potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; sin autem est, uti uere est, immortalis, nõ potest ullis hominum uel demonum artificijs, uel ullis naturalium agẽtium uiribus rursus ad corpus suum animandum uiuificandumq; reuocari: nam cum sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec ullius rei creatæ potestati subiacet. Necessè est igitur, resurrectiones mortuorum quæ a Magis factæ narrantur, uel esse fabulosas, uel fuisse simulatas, & tantum in speciem factas.

Nulla uero arte magica posse mortuos reuiuiscere.

CAPVT III.

AN SIT ALIQUA MAGIA naturalis.

LICET iam usus obtinuerit ut nomen Magi ferè in malã partem accipiarur, pro ea nimirum arte quæ opera, & adminiculo demonum res mirabiles uel facit, uel facere simulat;

& Magi vulgo dicantur qui ex cōmercio quod habent cum dæmonibus, res stupendas efficiūt, veluti sunt præstigiatores, incantatores, necromantici, & alij malefici homines; attamen nec nomen Magiæ absolutè & præcise sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit usurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiebant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia, dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalem voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæq; latent ferè mortales, agentia & patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moluntur. Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verum tamen non vtens viribus agèntium naturalium, sed sola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursum triplex tradi potest: alia enim dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur, altera Diuina, quæ per reuelationem uel à Deo, uel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

*Triplex
Magiana
naturalis.*

*Essenatū
ralē quā
dam Ma
giam.*

ESSE autem Magiā quandam naturalem, quæ est secretior quadam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit,

cit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus dumtaxat literis philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabiliū rerū effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accommodare sciret, haud dubie mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompergè adhuc rationis, & (vt Plinij verbis vtatur) in naturæ maiestare penitus abdita: hæc si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgo diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamè opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur, De admirandis auditionibus; quanquam eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris multa, tum plurima secundo libro Naturalis historiæ prodidit, & Proclus in lib. De Sacrificio, & Magia, & B. Augustinus lib. 2. 1. De Ciuitate Dei, cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineralium, Tractatu 2. c. 1. 11. & 17. & Fracastorius in lib. De Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Platonis, c. 2. multaque eius generis sparsa leguntur in libris Cardani de Subtilitate & varietate rerum; quorum hic nonnulla ex Plinio recenset lib. 2. cap. 96. Iuxta Harpaxam oppidum Asiæ, cautes itat horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto corpore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta flumē Indum, alteri natura est, vt ferrum omne trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sinè clauī in calciamēto, in altero auelli non posse, in altero sisti. Et

*Miracū
la natū*

cap. 105. Hæc est natura Naphtæ circa Babylo-
niam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vndecunq; visam protinus transiliat ignis.
Ita ferunt à Medea pellicem crematâ, postquâ
sacrificatura ad aras accefferat, corona igne ra-
pta, & cap. 107. In Nymphæo exit è petra flam-
ma quæ pluuijs accéditur, & c. 103. In Dodone
Iouis fons cum sit gelidus, & immerfas faces
extinguat, si extinctæ admoueantur, accendit.
In Illyrijs supra fontem frigidū expanstæ vestes
accenduntur. Idem Plinius libro vltimo, cap. 4.
Adamas (sic Græcè dictus, quod nec ferro, nec
igne dometur) hircino tamen rumpitur sangui-
ne: & cum magnetæ lapide in tantum dissidet,
vt iuxta positus ferrum non patiatur abstrahi;
aut si ad motus magues apprehenderit, rapiat
atq; auferat. Verùm nihil esset mirabilius ma-
gnete, si vis eius nõ adeo nobis esset nota & ex-
plorata. Nam ratione cur ferrum ad se trahat,
& acum nauticam sua vi tactâ eatenus agitet,
quoad illa directo Septentriones spectet, quis
nobilium philosophorum non diligentissimè
inuestigauit? quis autem adhuc comperit aut
fatis explicauit? sed omnia excedit miracula
Echneis pisciculus quem Latini vocant Remo-
ram, cuius meminit Aristoteles lib. 2. De Histo-
ria animalium c. 14. sed Plinius lib. 3. cap. 11.
non solum ab antiquis de eo prodita, sed etiam
sibi suiq; tēporis hominibus planè cognita &
explorata tradens, ait eum semipedalè esse, li-
maci magnæ similem, adhærentemq; nauigijs,
licet ea sint ingenia cursuq; incitatissimo feran-
tur, eorum tamen ita frenare imperum, vt itare
cogar,

*Remora
piscis.*

cogar, non labore vlllo, nec renitendo, nec ali-
ter quàm adhærendo. Fertur Aetiaco bello te-
nuisse Prætoriam nauim Antonij properantis
circumire, & exhortari suos, donec irer in aliâ.
Ideoq; Cæsariana classis impetu maiore p roti-
nus venit. Tenuit etiâ eius memoria Caij prin-
cipis ab Astura Antium remigantis quinquire-
mem quadringentorum remigum viribus pro-
pulsam, eiusq; adhærens gubernaculo: feruntq;
Cæsarem peculiariter miratum quomodo ad-
hærens tenuisset, nec idem polleret in nauigiū
receptus. Hactenus ex Plinio. Nec modo quæ
ratione carent, sed etiam homines mira edere
& non cernentibus incredibilia cum alij testifi-
cati sunt, tum haud dubium reliquit S. Augusti-
nus multis certisq; eius rei positis exēplis. No-
uimus, inquit, lib. 14. de ciuitate Dei, c. 23. ho-
minum quorundam naturas multum cæteris
dispare, & ipsa raritate mirabiles, quædam vt
volūt de corpore suo facientium, quæ alij nul-
lo modo possunt; & audita vix credunt. Sunt
enim qui aures mouent, vel singulas, vel ambas
simul. Sunt qui totam cæsariem, capite immoto
quantum capilli occupant, deponunt ad fron-
tem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum
quæ deuorauerūt, incredibiliter plurima & va-
ria, paululum præcordijs cōtrectatis, quod pla-
cuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab
imò sine pædore vlllo, ita numerosos pro arbi-
trio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte citare
videantur. Ipse sum expertus sudare hominem
solere cum veller, notum est quosdâ fieri cum
volunt, atque vbertim lachrymas fundere.

Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parocchia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, ut non solum vellicantes & pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sentu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

*Sphæra
Archimedis.*

I A M verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura deorum ab Archimede primum, & deinde à Possidonio factam, omnes cœlestium orbium conuersiones suis motibus clarissime perfectissimeq; representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium cõmémorat, duos in Germaniâ natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus sinistrum illius aperiebantur, tamen clausa essent: idemq; contingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò; quàm in proprietatem oculi tam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à cælo: quanquam ego vereor ne illud non fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

*Quales
Magi Per
sarum.*

S I igitur tam mira sunt naturæ opera, cur nõ sapiens reconditori naturalium rerum cognitione vsuq; præditus similia facere posset? Atq; hæc est Magia naturalis. Tales erant apud Persas

Magi

Magi (ait Philo in libro, Quod omnis prob. sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios ijsdem iniciant mysterijs. Et in libro De specialibus legib. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, ut honestam expetendamq; non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, ut regnare non liceat nisi familiariter cum Magis versato. B. Hieronymus exponens secundum Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philosophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gëtis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natiuitate primi, orum eius intellexerunt, Huius artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idemq; sensit de illo Iustinus martyr in Quæstionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesimaquarta ita scribens: Apollonius, ut vir naturalium potenciarum & disensionum atque consensionum earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materialium, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficiebat. Et Apollonij quidem opera quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem actionem hominum, non euertit Deus. Sic ibi Iustinus. Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes

Matth. 2.

*Iustini
martyris
testimo-
nium de
Magia A
pollonij
Tyanei.*

Archimedis scientia potentia.

medes admirandum illud theorema ponere. QUANTVM LIBET onus quibuslibet viribus mouere nec posuit modo, sed & aperitissime demonstrauit; & quia id regi Hieroni in credibile videbatur, speculatione illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariã quam ingens hominũ turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul affidens, quæta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumq; Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad urbis propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas relaq; huius Magiæ naturalis sciẽtia adinuenit, quibus tâtas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreq; percussi, dicerent se nõ contra homines, sed contra Deos pugnare. Quid dicam de stupendo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobiliũ Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ à ligno ratione quadam mechanica factum, volasse, ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantiũ admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue a Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret,

Plutarchus in Marcellio.

Columbæ lignea volans.

Caput æneum loquens.

Mira opera Boetij.

ques

aves simulatæ dulcissimè canerent, homines ærei in aere buccinarentur. Verùm de his factis, illudq; ratum & indubitatum sit, esse quandam Magiam naturalem, quam qui tenent (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonum fieri: tum quia opera illa sunt iniustata; tum quod secreta quadam ratione & alijs occultata fiant. Quamobrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & nõ nisi eorum ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus: & Boerius lib. 1. de consolatione, prosa quarta, queritur se, propter reconditioris Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectum, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse, accusatum, & damnatum.

MAGIÆ autem naturalis, non humano studio partæ, sed à Deo vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerum omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quam verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere potuisset. Iosephus certè lib. octauo de Iudaicis antiquitatibus ait, Salomonem instituisse occultæ quædam remedia ad pellendos morbos & fugandos dæmones. Incantationes, inquit, composuit quibus morbi pelluntur, & coniuurationum modos reliquit scriptos, quibus ita fugantur dæmones, vt deinceps nõquam reuerti audeant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in vsu esse, & se vidisse Eleazarum

Naturalis Magia Salomoni. 3. Reg. 2.

zarum

zarum Iudæum, præfente Vefpafiano alijsque Principibus, multos à dæmonibus vexatos, hac ratione liberaffe. Modus curationis erat hic: admoto naribus dæmoniæ annulo, sub cubiù figillo inclufa erat fpecies cuiufdam radicis à Salomone indicatæ, ad eius olfactum, per nafum contrahebatur dæmoniù, & collapfo mox homine, adiurabatur dæmonium ne amplius rediret, Salomonis mentione facta, & incantationibus eius recitatis. Difceffus autem dæmonis ab homine, illud erat indicium, quod in fufu Bleazari egrediens, vas plenum aqua ibi pofitù, inuifibiliter eueitebatur. Hæc ex Iofepho. Sed præfecto illa ratio eiiciendi dæmonem, non ex Magia naturali, fed ex fuperftitiofa & Diaboli artificio, compofita proficifcebatur; nec eam credibile eft inftituta efle à Salomone, ni fi forte poftquam is Dei gratiam perdidit, in cultù idololatriæ prolapfus. Iuuenis etiã Tobias, mirabilem vim eius pifcis quem in Tigri ceperat, Angelo Raphaelè docente, cognouit. nam fic Tobie dixit Raphael (vt legitur. c. 7. illius libri)

Cordis eius particula fi fuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorù, fiue à viro, fiue à muliere, ita vt vltra nõ accedat ad eos: fel autem eius, valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo, et fanabuntur.

Simili remedio pifcis, Gregorius Turonenfis Epifcopus, cù puer efferet, diuinitus admonitus, patrem fuum à grauiffimo morbo liberauit.

NONNVNQVAM etiam Magiã naturalem difcùt homines à dæmonibus. Sic enim Magos Pha-

3. Reg. 11

Pharaonis eam didiciffe, certù eft. Immo ferè, qui hanc Magiam tenent, cum fint homines minimè probi, & Philofophiæ aliarumque liberarù doctinararù rudes, & imperiti, non dubiù eft, quin uel ipfi eam, artem à dæmonibus didicerint, uel ab his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim vlli mortalium, aut certè paucifsimis, nec ni fi ijs qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obferuatione ufitatis Magia naturalis contingere potelt.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQVA MAGIA non naturalis, hoc eft, qua non ad naturam, fed ad dæmones neceffariò referri debeat.

MVLT A faciunt Magi, quæ nullo modo effici poffunt per caufas naturales, fed ea neceffariò referri debent ad aliquas fubftantias in corporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquam faciunt ftatuas è ligno uel alia materia factas, nullo extrinfecus impellente, moueri ex fe motu progressiuo & humano, quin et loqui & refpondere ad quæftiones de varijs rebus propofitas: fi id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, ni fi dando formam, ex qua illa operatio procedit, fupradictæ verò actiones, fi tantummodo animalium perfectorum, & quædam propriæ hominis, oporteret in illa ftatua productam fuiiffe animam fentientè perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi

iusmodi animæ possunt esse subiectiue in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carét uita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similib. nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectam illi magnitudinem dare: Necessè igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci. Deinde, Magi quædam manifestant occultissima; & quæ ratione humana nota eis esse non potuerant, ueluti furta clam facta, thesauros alicubi reconditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisq; olim uel dixit uel fecit, deniq; prædicunt quædam futura: hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quam est humana. Præterea Magi cū uolunt mira illa facere, certis quibusdam uestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec uim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est, illud quod nonnunquam faciunt Magi, ut ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repente patefiant, interdum etiam se uel alios repente ex hominū conspectu subducunt, quod de Apollonio Tyaneo memoriarum proditum est: is enim cum sisteretur in Prætorio ante Domitianum Imperatorem, repente

repente ex oculis omnium euaniuit dicitur. His accedit quod Magi non faciunt hæc, nisi pronuntiando certas quasdam uoces & uerba, in quibus totam illi, uel maximam uim artis Magicæ ponunt: uoces autem & uerba, cum ex se non habeant aliam uim quam significandi, uel quodammodo afficiendi auditum, non possunt esse causa ut aliquid fiat, nisi dupliciter, uel ratione rerum quæ illis uerbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos uariè afficiunt & mouent, præsertim adiuncta decenti conuenientiq; actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo oratorum & concionatorum uerba, mouere solent audientes, sed hic modus mouendi, non nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest. Vel mouent uerba, propter suauitatem modi, quo modularè & artificiosè cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solum homines, sed etiam animalia uocibus musicis uariè affici & permoueri cernimus: neutrum autem horum reperitur in uocibus Magorum, non igitur per illas uoces, tanquam per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam uerò, cum Magi ad faciendum quod uolunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, prostrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquido cernit hæc non posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligenti, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt efficere non possunt, exhiberi?

Quomodo uoces possunt esse causa efficiens aliquarum rerum.

Postre-

Postremò, ne quis uel ambigendi, uel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipfos faciunt, sed quasi quaedam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent uel à demone tradita, uel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentes illis sibi dictatis, eiq; utè res, mira etiam fecisse, quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensem, Cardanum, maximè verò Pomponatium in libro De Incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis demōnibus, ad solas causas naturales conatos esse referre; sed frustra & infeliciter. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hic docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonicis fuisse probatam & literis traditam, hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, immò ante hos omnes idem in Primandro, sensit & docuit Mercurius Trifigius.

CAPVT

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORUM opera & auxilio Magim ira faciunt, sint boni, uel an mali. ¶

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauēt Magis, eosq; iuuant, ad illa opera faciēda, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedūt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam uocabulo Demones appellamus, multis sanè firmis manifestisq; argumentis ostendi & concludi pōt. Primo, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibiq; sacrificia fieri; hoc autē est proprium demōnum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem Angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiā vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioannes ipsum adoraret, dixitq; : *Vide ne feceris; cōseruus enim tuus sum, &c. Deū adora.* Deinde Magi sunt homines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendū exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi celeribus abhorrent. Post hæc, Magi multa miscēt mendacia multasq; fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea,

C

Magi

Apo. 19.

*Quomodo Magi
Dæmonibus imperant.*

*Matth. 12
Luc. 11.*

Magi inuocando eos quorum abutitur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum, uel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntarie faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum quia non potest Satanam Satanam eijcere, alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare poterit; intelligendum est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia ut benè, inquit Eusebius lib. 5. De preparatione Euangelica c. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosq; vel loco, uel annulo, vel vasi, uel statuæ uel alijs rebus adesse cogunt; Vnde scire quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, uel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones alijs rebus, vnde, inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

QVID

QVID quod non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosq; uel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum, quod tamen Magos facere disertissimis uerbis declarauit Porphyrius Phylsophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quâ Eusebius lib. 5. De preparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit, ex ea uero nonnulla quæ ad rem præsentem maxime pertinent, hic ascribam. Proponit autem in ea epistola Porphyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod uolunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua, & flagitiosa. Tertia: Nolunt illi exaudire Magû, qui nõ multis diebus ante se abstinerit à Venere, ipsi tamen iussu Magorum illiciunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniû abstinere, cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæforum animaliu maxime oblectentur. Quinta: ei qui mortuum tetigit, ad operationes magicas accedere nõ licet, cum tamen mortuis & cadaveribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cælestibus, dicentes se concisuros cælû & arcana Iſidis educturos, & Osiridos mēbra Typhoni tradituros, nisi Dij adueniant & respondeant ipsis: absurdû tamè uidetur, Deos quasi

Dubitationes non uem Porphyrij de his quæ faciunt aut dicunt Magi inuocando Deos.

infantes, eiusmodi fictis minis & terroribus commoueri. Moueri autem eos istis minis, Chermō sacer Ioueri testatur, & hæc esse illa inquit, quibus Dæmōnes maxime coguntur. Septima: preces autem & orationes, quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, inanes & ridiculæ videntur, sic enim eos compellant: Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in loco, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formam commutas, & in singulis Zodiaci signis commutaris. Atq; his precationibus & adiurationibus aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua: Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil planè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos aduocandos? nam si ad verborum significationem Dij respiciunt, quacumq; voce eadem res significetur, mouebuntur: non enim dij sunt Aegyptij vel Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum norunt. Nona: cum dæmōnes sint supra ordinem rerum sensibilium, quomodo possunt rebus sensibilibus vel allici, vel etiam cogitare aut Magorum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui nostras passiones Deo attribuere aui sunt: aut aliter homines de Deo cogitant, quæ rei veritas habeat. Hæc in illa epistola Porphyrius. Iamblicus autem, quem Simplicius & alij ob magnam peritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio & religione coniunctam, diuini prenominare solent, in libro, quem De Mysterijs Aegyptiorum scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitationes respondere conatur: sed eiusmodi sunt omnia eius responsa, vt mihi quidem videantur esse

magis

magis incredibilia & absurda, maioribusq; implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propostæ sunt dubitationes.

SED quæret aliquis, cur Dæmōnes non nisi sub certis quibusdam coeli constellationib; & nõ nisi certis quibusdam, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris, aut alijs signis adhibitis, aduocentur a Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmōnes varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easq; pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulatio per stellas multa maleficia, multaq; incommoda & detrimenta inferri hominib; infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmōnes, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, ut nonnunquam dæmōnes secundum incrementa Lunæ, maxime quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanaste dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13 cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subiiciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim commouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorū sensuum, hinc fit, ut dæmōnes secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiam hominis, quia videntur tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatū.

Notabilis dubitatio.

Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 2. 1. De ciuitate Dei, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus; carminibus, alijsq; ceremonijs, non tãquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, ut hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte, quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QUAE OPERA ADMIRANDA
possunt facere Dæmones vel per se-
ipfos, vel per Magos.

DVO sunt hic ponenda ex sacris literis factis manifesta, vnũ est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Deo interroganti vnde veniret, respondisse: *Circuiui terram & perambulaui eam,* & Dominus in Euangelio ait quendam spiritũ nequã egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterũ assumptis alijs septem spiritibus nequioribus se eundẽ illum hominem reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint & vigilent, quoniã aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est, dæmonem non solum posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in alium transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdidit dona naturalia:

Iob. 1. 7.
2.

Mat. 12.

. Pet. 5.

turalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbis cælestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetã Habbacuch capillo capitis apprehensum, ex Iudæa Babylonem vsq; transportauit, indeq; reportauit in Iudæam, ita possit dæmon idem facere; quinimò id eum fecisse certum est: legimus enim diabolum, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montẽ excelsum. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidẽ arbitror, licet pleriq; negent. Verũ eius quæstionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nunc quanta sit virtus motiua dæmonis, uel quot corpora aut quanta mouere queat, & nõ amplius, id enim incognitum mortalibus puto: existimo tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verò minore: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores uel imperfectiores, ita quoq; eorum potentie sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis, ideo nec potest esse ubique locorum, neq; potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem, quæ à Philolophis uocatur transiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora, nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbis cœlestes, sic dæmones immediatè possunt mo-

Dauid. 14.

Mat. 4.

Duplex actio dæmonum transiens.

mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factâ consequitur: demones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus, qui effectus immediatè quidè existunt ex causis naturalibus, mediate verò à dæmonibus qui illas causas præsentès fecerunt, & materijs quæ ab illis apræ sunt pati accommodarunt. His positis, quæ nam opera mira dæmones possint facere, demonstramus.

Opera quæ possunt Dæmones facere.

Iob. 1.

PRINCIPIO, per motum localem multa possunt dæmones facere, quæ fidem excedere videantur, quorum nonnulla hic subiiciam exemplâ. Primo possunt ignem ex superiore aeris parte demittere, quo multa consumant & perdat: possunt et immittere vehementes & turbulètos ventos, qui magna diruant ædificia, sicut fecisse legitur dæmon aduersus Iob: *Cecidit (inquit scriptura) ignis de celo & cæcitas oues puerosque consumpsit: et repèrè uetus irruit a regione deserti, & coccussit quatuor angulos domus, quæ corruptæ oppressit liberos, et mortui iunt.* Põet dæmõ grauissimas tēpestates & pcellas in mari excitare, vel aquas maris ab imo comouèdo, uel per concitatissimos ventos. Potest terrâ magnis motibus concutere, uel immittèdo vehementem aliquem spiritum in cavernas terræ, uel in illis inclusum vehementissime agitando. Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus de duob. dolijs, quæ uidit Apollonius apud Indos,

Indos, quæ aperta, imbres & ventos emittebãt: clausa uerò eadem cohibebant atq. compescebant. Secundo potest transferre ex uno loco in alium quantumuis remotum, vel homines, vel animalia, uel quauis aliq. corpora. Sic Diabolus Christum tulit in pinnacula templi, & in montem excelsum, & historia Ecclesiastica narrat, Simonem Magum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœlum. In historijs etiam Gentiliũ traditum est, nonnunquã visos esse serpentes, dracones, & homines per aëra uolantes, quin etiam Albertus tradit nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac ratione factum esse existimandum est. Tertio potest dæmon subito res præsentès è conspectu hominum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles, sicut Apollonius cum esset in conspectu Domitiani Imperatoris, repente ex oculis omnium excessit, & nisi uolumus fabulam fuisse id, quod de Gyge memorat Plaro & Cicero, hac etiam ratione dicemus, Gygem cum uolebat, potuisse latere oculis præsentium & spectantium, idq. fecisse, nõ vi & potestate eius annuli quæ gestabat, ut illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quarto potest facere, ut statuæ uel alia res inanimatæ ambulent & incedant more hominum, Dæmones illas mouente, & motum moderante: sic factum est quod ex Philostrato supra commemorauimus, de tripodibus lapideis, & pincernis æreis, qui apud Iarchã præsentè Apollonio, in conuiuio per se mouebantur, & more familiarum ministrantium mensis, & pocula & fercula conuiujs suo loco & tēpore præbebãt. Quinto:

Mat. 4.

Plato in 2. de rep. Cic. li. 3. de offic.

Statua quæ se incedit.

*Statua lo-
quentes
more hu-
mano.*

possunt facere, vt statuæ, arbores, animalia lo-
quantur more humano, qua ratione fieri po-
tuit, quod narrat Valerius Maximus lib. 1. cap.
vlt. de simulachro Iunonis Monetæ, quod Ro-
mani Veijs Romam transferre religionis ergo
cupiebant. Cùm enim quidam militum per io-
cum interrogaret illud simulachrũ an Romam
migrare velle; velle se respondit: qua voce au-
dita, Iusas in admirationem & religionem ver-
sus est. Simulachrum etiam Fortunæ muliebris,
à matronis Romanis cum æde sua consecratũ,
bis locutum esse, idem Valerius auctor est, his
verbis: Ritè me matronæ vidistis, ritè me con-
secrastis. Et Caius Volumnio & Seruio Sulpitio
Coss. dicitur, bos humano sermone locutus;
bello etiam Punico secundo, fertur Cneo Do-
mitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc
quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum
Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethio-
pum, quorum princeps erat Trespecion, eius
tacito iussu, arborem vltimum humana voce A-
pollonium salutauisse. Nec putandum est vel
leones, vel arbores, vel alias res inanimas mo-
do hominũ loqui posse, sed Dæmonè esse qui
sermone illos articulatos & humanis similes in-
aere formet, iuxta, uel intra illa corpora: Sic An-
gelus qui occurrit Balaam ei mortem intentis,
fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam vide-
mus esse quosdã qui per organa vel alia instru-
mẽta musica, tanto artificio modificare ac tem-
perare possunt statim quo illa pulsantur & reso-
nant, vt voces & cantus hominũ emulari & red-
dere videatur. Sexto: possunt facere vt animalia

mirabili

mirabili quadam ratione se ipsa moueant, &
quædam agant, quæ sine intelligentia & ratio-
ne, nec ea quidem vulgari, sed admodum so-
lerti & prudenti minimè fieri posse videantur:
tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod
est de Miraculis, de serpente illo Aesculapij, què
Romani quasi volen- em & intelligentè, & quæ-
dam rationis ac religionis, nec non diuinitatis
cuiusdam signa datem, Epidaurò Romam ad-
uexerunt. huius etiam generis est quod narrat
Philostratus lib. 5. c. 15. de Leone quodam man-
suetissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto
per vrbes ducebatur, contrectantibus se nõ modo
non nocens, sed etiam blandiens; qui ad genua
Apollonij modo supplicantium hominum hu-
militer se abiecit: quem aspiciens Apollonius,
ad eos qui aderant, Hic, inquit, leo me rogat vt
vos doceam hominis animam illum habere:
fuit enim hic quondã Amasis Aegypti rex, quæ
simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter
fremens, lachrymabilem rugitum edidit, tum
dentibus infrensus, cum plorare videretur,
vberrimè lachrymas fundebat. Hunc, inquit A-
pollonius Leonem, censeo Leontopolium mit-
tendum, & in templo collocandum: regem e-
nim in regiam belluam conuersum, tanquam
egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille,
quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæ-
monum facta sunt, quò facilius error Pythago-
ricus de transmigratiõne animarum humana-
rum in varia bestiarum genera, hominibus per-
suaderetur. Septimo: quod in historijs Roma-
norum legitur, & à nobis supra est commemoratum,

*Fabula
Leonis,
Apolloni-
j.*

factum,

ratum, Claudiam mulierem Vestalem, quod sua pudicitiam probaret, nauim ira harentem in Tiberi, ut multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore transiisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi hauritam, ad Capitolium usque cribro tulisse, hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occulte promouebat, & aquam ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, ut subito globus aliquis igneus uel flamma appareat, uel circum aliquem fulgeat, sicut Plinius lib. 2, cap. 107, Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse, & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad uitiosem exhortanti, accidisse simili modo. Nono: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita ut flumina retro fluere uideantur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit, lib. 2. cap. 203. his uerbis: Amnes retro fluere, & nostra uidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius, retulimus. Decimo: potest Dæmon varia corpora varie formata assumere, eaque mouere, ita ut homo uel Angelus, uel leo, aut aliud quoduis animal uideatur, idque facit uel ad exterrandos, uel ad decipiendos homines. Legimus enim B. Antonio demones in uarijs animalium formis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum perterrefaciendum & à sancto proposito remouendum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud lacum Rheginum pugnantibus cum acie Tusculanorum, Castorem & Pollucem Romanorum

Amnes retro fluere.

narum partium propugnatores, uisos hostiles copias penitus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petenti, obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma, albis equis insidentes, nuntiantes illo ipso die Perfen regem à Paulo fuisse captum: quod ita euenisse postea compertum est. Undecimo: potest Dæmon representare varias figuras cuiuslibet rei, uel auri, uel gemmarum, uel dapum, uel hominum. Nam sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi subiectis, varias formas & figuras rerum effingunt, & interdum tales, ut veræ ac naturales uideantur, sicut traditur de illis uis à Zenixide pictis, adeo perfecte naturales uas reddentibus, ut eas ab auiibus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex ære condensato uel alia quauis materia, cuiuslibet rei figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philostrato exemplum posuimus, lamia cuiusdam, quæ Menippo quem decipere uolebat, maximas opes, pretiosa ornamenta, magnam copiam uini & epularum ostentabat, quæ Apollonius ostendit esse tantum inania simulachra, & imagines earum rerum quæ uidebantur. Duodecimo: possunt concitare & conturbare humores, uel spiritus qui sunt in corpore humano, disungere etiam atque distrahere partium compages & connexiones, quare grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt: sicut in ijs qui à Dæmonibus torquentur, cerne licet. Decimotercio: possunt etiam spiritus animales, qui interiori sensuum functionibus peragendis inferuiunt, ita mouere & conformare, ut res quædam uel præteritas, uel præsentis,

vel

Plinius lib. 2. cap. 107.

10.

vel futuras representent: possunt etiam eosdē spiritus, quibus insunt species rerum sensibilibus, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usq; ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, uideantur sibi aliquid videre, & audire facere quod reuera non est, hoc enim uidemus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientium phantasmata mouere & conformare ad representandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somniis, & ex ipsis actiones humanas uel suas, uel aliorū cognoscere & dirigere uelint: atq; hinc quidem ortū duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valerium Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & ueritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspicum disciplina, per uolatū uel garritum auium diuinans, uel per inspectionem extorum animalium cæcorū, uel per electionē sortium eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quō mentes hominum superstitionibus imbuat, & uarijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis historijs traditur, in Victimæ opimæ quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs uel iecur, uel principem aliam partem corporis nō esse repertā, nō alia ratione quā Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendum est. Decimo

quinto:

quinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus uaria sensibilia non uera, hoc est, non talia qualia uidentur, sed solas eorum imagines & simulachra; uel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorū commotione etiam sensus exteriores uariè afficiuntur & turbantur, ut non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt uarias passiones uel amoris uel odij, uel timoris uehementer excitare in homine, idq; facere dupliciter, uel obijciendo species rerū, quæ ad tales passiones excitandas plurimū ualent; uel interius mouendo phantasmata ad similes res representandas, uel agitando & accedendo humores qui sunt harum passionū materia, nimirum uel sanguinem, uel atrā aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motum localem facere possunt, & interdum quidem faciunt: neque enim quęcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinā prouidentiam permittitur. habent enim potentiam à Deo restrictam & quasi ligatam, quam eis interdū laxare solet Deus, uel ad exercendos bonos, ut aduersus Iob; uel ad puniēdos malos ut aduersus Achab & Prophetas eius. Sicut enim Dæmones, permittu Dei, ingressi in porcos, precipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorum tam culpæ quā poenæ genera deturbarent, si eis Deus quantam uellent potentia ac malitiæ suę exercendæ potestatem faceret.

PER.

Iob. 1. &

2.

3. Reg. 22

Iup. 18.

Per alteram porrò actionem Dæmonum, quæ non est motus localis eorum, sed eum con-
sequitur, hoc est, per actiones causarum natu-
ralium, quas Dæmones inuicem applicarunt &
temperarunt, mira quoque Dæmones possunt
efficere Sunt enim singulares quædam virtutes
occultæ & ignotæ hominibus, sunt, inquam, in
certis quibusdam aquis, terris, succis, gemmis,
lapidibus, herbis, lignis, animalibus, & in ipso
hominis corpore mirabilium ac penè incredi-
bilium operum effectrices: quarum rerum ex-
empla, supra tractando tertiam quæstionem,
nonnulla posuimus, sed plurima reperiuntur
apud Solinum, & Plinium, & Albertum, in lib. de
Mineralibus, & Animalibus. Hæ virtutes qui-
bus in rebus naturalibus insunt, vbi locorum la-
teant, quibus cum rebus componi & misceri ac
temperari debeant, quo tempore tempestiue &
opportune ad operandum adhiberi oporteat,
notissimum est Dæmonibus; quas etiam vnde-
cumque & quocumque voluerint, maxima fa-
cilitate, celeritateq; clam homines transferre
possunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor
ob causas sunt hominibus admodum mirabi-
les. Primo, quia sunt noui, & inusitati. Secun-
do, quia modus quo Dæmon illos molitur, est
occultus & inuisibilis. Tertio quia sicut homi-
nes variè temperando & accommodando res
naturales possunt aliquos effectus producere,
quos nonnunquam per se causæ naturales pro-
duxissent, sicut patet in arborum insitionibus,
in distillationibus aquarum, ciborum & con-
dimentorum confectioibus, & in medicamen-

torum

torum compositionibus: sic Dæmones, effectus
aliquos singulares, per causas naturales possunt
producere, quos ipsæ per se nunquam produ-
xissent. Quarto quia ut inquit S. Thomas 3. lib.
aduersus Gentes, c. 103. & prima parte, quæst.
110. art. 2. ad 3. cum Angeli vel Dæmones adhi-
bent causas naturales ad effectus aliquos pro-
creandos, videntur eis tanquam instrumentis, nõ
secus quàm medicus vtitur herbis ad sanandũ,
ex instrumento autem procedit effectus, non tã-
tum virtuti eius respondens, sed etiam ea, supe-
rior, & præstantior, nempe respondens uirtuti
principalis agentis à quo mouetur ad operan-
dum illud instrumentum, quemadmodum secu-
ris non solum secat, sed etiam facit lectum vel
mensam, uel hominis statuam, ut est instrumẽ-
tum hominis ex arte operantis: & calor natura-
lis qui est in femine, uel in animali, non solum
calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam gene-
rat sanguinem carnes, & ossa, in uirtute animæ
uel animalis cuius est instrumentum. Sic etiam
causæ naturales interdum producunt effectus
præstantiores suis, ipsarum uirtutibus, ex eo
quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmo-
nũ à quibus mouentur, & reguntur. Possent igitur
Dæmõ plurimos morbos arte medicinæ quæ ho-
mines callent incurabiles, magna celeritate ac
facilitate sanare: tum quia nouit optimè om-
nes morborum etiam abstrusorum causas, & af-
fectiones, tum quia scit omnia genera remedio-
rum, & idoneam eorum applicationem; sed nõ
omnes tamen possent sanare, quia sunt morbi ali-
qui simpliciter incurabiles.

D

CAPVT

*QUAS RES DŒMON NEC
per Magos, nec per seipsum possit
efficere.*

PER motum locale, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primo enim, vt inquit S. Thomas in Quæstionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. & 3. libro aduersum Gentes, cap. 108. non potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum, sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem nõ habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subicit Deus Angelis orbem terre.* Nec possunt peruertere ordinẽ vniuersi, cum auctore Aristotele, bonũ vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motum eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alium transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat cõiunctionem, connexionem atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio consistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à Deo concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentia ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem, alij ve-

rò

rò minorem, non possunt quantumlibet corpus, quantumlibet velocitate mouere, nedum in instanti. Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distãs à corpore, illud mouere secundum locum, quia moues & mobile debent esse simul: alioqui posset mouere per vacuum, & per quantumcunq; distantiam. Non potest transferre corpus de extremo ad extremum; & non per medium.

MVLTA quoq; sunt, quæ per alterã actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiã corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundo, nõ potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitam virtutem actiuam; qualẽ Deus solus habet; tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentum potest quemlibet effectum producere: sicut medicus non potest per quamlibet medicinam, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere: atque hoc est quod Augustinus compluribus locis docet, nec Dæmo-

D a nes

nes nec Angelos esse creatores rerū, nec posse transmutare formas rerum, nec materiam corporalem ad nutū illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantialiales non præuijs alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possent eas instanti, aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatē in quamlibet aliam transmutare, etiā adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfecta sine semine producere; quare si visi sunt vnquam vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandū sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernentium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subito secundum perfectam magnitudinem & virtutē eius; deniq; quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruenire atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, ut possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Undecimo, non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habens omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari

posset

posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobia, cap. 6. & 8. de icore cuiusdam piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in petreum, & de melodia Davidis qua expellebatur spiritus malus à Saul. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3. Lyranum & Burgensem super primum Regum, cap. 16. & ibidem Tostarū quæst. 40. Vide Iosephum octauo Antiquitatum de radice Salomonis, cuius odoratu Dæmon exibat per nares eius hominis quem tenebat. Verum hac de re nostram lector disputationem & sententiam reperiet in alio libro qui hunc proxime sequitur, & in quo eam questionem tractamus explanantes illa verba quæ sunt in Cantico trium puerorum: *Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis, Domino.*

C A P V T VIII.

*AN OPERA MAGORVM SINT
vera miracula, & quomodo à veris miraculis differant ac dignoscantur.*

ADMIRANDA Magorum opera non solū Ethnici, sed et nostri Theologi interdum vocant miracula, vel quia verorum miraculorum sunt simillima, vel estimatione hominum, quod ea ipsi nec facere, nec quemadmodum facta sint intelligere possunt, non naturæ, sed diuinitatis opera existimantium. Et sanè nonnulla faciunt Magi in speciem non dissimi-

Exod. 7. lia eorum quæ faciunt sancti: namque Magi Pharaonis similiter ut Moses, & virgas suas vertunt in serpentes, & aquam mutarunt in sanguinem; & magnam ranarum vim subito produxerunt. Sanant interdum Magi ægrotos, & Dæmones ex corporibus hominum eiiciunt. Nec tamen hæc operum similitudo facit ut Magorum opera vera sint miracula; alioquin miraculum non esset idoneum declaranda probandaque; Deitatis atque veritatis argumentum; quare ratio fidei & doctrinæ Christianæ, quæ miraculis tantam veri diuinæ potentia sigillis obfirmatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omnino periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibus uè notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit miraculum. TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculum. Primo simpliciter & absolute, nempe cōparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentia & sapientia cōparatione, miraculum dici queat. Nam miraculū alicui dicitur, quod eius & facultatē & intelligētiā excedit: Deus autē nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omnium quæ sunt, optime nouerit, & ipse princeps causa sit efficiendi.

Prov. 8. oīa. Nā qui per ludū & iocum (ut est in Prouerbis Salomonis) ex nihilo mundum condidit, quid ei magnum, ne dum miraculū esse queat cum ut est apud Esaiam cap. 40. & in libro Sapientia, cap. 9. Omnes gentes totusque terrarum orbis

orbis apud ipsum sit tanquam gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane, & nihil. Deinde potest appellari miraculum respectu hominum, qui quæ sunt ipsis inuisitata, & quorum causas ignorant, quoniam ea maxime admirantur, dicunt miracula: qua ratione non modo Dæmonum, & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificialia opera, qualia fuerunt illa Archita, & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed uerè ac proprie miraculum dicitur, opus quod ideo uerè ac merito mirandum est, quia omnis naturæ creatæ uim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire: namque excessus naturæ creatæ, uel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, ut duo corpora simul sint in eodem loco, & sic permeent, uel ut corpus humanum euadat immortale, impassibile, & gloriosum: atque hæc tenent primum locum, & gradum in miraculis. Vel excessus est nō in eo quod fit, sed in eo uel ex quo uel in quo res fit: potest enim natura producere arborum uel arborem, sed non ex nihilo: potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem uidentis largiri, sed non nato cæco: & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed uel in modo, uel in ordine, uel in alia quapiam circumstantia, alijque rebus cum quibus omnibus natura liter opus illud fit: Exempli causa, potest medicus sanare ægrotum, uerū non subito, nec absque medicina: potest

Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno
 producere serpentem, verum non immediatè
 atque hic est infimus miraculorum gradus & lo-
 cus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne
 obscurè dicta sint, quare quò melius intelligen-
 tur, latius explicabuntur. Dæmonum & Mago-
 rum miracula non vera, differunt à veris mira-
 culis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis,
 à seruis Dei facta legimus, his quinque modis,
 Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorum
 qui faciunt, Diuinitate factorum, Modo facien-
 di, & Fine cuius gratia sunt vera miracula, cum
 (vt supra diximus) omnis natura creatæ vim
 exuperent, solius Dei potestate possunt effici
 nam quamuis per Angelos vel seruos Dei fieri
 videantur, illi tamen non agunt virtute sua, sed
 Dei cuius sunt administri & tanquam instrumē-
 ta. Magi autem opera sua faciunt, vel virtute
 quarundam rerum naturalium quibus vtuntur
 occultè, vel opera Dæmonum, qui clam Magis
 auxiliantur. Vera miracula licet interdum faci-
 ant etiam homines mali, rarò tamen, nec nisi ad
 confirmationem veritatis, & diuinæ uirtutis de-
 clarationem: ferè autem magi homines sunt fla-
 gitiosi & malefici, quos proinde diuinis huma-
 nisque legibus consulere & adire prohibemur.
 Quæ faciunt Magi, vel sunt tantum phantastica
 & simulata, & ideo nec diurna, vel sunt perni-
 ciosa, vel inutilia: vera autè miracula, sunt ope-
 ra solida & vera, utilissima hominibus, & non
 nisi magna aliqua necessitate & utilitate facta.
 Magi, operà sua faciunt vel per causas natura-
 les, vel ope Dæmonum, vtuntur multis præsti-
 gijs,

*Quinque
 differētia
 verorum
 miraculo-
 rum à fal-
 sis & simu-
 latis.*

gijs, mendacijs, ludificationibus hominum, figu-
 ris, characteribus, verbis, vel nihil, vel absurda
 significantibus, alijsque superstitiosis cæremo-
 nijs, miscentque sacra profanis: namque nonnulla
 verba sacra quæ vsurpant, adiunctis superstitio-
 nibus foedant & contaminant. Docent enim ea
 dici debere sub certo quodam constellationum
 situ, certoque loco & tempore, roties signo cru-
 cis facto, tot candelis accensis adhibitis, vel filis,
 aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel virgines
 tantum tetigerint: adhibent etiam quædam, quæ
 nihil prorsus ad effectum producendum perti-
 nent, sed ridiculam habent vanitatem, dicunt
 enim oportere tali hora & roties, & tali aqua la-
 uare faciem, radere capillos, hac, vel illa veste
 indui. Sed quod impietatis plenissimum est, san-
 guinem ex humano corpore mittunt, eoq. liba-
 mina quædam consecrant, nomina quorundam
 dæmonū vsurpant, quibusdam animalibus fa-
 miliariter vtuntur, & cum eis colloquitur, Dæ-
 monibus sacrificant, nomen & fidè Christi abiu-
 rant, prohibent homines signare se signo cru-
 cis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim
 ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale
 faciunt edendis miraculis, sed vel interio-
 riore vel etiam exteriori supplicatione & in-
 uocatione diuinæ virtutis, vel facto signo cru-
 cis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracu-
 la operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones
 vel magi faciant illa sua miracula, non est obscu-
 rum, mirum uel lucri, vel gloriæ & honoris
 cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum au-
 cupantes, vel vt veritatem peruertant & falsita-

rem hominibus persuadeat, vel ad patranda maleficia, Veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & divitias contemnant, & honores fugiant; sed ut Deum honorent, Ecclesiam ædificent, homines, que non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuvent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis nam torque virtutis, non erit ei difficile vera miracula a falsis discernere: qui autem flagitiose vivit, & Christi doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula querit; is iusto Dei iudicio permittitur, ut quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumveniat mendacis & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit Beatus Paulus in 2. epist. Ad Thesal. c. 2. præmonens venturum Satanam vel Antichristum in omni virtute, in signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, ut salu fierent, his. n. mittet Deus operationem erroris ut credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati.

CAPVT IX.

QUOTVPLEX SIT MAGIA.

VARIAS Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandam execrandamque existimemus, & ne hoc instituta tracta-

tractationi desit, vel tantum indicare convenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatem tradiderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Osthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque ait, & ex aqua, & ex sphaeris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusque; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vnam, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro iuo de Myterijs Aegyptiorum, Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Porphyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut etiam ex Porphyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, cap. 9. Alterum vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis alijsque sacris ceremonijs, bonos ac beneficos demones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ scriptores miris laudibus in cælum efferunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia à planctu, quo circa mortuorum sepulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia fit diuinationo ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentum, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio demonum, scilicet beneficorum ad aliquod bonum

num conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyaneï predictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrū, Pharmacia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui sumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo fit effecturum, certis incantamentis præparatum, Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hæc ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibita mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vitur ad operandum Hæc in Treurgiam & Goëtiã & Necromantiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalem diximus, partim est physica, cuius nomine medicinã è cõplectimur, quæ circa occultas rerum naturalium virtutes, rerum mirabilium effectrices, versatur; partim est Mathematica; cuius excellenti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra commemorauimus. Rursum Magia tam naturalis, quàm non naturalis, bipartito diuiditur: altera enim hêt veros & naturales effectus altera simulatos tantum, nec tales reuera quales videntur: hæc vno vocabulo Præstigiatricè appellamus, suis enim præstigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & non videre quæ sunt idque vel in-

teruentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spuere: qui vinum bibit, per frontem aut iugulum id reijcere; videtur gladij vorari, ingens vis ei omni acuum minorum, & zonularum, quarum rerum circulatorum miri sunt artifices. Hæc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate, & motione, defixum in res obtutum spectantium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vitur etiam illa prior laminibus, annulis; imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

MAGIÆ porro Naturali, quidã duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint mere nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præsent, nunc paucis diiudicandum est. Astronomicam appellat, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricat, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, coelestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modo a christiana veritate & pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè remota. Virtus enim coelestis per tenuiuerfalis est & indetermi-

nata.

Contra
Magiam
Astronomicam.

nata ad hunc vel alium quemlibet effectū pro-
ducendum, determinatur autem per causas na-
turales particulares: illæ autem imagines & fi-
guræ astronomicae, non sunt causæ naturales,
nec habent vim, aut efficiendi quippiã, aut præ-
parandi materiam ad hunc vel illum effectum
recipiendum. Deinde cœlum naturaliter ope-
ratur; illæ autem imagines sunt ingenio & arti-
ficio hominū inuētæ, & pro eorum arbitrio ad-
hibita; non igitur per illas, virtus cœlestis mo-
dificari aut determinari potest. Postea, lignum
quocunque modo figuretur, non potest in se re-
cipere immediatè formam equi vel leonis: nec
aurum aut aurum formam plantæ: multo igitur
minus huiusmodi materiæ, propterea quod
ab ipsis Astronomis variè figurentur, idoneæ
habilesq; reddentur ad certas quasdam virtutes
siderum recipiendas, & ad aliquos mirabiles ef-
fectus producendos. Adhæc, quæ est naturalis
conuenientia illarum Astronomicarum imagi-
num cum cœlo? neque enim est vel secundum
figuram, vel secundum naturam, vel motum
vel qualitates; quomodo igitur res naturales si-
ne ipsis figuris nõ sunt idoneæ ad diuinos illos
fluxus influxus accipiendos, signatæ autem &
adornatæ istis imaginibus, statim fiunt idoneæ?
His accedit, quod insignia nisi effectusq; sidera,
si Mathematicis demonstrationibus credimus,
ampliora sunt quàm uniuersa terra, quomodo
igitur influxus illorum ad unam imagunculam
astronomicam restringitur, ut non etiam per
alias res quamplurimas tali figura carentes dif-
fundatur? Nullus igitur nouus effectus ab hu-
iusmodi

iusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si
quis forrè cernitur aliquando, is non earū ima-
ginum aut siderum potentia, sed occulta doctri-
num opera, quò eiusmodi fraudibus mortales
circumueniant, proficiscitur.

CAPVT. X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SE D venio ad Cabalisticam, quam Philoso-
phi quidam Iudæorum, & de nostris nonnul-
li vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res
curiosas atque inauditas quàm veras & solidas
discendi audiores, affirmant scientiã esse Mõsi
primùm à Deo in monte Syna traditam; deinde
non quidem literarum monumentis, sed ore re-
nus à prioribus, per quandam veluti manuum
traditionem & receptionem; posteris traditam,
adhuc fuisse conseruatam: ideoq; dictam esse
cabala, quod verbū Hebraicè idem sonat quod
Latinè recipio; nimirum eam doctrinam poste-
riores à prioribus ore tenus auditione accipie-
bant, & animo memoriaq; custodiebant; qua
etiam ratione ferunt veteres; disciplinam Py-
thagoricam multis sæculis esse conseruatam.
Complectitur autem hæc Magia Cabalistica v-
niuersam Philosophiã, diuinam & humanam,
necnon & naturalem: omniumq; rerum do-
ctrinam mysticè ac symbolicè cõtinet, nõ eam
more aliarum humanarum disciplinarum; ra-
tionibus & argumentis disputationibusq; tra-
ctans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaq; in
ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elementa, a-
pices,

pices, lineæ, puncta, accentus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentium rerum significatiuæ doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè tenent, eum nihil non pollere aiunt, omnia scire & præscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Moyses prodigia illa fecisse in Aegypto, & in deserto; hac Ioue, Eliam, Elisei, Isaiam, & anielem, Samuelem tot tantaq; fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ Deus per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusq; rei proprietates imposuit fuisse Hebraica, quibus rerum omnium, substantiæ, qualitates & proprietates exprimentur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt. Huius amentia expers non fuit VViclef, qui ut memorat Thomas Valdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentia Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediissent, eiusq; omnia iussa fecissent, & huius rei reliquias remanere in exorcistis, & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces Hebræas. Cuius sententia doctrinam copiosamq; refutationem lege apud ipsum Valdensem.

Refellit
sur Cabala
istica
vri.

VERVM adeo est inerudita, insulsa, & ridicula hæc Cabalistarum opinio, ut nihil equè mirum sit quam vlli hominum sanæ mentis aliqua eam probari, & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter ut hominum monstra quædam, & portenta e quibus eiusmodi

eiusmodi opinionum cõmentis & deliramenta proficiscuntur. Principio, nonne incredibile est, Solem & Lunam, & cætera astra, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus Hebræis sentire, eaq; sic affici & permoueri, ut homini pro eius arbitrio pareant? Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animates aut homines; num ideo eiusmodi nominum appellatione eas continuo moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesq; proprietates perfectissimè declaras, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi, & quacunque ille vellet, faceret? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalisticæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi quia illa eadem ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modo sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim voci bus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimam & primam ferunt, cum certè coniter alios esse characteres hebræos qui nunc extant, quam qui olim fuerant ante captiuitatem Babylonicam? quod Beatus Hieronymus in Prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & reiterationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum natu-

ras, infimasq; differentias & proprietates expriment, nec in declarandis rebus vberior est aut significatio hebræa Inigua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque proprietates tam genericas quàm specificas atque individuales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiorave latent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus in Icriptura, quomodo Moyses & Aaron per virgam eis à Deo traditam plurima maximaq; fecerint prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis & Lunæ, cum dixisset: *Sol cōtra Gabaon ne mouearis, & Luna cōtra vallē Aialōn. Stetitq; Sol in medio Cæli, & non festinauit occumbere spatio vnus diei. Nec fuit antea & postea tam longa dies, obedite Dño voci hominis et pugnate pro Israel.* Narrantur et Samuelis, Eliæ, Elifæi & Danielis miracula, nec tamen vsquã de istis Cabalisticis mysterijs ulla mentio aut verbum fit, si tanta est Cabalistica Magiæ vis & potestas, vt cœlis imperet, solem sistere aut retrocedere cogat, maria diuidat, flumina siccat, totamq; naturã cōmutter, & sibi ad nutum obedire faciat, cur isti sapientes Cabalisticæ, eius artis peritissimi, talia nūquam patrarunt, vel etiam nūc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæorum qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pollerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitutis, quo miseri iam mille & quingentis annis oppressi tenentur, uti debuissent.

DE NECROMANTIA. 2.

DE Necromantia nō nihil dicamus, ut qualis quantave sit eius vis, vel potius fraus, & fallacia, ostendamus. Necromantici profitentur se animas mortuorum euocare posse, ex iisque cognoscere multa quæ sunt occultissima, vel etiam futura; animas autem mortuorum, præsertim eorum qui flagitiosè uixerunt, aut uiolenta morte de uita decurbati sunt, Magis eas inuocantibus adesse, respondere, multaque manifestare docet Porphyrius lib. 2. De Abstinentia animalium, nam cum de prauis, & fallacibus demonibus dixisset, mox subdit hæc de animalibus: Tales, inquit, sunt & animæ mortuorum, quæ uicij oppletæ è corpore migrarunt; confitentur enim etiam tunc, iræ, & concupiscentiæ, perturbationibus, & in naturam conuersæ demonum, similes illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ, in varias se uertunt formas, ac modo conspicuas se oculis præbent, modo reconducunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus suum uiolenter reliquit, expoliata ad hoc ipsum deinde se admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquã uisæ sunt animæ lamentari: nam animæ carentium sepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici sæpius abutuntur ad ministerium suum explendum, compellentes, animas a positione corporis vel partis cuiusdam assumptione. Quocirca qui uaticinantium animalium in-

Porphyrius de re uiscatione animalium ex inferis.

finuari sibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talpæ, vel aliorum accipiunt, & ita præsentem sibi faciunt animam, Dei ritu vaticinantem: talis enim anima vna cum sui corporis integra sumptione, in corpus humanum se penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

An fuerit verus Samuel qui per Pythonis famam representatus est Sauli. M A G N A M sanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigesimo octauo Pythonissam rogatu regis Saulis, excitasse à mortuis animam Samuelis, fecit seq; vt Sauli de euentu impendentis belli cõsulenti, quæ mox ei euentura erant prænuñciaret. Er quidem Beatus Augustinus libro 2. ad quæstiones Simpliciani, respondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partem, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie, & figura Samuelis, propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem, & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quòd illum habitu, specie, & auctoritate representaret. Non enim rarò tum in cõmuni hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerù imagines, & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem ulla traditur in libro secundode Mirabilibus sacræ scripturæ, capite secundo, & in libro Quæstionum veteris, & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine Beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus

Tullianus in libro De Anima, non solù hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticos tanta præsumptio artis magicæ extollit, ut etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere post Deum mortuos consulente Saule. Absit autem vt animam cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractam, certi quod ipse Satanas transfiguretur in angelum lucis, nedum in hominem lucis, & Deum se asseueraturus, signa quæ portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijs quæ proximè consequentibus, apertè docet, non fuisse illum verum Samuelem. S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secundæ quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. art. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idem quæ sit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato, & ni fallor etiam, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiam mihi probabilius est, immo certum est, fuisse veram animam Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidè Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed Dei imperio ab inferis excitatam, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulem latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussuram; vt impius rex, quæ post mortè supplicia suæ impietati

pietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicue traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici. cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel,*

& noxum fecit regi, & ostendit illi finem uitæ suæ, & exaltauit uocem illius de terra in prophetia, delere impietatem gentis. Et sanè B.

Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secundæ, non obscure significant, si liber Ecclesiastici rãquã sacer & canonicus recipiatur, necessariò sentiendũ esse, uerũ Samuelẽ apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, non quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponũt inter libros Canonicos, & quidã Catholicorũ olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis ut de eius libri fide & auctoritate, sic nec de uero Samuele Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ. quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras*

tu & filij tui mecum eritis; cũ certum sit diuersas esse sedes post mortem, bonorum & impiorũ, & in Euãgelio legatur Abraã dixisse illi epuloni, inter se, & ipsum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc, inquam, non obstat. Nam illa uerba Samuelis, ut benè interpretatur S. Augustinus respondens ad tertiam quæstionem Simplificiani; non ad æqualitatem foelicitatis, sed ad similem conditionem mortis referri debent;

debent: ut sit sensus; Cras & non amplius eris inter uiuos, sed inter mortuos, inter quos ego sum, quin etiam & tunc, & usque ad Christi Domini resurrectionem, omnes tam boni quã mali, apud inferos, licet sedibus distincti, deine buntur.

SED redeo ad Necromantiã, quæ olim multis locis & apud multas gentes celebratissima fuit. Osthanes apud Plinium lib. 30. cap. 2. huius *Antiquus* artis nobilissimus professor, promittebat quorumlibet mortuorum excitationes & colloquia cum uiuis: & sanè maioris est admirationis, quod extremo illo capite subdit Plinius: Adolefcentibus nobis, inquit, uisus Appion grãmaticæ artis, prodidit Cynocephaliam herbam, quæ in Aegypto uocaretur Osyrites, diuinam non in uiuos modo, sed etiam in mortuos habere potentiam, eaq. se euocasse umbras ad percunctandum Homerum qua patria quibusque parentibus genitus esset. Cicus Asculanus in commentarijs quos in Spherã edidit, nominat librũ qui olim extabat, & inscribatur *SCRIPTURA CHAM*; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenum, continens elementa & praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, ubi de inferis & defunctorum euocatione disserit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiam proba morte disunctas, & prompta humatione disunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ usu nobilitata, ubi & à defunctis oracula & responsa petebantur. *Homerus lib. 11.*

Odyssæ Cymmericum oraculum ad Auerntinam
Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit,
vt Thyressiam de reliquo itinere suo consuleret,
cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ.
Thesprotiû in Epiro Orpheus celebre fecit,
in eò Manes cantu permulcendo, & Euridicę
coniugiad superos reditum impetrasse creditum
fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos.

*Si potuit Manes accersere cõiugis Orpheus,
Tresjcia fretus cythara fidibusque canoris.*

Apud Lucanû Eristone venefica Thessala mortuum
euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharsalicę pugne
denunciet. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi
Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari
vsitatum fuit. B. Aug. lib. 9. de ciuitate Dei, c. 11. citat
Apuleium affirmantem animas hominum dæmones esse;
& ex hominib. fieri Lares, si meriti boni sunt; Lemures
autem aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedibus
in terra vagatione puniuntur, inane territi
lamentum bonis hominibus, cæterum noxiuum
malis. Cum verò incertum est quæ cuique sortitio
obuenerit, vtrum lar sit an larua, Manes deos
nominant, & fanis atque ceremonijs vulgo admittuntur,
vt oracula reddant, vt in Bœotia Amphiaras, in
Africa Mopsus, in Aegypto Osiris, alius alibi gentium,
Aesculapius vbique. Hęc ex Apuleio; quem ibi Aug. verè
grauiterq. refellit. Et apud Terullianû in lib. De Anima
sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum
se pulchra mansitando captare, Eraclides scribit,

Celtas

Celtas apud virorum fortium busta, eadem de causa
obnoctare, Nicander affirmat.

VBERVM has omnes mortuorum, quæ arte *Confusa-
tur Necro-
mantia.*
Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces
esse non est dubitandum; plerasque enim ab ipsis
Necromantis alij sine factas esse comperitum est.
Si quæ aut reuera contigerunt, in his existimandum
est, non animas defunctorum apparuisse viuus, sed
ipsum Dæmones tales se ostēdit se Necromantis,
vel eos consulentibus, tales inquam, habitu, specie,
etate, voce, & affectu, quales fuerant olim
mortui, cū inter viuos versarentur. Hanc ego
opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus
testimonijsque & experientis adducor. Ratio
nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua
Sanctus Thomas prima parte q. 117. art. 4. hoc
ipsum confirmat. Non potest, inquit, anima
separata, naturali virtute sua, mouere aliquod
corpus: cum enim sit naturalis forma
humani corporis, non habet vim mouendi
secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat;
nam etiam cum est vnita corpori, si sit
aliquod membrum mortificatum, non obedit
animæ ad motum localem. Quare animæ
defunctorum, nec assumere corpora, nec cum
illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ
non habent vim & imperium in animas
defunctorum quæ sunt in cœlo, nec quæ sunt
in Purgatorio; non enim conuenit aut decet
animas sanctorum, impijs Necromantarum
artibus subiacere; neque in animas quæ sunt
in inferno; nam cum illuc sint à Deo tanquam
in carcerem detrusæ, vt æternas scelerum
suorum poenas luant,

E 5 nulla

nulla inde vi possunt efferri, nec nisi Dei mandato egredi: non est autem credibile, Deum id concessurum Necromátis, per quos Dæmon fatagit mortales decipere, & à veri dei cultu auertere; sic enim Deus artem Necromanticam & per se infamè, & toties à se in sacris literis reprobata, extremo que mortis supplicio condemnata, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam c. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas Inferni poenas euaderent, nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio; nonnunquam apparuisse viuis: id enim Beatus Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis, & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas Beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem, & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, c. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quæ ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris opugnarentur, apparuisse & subuenisse affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hæc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, nõ id facere sua voluntate & arbitrato, nec naturali potestate, multoque minus vi & potetia ar-

tis

tis Necromanticæ, sed id fieri singulari quodam Dei consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89 art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis Dei miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicauit: Verùm ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè à liter quàm sese habet vñtatis ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quoslibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adfunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus inter esse non possunt. Hæc Augustinus.

SED audiamus Tertullianum, qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idolorum, in qua se demones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa Deos. Quid ni? cum & dii mortui sint? itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delirescentes (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum

Augustini obseruanda sententia.

Notabilis Tertulliani sententia.

dum gladiatorem vel bestiarum, sicut & alibi Deum nihil magis curans quam hoc ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitus confitetur: Sic etiam in Necromancia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstat, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorum mentis aciem excacare, per facile est. Nulli autem animæ omnino inferos patere, satis Dominus in argumento illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscens, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatorem dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moyse, & Prophetis crederetur. Sed etsi quasdam reuocauit Dei virtus in documentum iuris sui, non ideo communicabitur fidei & audaciæ Magorum & fallaciæ somniorum & licentiæ poetarum; nam in hac mortuorum resurrectione qua Dei virtus in corpora an imas præsentat, solida & constanti & satiata veritate præiudicatum est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices.

Cur Dæmones si mouent. Hæc Tertullianus: Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores

Genti-

Gentilium animis hominum inserat ad eos decipiendos. Primum enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognatorum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius, & promptius credunt, quam Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquando egredi: nec esse adeo graues, & perpetuas inferni pænas, sicut homines putant. Ad hæc sic facit, ut homines putent, animas etiam post mortem habere corpora, uel posse qualibet se in corpora induere, uel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare; qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eoq; concepto labascit fides, & spes Christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, ut viui mortuos vel tanquam terrificos, & noxios sibi metuant, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant, uel tanquam beneficos sibiq; uel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitione diligant, & colant; vel tanquam animas hominum quorundam apud mortales, aut sapientia, aut fortitudines, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

H V G O Sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascaliciæ, c. 5. numerosus, & enucleatus eadè de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor primus

animas demor- tuorum

Variæ species Magicæ secundum Herodotum

primus creditur Zoroaltres rex Bactrianorum; quem nonnulli afferunt ipsum esse Cham filium Noe, sed nomine mutato, huc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod usque ad bis, & vices centum millia versuum eius de arte magica ab ipso dictata, libri eius usque ad posteritatis memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliauit tempore quo Hippocrates in arte Medicinae insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa professione, omnis iniquitatis, & malitiae magistra, de uero metiens: & veraciter laedens animos, seducit a religione diuina, culturam Demonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Haec generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam uanam, Sortilegia, Maleficia, Praestigia. Manticem autem quinque continet species sub se: Primam, Necromantiam, quae interpretatur Diuinatio in mortuis. *νεκρομαντεια* enim Graece, id est, mortuus Latine: & *νεκροδωρον* cadaver dicitur, unde est diuinatio quae fit per sacrificium sanguinis humani quem Demones striunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinatio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinatio in aqua. Quarta, est Aerimantia, id est, Diuinatio in aere. Quinta, est Diuinatio in igne, quae dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinationo

natio constaret; terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere, secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aërem, quinta ad ignem. *Μαντικη* Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspiciam, in Augurium, in Horoscopiam, Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui obseruant tempora in rebus agendis, vel haruspices quasi haras inspicientes, qui in extis & fibris sacrificiorum futura considerant. Augurium vel auspiciam aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspiciam, quasi auspiciam, quia in motu & volatu auium attenditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quae etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum quaruntur, sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur, de quibus in Euangelio legimus. *Sortilegi* sunt, qui sortibus diuinationes quarunt. *Μαλεφικη* Malefici sunt, qui per incantationes daemónicas sine ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera, cooperatione Daemonum atque instructu nefanda perficiunt. *Πραστιγια* Praestigia sunt, quando per phantasticas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte daemónica illuditur. Sunt ergo omnes simul vnde cum. Sub Manticem, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aerimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspiciam, Auspiciam, Horoscopia. Postea tres aliae, id est, Sortilegium, Maleficium, Praestigium, Praestigia dicitur Mercurius

*quae dicitur
magia
f. l. i. v. q. v. a.
q. v. a.*

*Necromantia
diuinitis*

*Sortilegi
qui sunt*

*Malefici
qui sunt*

*Sortilegi
qui sunt*

curius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum a Persis venit. Hactenus Hugo.

CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGI-

cam verum aurum fieri possit ab Alchimis-
tistis.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimis-
tistis potest effici, haud dubie chymica facultas
vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est:
nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim &
potentiam artis maximè admirandum esset: tum
propter magnitudinem utilitatis; optatissimè

Scaliger atque gratissimum mortalibus accideret. Au-
diar lector quid eruditus vir Iulius Scaliger ea-
de re scriptum reliquerit. Triplex est, inquit,
Magia; vna hic infima & nostras, sanè & fœda,
& lordida cum cantu oculis, cadaueribus, & funi-
bus suspensorum: quæ si quis atrectare au-
deat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit
vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia
diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit

Smerdis colluuiis impostorum. At Magus apud Persas,
Magus nihil aliud quam sapientem sonat: sed propter
gnū Per- Smerdis prodicionem & perfidiam, nomen Ma-
gorū infensum diu fuit. Hac Magia Dominum
Iesum fuisse promissum regem, cognouerunt
Magi, qui ad eum adorandum longinquis è re-
gionibus profecti sunt. E Syrorum libris hæc de-
scripsimus. Aiunt Magiæ & transmutatorix ar-
tis

tis vires, vias, & fines esse, perquã similes. Opus
& finem Chymistarum, esse corpus in corpore:
Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore.
Magi suas affectiones, violentias appellant, pro-
pterea quod vires suas, supra eas quæ naturæ
ordine fieri videntur, exercent. Chymistæ suum
opus nominant fortitudinem: hoc enim signi-
ficat decantatum illud, Elixir, in cuius fide om-
nem opignorant naturam. Sic eo loco Scaliger.
Ergò digna cum primis inquisitione ac disputa-
tione res est, utrū non modo ex solis causis na-
turalibus, & in solis naturalibus locis, atq; or-
dine tantum modoq; naturali aurum generari
queat, verum etiam per artificialem viam ac ra-
tionem, quam iactant Chymistæ, perfectum vs-
quequaque aurum, & tale omnino, quale est na-
turale, possit effici.

DV PLEX circa hæc quæstionem Philoso-
phorum est sententia: multi negant, quidam ve-
rò aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enar-
rabimus ac perpendemus: extremo autem loco
etiam quid sentiamus ipsi, & similius vero iudi-
cemus, breuissime indicabimus.

EXPOSITIO SENTENTIÆ

eorum qui negant verum aurum pos-
se fieri ab Alchimis-
tistis.

AVICENNA in quibusdã suis commen-
tarijs in libros Meteororū, vt refert Aegi-
dius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimisti-
co auro ita scripsit: sciant artifices Alchimix,
species metallorum mutari non posse, quamuis

F similia

similia illis fieri possint; & quamuis Alchimis-
tæ queant tingere ipsum æs colore quo volūt, do-
nec sit multū simile auro, & abstergere immu-
dicias plumbi, ita vt uideatur argentum, sem-
per tamen secundum substantiam manebūt æs
& plumbum.

Auerroes AVERROES in Paraphrasi super primū
librū de Generatione animalium, explanando
primum caput, in eandem sententiam hæc scri-
bit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale
valde simile naturali, tanta poterit esse similitu-
do; quod existimabitur esse idē specie, & si ars
Alchimiæ habet esse, hoc est, quod potest fieri
in ea. Et ibidem Auer. declarat sicut se habent
mures ex putri materia ad mures ex semine, in-
ter eos enim est tanta similitudo, vt quamuis re-
uera inuicem differant species, tamen vulgo pu-
tentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum al-
chimisticum se habere ad verum & naturale
aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba pau-
lò infrà memorabuntur initio capituli proxime
sequentis.

B. Thom. S. Thomas in secunda secundæ conditiona-
liter loquens de auro alchimico quæst. 77. art.
2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchi-
mistis, non sit verum & tale, quale fit à natura,
eius venditionem pro vero fraudulentam &
iniustam esse; sin autem fiat verum aurum ab
Alchimisistis, id licite pro vero auro vendi pos-
se, nihil enim prohibere, artem vtendo causis
naturalibus naturales & ueros effectus produ-
cere. Sed quid ipse simpliciter & absolute senti-
ret de auro alchimico, satis perspicue declara-
uit

uit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. artic. 1. ad quintum,
ita scribens: Potest quidē ars p. virtutes natura-
lium agentium aliquas formas substantiales in-
ducere in materiam; sunt tamen quædam for-
mæ quas nullo modo ars potest efficere, quod
propria actiua & passiva earum non potest in-
uenire atque adhibere, sed bene aliquid simile
illis efficere, sicut Alchimisistæ faciunt aliquid si-
mile auro quantum ad accidentia exteriora, sed
tamen non faciunt verum aurum, quod forma
substantialis auri non est per calorem ignis quo
vruntur Alchimisistæ, sed per calorem solis in lo-
co determinato, vbi viget virtus mineralis, &
ideo tale aurum non habet operationem conse-
quentem speciem, & similiter in alijs, quæ eo-
rum operatione fiunt.

ÆGIDIIVS in tertio Quodlibeto quæst. *Ægidius*
8. affirmat Alchimisistas posse quidē facere me-
tallum aliquod quod tantum constet ex per-
mixtione aliorum simplicium metallorum, cu-
iusmodi est electrum, quod dicitur constare ex
tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè
in venis metallicis vnum metallum confundit-
tur & permiscetur cum alio, Alchimisista per a-
ctionem ignis segregando & separando aurum,
quod erat permixtum cum alio metallo, vide-
bitur de nouo facere aurum, tantum autem ab-
est, vt possit verum aurum facere, vt ne simile
quidem vero auro ita effici queat, vt non possit
aliquo modo dignosci & discerni. Porro existi-
mat Ægidius aurum alchimisticum non posse
sine peccato vendi pro auro naturali: non so-
lum quia incertum pro certo, & falsum pro ve-

ro uenditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum Alchymisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium laederet complexionem humani corporis, eiq; insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Aegidius ita probat, vel potius declarat. Cernimus in vnoquoque genere entium, quaedam illius generis esse perfecta, alia verò imperfecta; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum, & secundum materiam, quam secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè. Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, ut equus non generetur nisi ab equo, & ex sanguine mentruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine, & sine femine, intra matricem, & extra. Idem perspicitur in plantis; idem que similiter contingit in elementis, nam purus ignis elementalis, nec generari, nec conseruari potest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ; ergo similiter etiam eueniet in metallis, quare cum aurum sit perfectissimum omnium metallorū, habebit determinatum agens, & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum, & ventrem terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque ualet illud, quod posset afferri contra hoc quod diximus, nimirum si mures, qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem, multo

magis

*Aegidius
negat au-
rum chi-
micum li-
cite ven-
di posse &
uero.*

magis aurum effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, ut legimus in Exo *Exod. 7.* do, cur non etiam poterit effici verum aurum in dultria & beneficio artis? Hoc inquam non ualet, nam eadē ratione probari posset, cū mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quamlibet etiam plantā posse absque semine procreari; quod falsum est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundum quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali, sed tantum secundum quid. Hæc ex Aegidio.

CONCILIATOR in differentia 209. sic *Concilium
tor.* ait: Metallū non potest fieri per artē, & in aliud transmutari; cum ars solum faciat permutatiōnē in accidentibus, non autē in substantiis; vel fortasse si possibile est, tamē id est homini ignotum, unde Commentator tertio De anima, ait: Dicitur de multis artificijs, quod uidentur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum, ut v. g. Alchymia, etsi talis ars cōstituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quàm artis humanæ sapientiæ. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, ut agentia, & materiam, cū tēpore, modo, & alijs circumstantijs sciat ita proportionare, ut inde nouum constituatur metallum. Quod si appa- renter videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere con-

F 3 fortandi

forrandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparenter lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVI DAM rerum metallicarum peritissimam, de quibus etiã subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimiã, nullũ esse, ex quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quã in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Et enim Alchimistã putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentũ viuũ, quam obrem profertur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuũ est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurũ & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirẽntur aliqua indicia auri vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissime lustrandis, & cõsiderandis venis, locisque metallorum consumpserunt, nunquam tale aliquid reperire potuerunt, quare falsa est opinio Alchimistarum, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurũ; non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurum autem quod fit ab Alchimistis, licet similitum videatur uero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari

Non esse materiam omnium metallorum sulphur & argentum viuũ.

dicari potest, nempe vel ex pondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum, vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hęc illi.

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hęc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum spheram exigua ex vitro, quã omni conatu illisã solo lapideo, non comminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicã est, vitrum albis lineis interstinguere, cœlare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla vero fallacis Alchimie vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 1. Quo in loco etiam hęc subiungit: aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea conficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores transformare, nemo non optare debet, vt scias, at quid horum fieri possit, difficile scitu admodum est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilior est scire, quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad vsum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla nobiliora; ad vsum tincturæ, colores, materie vasorum & alia similia. Circa quodlibet autem horum, tria excogitari possunt, vel vt fiat, quod maximum est; vel vt purgentur, vel vt perficiantur. Horum primum, de metallis, adhuc sub

Cardanus.

Inuenta & opera artis chemicæ.

*Vtilitates
artis chi-
mica.*

judice lis est an fieri possit; secundum & tertium, ferme inuentum est ad summam perfectionem, ac licet ars chimica non faciat verum aurum, quatuor tamen prestat magnas vtilitates. Prima est, quia potest vnum metallum facere simillimum alij, vt ferrum aeri, & aes auro & argento, id que clarius apparet in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo potentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit, & ad perfectionem perducit. Tertia cum ea quae superflua sunt, vt sua absumedo detegit, vt cum ex calce alumen excipitur, quod non genitum est vi ignis, sed exceptum; ita fit id quod vocant multiplicationem, cum ex terra ipsa quae aliquid continet quod continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi ignis multas facere potest compositiones atque separationes, non minus viles & lucrosas ijs quae ab Alchimistis tam anxie quaeruntur & ambiciosè promittuntur transmutationibus. Haec Cardanus. Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimicam illam auri generationem, vel esse impossibilem, vel propemodum impossibilem.

DECLARATIO OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

*Opinio
Aucenna.* ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus c. 9. hanc de facultate Alchimiae quaestionem pertractans, primum exponit sententiam Aucennae, quae fuit haec: sciant (inquit Aucenna) artifices alchimiae species metallorum permutari non posse, quamuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo

quo tollatur ingenio, non credo possibile, sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltem diminutio eorum: non enim permutatur species metallorum, nisi prius in primam materiam metallicam redducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciem metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Hassem Philosophum praecipuum in physicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quae sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos, non aliter operari quam peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturam, iuuant virtutem naturalem, vt digerendo, sanitatem inducant: quae sanitas est effectus & naturae & artis, sed illius effectiue & principaliter, huius autem organice & instrumentaliter: sic Alchimistae primo bene purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant, deinde deducunt virtutes elementares, & coelestes tali materiae inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere, & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organice iuuando & expoliendo vt diximus, & sic verum aurum & argentum educere, & facere videntur: quod enim virtutes elementares, & coelestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis, dummodo sic contemperetur, vt non excedat virtutem se mouentem & infor-

*Sententia
Alberti
Magni.*

mantem quæ est in metallis: huic enim cœlestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuamé. Alchimia igitur per hunc modum procedit, id est, corrumpés vnum, à sua specie remouendo, & cum iuuamine eorū, quæ in materia insunt, alterius speciē inducendo, quare omnium operationum alchimicarum melior est illa quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, proculdubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo ferè omnes vel in toto, vel in parte procedunt, propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquā sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiam, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

QVIDAM Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradictò, probat arte chimica posse confici verum aurū, his rationibus.

Quinque rationes p. Alchimis.

Primò,

Primò, metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurum & argentum: quædam cocta, sed impura, vt æs, ac ferrum: quædam cruda & impuræ, vt utrumque plumbum; sed impura repurgari, cruda concoqui possunt, igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentum fieri potest. Quod autem talia concoqui possunt, demonstrat ex sententia Aristotelis Meteororum, vbi de concoctione agit. De purgatione dubium non est, quippe cum proprium sit ignis separando purgare. Deinde propinquitatis, paruumque causarum discrimen, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia fiunt. Supponit autem omnia metalla consistere sulphure & argento uiuo; quæcumque uerosimilia sunt, faciliè inuicem transmutantur, eoque magis, quod natura uidetur semper perfectissimum intendere in omni genere, uelut aurum; quæ igitur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse uidentur, tum ut ad finem, tum ut ad motus ipsius perfectionem perducantur, Postea, si ars auctore Arist. in. 2. Phys. & 4. Meteororū est imitatrix naturæ, cum natura concoquendo purgandoque ex sulphure & argento uiuo, aurum argentumque perficiat, cur non etiā idem simili ratione operans ars possit efficere? Ad hæc, ea dici debent secundum naturæ ordinem copulata & inuicem transmutabilia, quæ non habent omninò diuersas operationes sed easdem, in eo tantum differentes, quod quædam habent eas imminutas & imperfectas, uelut foetus, infantis comparatione, ouum pulli, aurelia papillionis. At plumbum, æs, ferrum, argentum, nullas habent operationes ab auro distinctas,

stinctas, sed quas illud habet, utpote liquefcere, duci, graue esse, nitere, ignibus resistere; eadem habent hæc, sed vitiatas & imminutas, nõ enim ita splendent, non sunt adeo grauias, minus resistunt ignibus, non tota liquefcunt, non tam tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducì queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus esse maximum argumentum quod pro Alchimistis afferri possit. Postremò, idem astruit exemplo ranarum, quæ statim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autè ranæ perfectiores auro, & ut animalia perfecta, non solum partium simularium compositione, sed etiam instrumentorum compositione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatam semiuiuum excidisse inter imbres. Generantur etiam ex iuuenulo strangulato apes, ex Basilico scorpiones, ex exilatura Anatis sub dio expositæ bufones, ex Afinis vespæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locustæ, aquæ, quibusdam in locis conuertuntur in lapides: aër concussus inter duriora corpora, repente transit in igne, fumus metallorũ, præcipue plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tam admiranda & pene incredibilia fieri possunt, atq; ad eò quotidie fieri videmus, cur incredibile videat, posse ab Alchimistis verũ aurũ cõfisci? Hæc ille disputat pro Alchimistis.

Antonius ANTONIVS Miradulanus, Philosophus
Mirandus nostræ memoriæ præstans, & in Aristotelis do-
lanus. crina excellenter versatus, in illo suo opere
quod

quod scripsit de Euerfione singularis certaminis, libro 19. lect. 7. hanc de Alchimistis sententiam pronunciat. Dicimus veram esse Alchimistarũ opinionem quod aurum possit fieri, & ab arte, & à natura, quia transmutare possunt argentum viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita ut fiat eadem materia: sicut non solum à natura sed etiam ab arte animalia, ut scorpiones generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissime, & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse, sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, ut sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt, quod hæc ars pollicetur, vel certe rarè, & parum, ita ut sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissime propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Miradulanus.

EXPLICATVR BREVITER
opinio auctoris.

NOBIS autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re ualde probabilia dici, & firmari posse, unum est, nullã esse

ratio-

*Snia au-
ctoris de
au. o al-
chimi-
co.*

rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstratur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibile. Cur enim putetur impossibile? An quia nihil eorum, quæ sunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum, quæ opera, & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (ut volebat Aegidius) nihil eorum, quæ sunt in genere suo perfectissima, potest produci nisi vno modo, id est, solum ab agente suo naturali? Verum si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cum autem nullam huius rei probationem afferat: qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac rejici potest. An denique quia aurum naturale generatur uirtute caloris cœlestis, aurum uerò chemicum efficitur à calore igneo, qui duo calores cum multum inter se differat, non poterunt eundem effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primum enim falsum est calorem cœlestem & igneum specie inuicem distingui: cum enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corruptantur, cum ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cum se inuicem intendant atque augeant, cum ad productionem ignis, & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, ut ea ratione qua colores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solum, quòd calor cœlestis propter ordinatum,

cœli

cœli motum, est valde temperatus & accõmparatus ad generationem & conseruationem rerum sublunarium, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus; calor autem igneus ex se non est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandem destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verum si hic calor aliunde corrigatur atque temperetur, nimirum vel à facultate animæ, ut in animalibus contingit, vel ab arte, ut fit in multis mixtis & medicamentis, quæ à calore igneo moderatione artis procreantur; efficitur profectò ut calor igneus talis propemodum euadat, qualis est cœlestis. Deinde, experientia manifestè ostendit quædam animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud Aegyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanum exercitatione 23. pulchrè describit his verbis: In Aegypto ad Cayrum fumos construunt alij alio multiplici fornice imposito: in quorum tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere; subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornici superiore planitie disponunt: stans diebus erumpit pullorum turba, quos illi non numero sed mensura venales habent, modiolum statuunt sine fundo: quem ut implerent, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant,

Aialia generari posse solo calore ignis, argumentum Iulij Scaligeri.

Calor cœlestis, & elementaris non differunt specie.

negat. Hæc Scaliger. Caterū posse ex alijs metallis verè aurū effici, probari argumento & experimēto posset auripigmēti, ex quo perfectū aurū posse fieri, testis est Plinius, qui ré nō pri- scis temporibus sed sua ætate factā testatamque cōmemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurū faciendi est etiā vna ratio ex auripigmēto quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum speculariū modo. Inuitaueratque ipse Caium principē auidifsimū auri; quamobrem iussit excoqui magnū pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auariciam expertus, quanquam auripigmenti libræ 14. permutarentur: nec postea ten- ratum ab vllō est, sic Plinius.

ALITERVM verò, quod eadē de re proba- bilissimè potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum non quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo, vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri, non propter vllam rationem philosophicā quæ adhuc ab vllō sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiā quæ in rebus naturalibus, moralibus atq; artificialibus, summi argumenti firmissimæq; rationis vim debet obtinere. Etenim cū plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectiōnem acerrimis studijs atq; incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamen adhuc fuit præter vnū aut alterum probatis proditum historijs, quem li- quido constet verum aurum & omni ex parte proba-

*Ex auri-
pigmēto,
resse Pli-
nio, fieri
verum
aurum.*

*CUR non
videatur
esse vera
ars Al-
chimie.*

probatum ac perfectum effecisse. Quod si effe- ctio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea cū tam diu & tam multum optata, quæ sita, & procurata fuerit, nondum tamen reperta & vsitata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumq; mul- tarum rerum non solum per naturam, sed etiā per solertiam & industriam humanam, iam pri- dem inuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facile possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chmico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèq; cognitus. Atque hoc ar- gumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiaq; comprobatis, vel transfuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed èt apud quemcumque hominem sanæ mentis re- ctiq; iudicij plurimum valere debet. Quod si habent isti, vt iactant, veram certamq; artem fa- ciendi aurum, cur sibi primū non faciunt tan- rum auri, vt nulli iusegeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, quique per vana promissa, alienis opib; exhau- riendis, suam quoquomodo egestatem subleua- re, suamq; famem explere cupiant.

AD extremū, illi non tantum probabili- ter dici, sed etiam pro vero certoq; confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit uti- lis in distillationibus & alijs reb. quas superius

*Non esse
permittē
du in Re-
publica v
sum Al-
chimia.*

ex sententia Cardani memorauimus . tamen in eo quod spectat ad effectiōnem veri auri quam illa profitetur atque in primis pollicetur, vana esse, noxiam, ac perniciosam Reipublicae. Primò, Quia aut nunquam, aut rarissimè præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, vt multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint; ynde rectè quidā ait, Alchymistas non efficere aurum, sed absumere; non implere crumenas, sed magis deplere & ex haurire. Deinde, quia faciunt falsum aurū falsamq; monetā, atq; falsas gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respublica hominumq; societas magnum caperet detrimentum. Postremò, quia verum aurum non rarò adhibetur in medicinis ad exhilarandū & roborandū cor: aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non vtiq; habeat eiusmodi proprietates, aut certè non ita vitales & salutare humano corpori, quare non sine discrimine salutis & periculo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum, probabiliter posse disputari.

CAPVT XII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET
ijs qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quæ diximus non esse naturalem, variè tradidit scriptores. Philo libro De specialibus legibus censet

censet ex vera, & naturali Magia adulterata, & corrupta, natâ esse fallacem, & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata, & deprauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus, circulatorum, ariolorumq; studia, mulierum, mancipiorumq; nequissimorum expiationes, & lustrationes profectium, mutationesq; amoris in odij, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdam passionis amatorias, & incantamenta idonea: at que his dolis circumueniunt homines, & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, non priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatibus, regnis, & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes, meritò lege Mosæica, grauissimis propositis poenis prohibentur. Hæc Philo. Verus tamen opinio est plurimorum scriptorū probata consensu, principem huius Magiæ doctorem, & quasi parentem fuisse Zoroastrem, vel Persam, ut Plinius, & Diogenes Laertius uocâr: vel Bactrianum, ut Diodorus Siculus, & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, ut inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex millibus annorū ante Platonis mortem fuisse prodidit: sic & Aristoteles; Hermippus, qui de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vices centum millia uersuum à Zoroastre condita, indicibus quoq; uoluminum eius positis explanauit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster, tradidit Azonacem quinque millibus annorum priorem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs locis scribit

*Philo de
origine
Magia.*

*Zoroa-
stres Ma-
gia parēs.*

Plin. lib.
7.

bit Plinius: Vnum enim eum, (inquit) mortalitatem eodem quo natus est die: risisse, cerebrumque ita ei palpitasse, ut impositam repelleret manum, futuram præsagia scientiam, viginti annis in deserto Magiæ vacantem, caeso vixisse ita temperato, ut vetustatem non sentiret. Iustinus quoque historicus libri primi initio, inuentorem artis Magiæ facit Zoroastrem: idemque sentit B. Augustinus lib. 20. De ciuitate Dei, cap. 14. Solum inquit, Zoroastrem quando natus est, ferunt, risisse, nec ei boni aliquid monstruosus ille risus portendit: nam magicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ quidem illi nec ad presentis vitæ vanam felicitatem contra suos inimicos prodesse potuerunt; à Nino quippe Assyriorum rege, cum esset ipse rex Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam ait, Magiam inuentum esse Persarum, apud quos Magi magnam fidem, & auctoritatem habuerunt. Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiam libri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham, qui adhuc viuebat, & regnabat in Bactria, seu in Thracia, ut alij uolunt, & uocabatur Zoroaster inuentor artis Magiæ, qui & hanc, & septem liberales artes in quatuordecim columnis scripsit: septem æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis excidium, quod timebatur, vnum per aquas, alterum per ignem. Ninus verò liberos eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verum de antiquitate Zoroastri non conuenit inter scriptores; nam Eudoxus, & Aristoteles, ut ex Plinio retulimus, uolunt eum antiquiorem fuisse Platone sex millibus annorum.

Hermip-

Chæ idē
qui Zoroaster.

Hermippus autem vel (ut citat Laërtius) Hermodorus Platonicus libro De disciplinis, facit eum quinque millibus annorum bello Troiano uetustiorē; è contrario autem Xantus Lydius, ut refert Laërtius, multo recentiorē eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abrahæ: ab ortu autem Abrahæ, usque ad primam Olympiadem fluxerunt anni mille centum septingenti, & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medorum usque ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignant. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre usque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringenti nonaginta quatuor. Bellum porro Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciam, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem in currit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastri, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse censendos. Nec dissimile fuit eodē in loco Plinij quippe qui ait Moysen multis annorum millibus posteriorem fuisse Zoro-

Laërtius
initio Opæ
ris.

G 3 atrea

altre; cum subtilissima Chronologia ratione compertum sit, paulò amplius sexcentis annis Moysè priorem fuisse Zoroastrem.

*Cassiani
de origi-
ne Ma-
gia opinio
Gen. 6.*

AP. VD. Cassianum Serenus Abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluuium, ex eo tempore quo filij Dei, vt scriptura narrat, permitti sunt filiabus hominum, ait enim, scientiam omnium rerum cœlestium & sublunarium quam Adam à Deo acceperat, tradidisse ipsum filio suo Seth, cuius semen eam seruauit incontaminatam, & donec diuisum à sacrilega propagine Cayn perdurauit, eam doctrinam ad Dei cultum, & ad utilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuisset impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, instinctu Dæmonis deriuauit; curiosas q̄; ex ea maleficiorum artes atque præstigias ac magicas superstitiones audacter instituit. Sed quomodo hæc curiosa & malefica doctrina diluuium non perierit, in causa fuit Cham, vt antiquæ ferunt traditiones, qui superstitionibus & sacrilegis artibus fuit infectus, eas q̄; artes, cum in arcam in quam cum Noë patre suo iustissimo, & sanctis fratribus in gressurus erat, inferre non auderet; diuersorū metallorum laminis, quæ scilicet aquarum non corrumpentur iniuria, & durissimis lapidib. qui vim ignis non sentirent, inculpfit: quæ diluuium peracto, eadem qua ille celauerat curiositate perquirens, sacrilegiorum ac perpetuæ nequitia seminarium transmisit in posteros. Hac itaque ratione illa opinio vulgi qua creditur

Ang-

Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hæc nus Abbas Serenus.

SED mihi verius sentire videntur, qui Diabolus primum Magicarum artium auctorem & parentem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & vsum didicerint. Et sane primum Magiæ vsum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ vsum vnà cum mundo cœpisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataq̄. hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blandissimis deceptam promissis, ad veritum pomum maximo sui suæq̄. totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolus Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, vt apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit, quia nõ est veritas in eo. Cum loquitur mendaciū, ex proprijs loquitur, quia mendax est & pater mendaciū.* Rectè igitur Lactantius lib. 2. Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium in uentores & magistros fuisse Dæmones, confitetur, his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palam, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Brythraea testatur. Hæc & alia multa in

Prima origo Magicarum artium à Dæmone.

Lactantius.

*Præclara
Cypriani
sententia.*

eandem sententiam eo loco Laſtantiuſ commẽ-
morat. Sed nemo grauius & elegantius omnes
Magiæ ſpecies omneſque fallacias ex Doemone
profectas eſſe oſtendit quàm Cyprianuſ in
libro de Idolorum vanitate: Nequiſſimi, inquit,
ſpirituſ, ſub ſtatuſ ac imaginibuſ conſecratiſ
deliteſcunt hi aſſlatu ſuo vatũ pectora inſpi-
rant, extorum fibraſ animant, auium volatuſ gu-
bernant, ſorteſ regunt, oracula efficiunt, falſa
veris ſemper inuoluunt: nam & falluntur &
fallunt, vitam turbant, ſomnoſ inquietant, irre-
punt in corpora, menteſ terrent, membra diſtor-
quent, valetudinẽ frangunt, morboſ laceſcunt;
vt ad cultum ſui cogant, vt nidore altariũ &
rogis pecorum ſaginati, remiſſiſ quæ conſtrin-
xerant, curaffe videantur. Hæc eſt de illiſ mede-
la, cum illorum ceſſat inturia; nec aliud illiſ ſtu-
dium eſt à Deo homineſ auocare, & ad ſuperſti-
tionem ſui, ab intellectu veræ religioniſ auer-
tere: cum ſint ipſi pœnaleſ, quærunt ſibi ad pœ-
nam comiteſ, quos ad crimen ſuum fecerint er-
rore particepeſ. Hi tamen adiurati per Deũ vnũ
à nobiſ, ſtatim cedunt, & fatentur, & de obſeſ-
ſiſ corporibuſ exire coguntur. Videas illoſ no-
ſtra voce & operatione, quaſi ſlagriſ cædi, igne
torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniãt,
aut quando diſcedant, ipſiſ etiam qui ſe colant
audient. buſ conſiteri, & vel exiliunt ſtatim, vel
euaneſcunt gradatim, put fideſ patiẽtiſ adiunat,
aut gratia curantiſ adſpirat. Hinc vulguſ in odiũ
noſtri nomiſ cogunt, vt noſ odiſſe incipiãt ho-
mineſ antequam noſſe, ne cognitoſ aut imitari
poſſint, aut damnare nõ poſſint. Hęc Cyprianuſ.

SED

SED ne chriſtianorum hominum duntaxat
hæc videatur opinatio, excitabo etiã teſteſ Phi-
loſophoſ Græcorum, & quideſ nobiliſſimoſ.
Ariſtoteleſ in primo de Philoſophia libro, vt
Laërtiuſ initio ſui Operiſ memorat, Magoſ Aegyp-
tiyſ antiquioſeſ eſſe prodidit, duoque iuxta
illoſ eſſe principia, bonum Doemonem, & ma-
lum: alterum ex hiſ Iouem & Onomaſdem, alte-
rum Plutonem & Arimaniũ dici: quod Her-
mippuſ quoque in primo de Magiſ ait, atque
Eudoxuſ & Theopompuſ, qui & reuicturoſ ho-
mineſ, iuxta Magorum ſententiaſ dicit, immor-
taleſque futuroſ: & vniuerſa illorũ myſteria &
eſſectũſ precatiõibuſ quibuſdam conſtare. Iſta
Eudemuſ quoque Rhodiũſ tradit. Hæc Laër-
tiuſ. Verũ nihil luculentiuſ teſtimonio Por-
phyriyſ: quod libro 5. De præparatione Euan-
gelica, cap. 7. hiſ verbis refert Euſebiuſ: Magi-
cæ artiſ dij Gentiliũ & inuenteſ & doctoreſ
fuerunt. Vnde namque homineſ quibuſ rebuſ
Doemoneſ colantur & cogantur, quàm ab ipſiſ
Doemonibuſ diſcere potuiſſent? Neque puteſ id
à nobiſ tantum dici: Porphyriuſ teſtiſ citetur,
qui in libro De reſponſiſ ſic ait: Non ſolum fe-
licem conuerſationem ſuam, verũ etiam qui-
buſ rebuſ gaudeant & quibuſ alligetur, dij ho-
minibuſ ſignificauit. Ad hæc quibuſ rebuſ co-
gantur, & quæ ſibi afferenda ſint, & quos dieſ vi-
tare oporteat, figuraſ quoque ipſaſ ſimula-
chrorũ qualeſ eſſe debeant, & in quibuſ lociſ
ipſi verſentur, & omnino nihil eſt, quod ab ipſiſ
diſ homineſ non didicerint. Atque hæc Por-
phyriuſ ex variſ Proſerpinæ reſponſiſ demon-

*Porphyrius
us.*

G 5. ſtras

strat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & vsum fuisse antiquissimum? Certè nos supra à Mundi vsque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clare ostendit, iam tẽpore Moysis, hoc est, plus quam trecentis annis ante bellũ Troianum, Magiam claram & celebrem fuisse, Magosq̃ ue magna apud eam gentem, & sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctoritate, & existimatione floruisse, vt pote qui se Moysi opponere ausi fuerint, similiter illi mira quædam operantes. Nec Deus per Moysen tam graues poenas aduersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum consuetudinem & congressum Iudæis interdixisset, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exitiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porro circa belli Troiani temporã claram fuisse Magiæ famam, non obscure indicat Homerus, præsertim in Vlyssis erroribus; adeo vt rotum opus non aliunde constet. Siquidem Prota & Syrenum cantus apud eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtrique & inferorum, euocatione hoc solum agi. Deinde apud Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate viguit. Orpheus quoque magnam ei fidem & auctoritatem addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius, de eo commentatus Osthanes Xerxem Regem Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus, qui velut semina artis portentosa sparsit, obiter infecto quocunque commeauerat mundo; & hic maximè ad rabiem, non auiditatem modo sententiæ eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, clarissimum in ea arte Pythagoræ nomen fuit,

Exod. 7.

fuit. Is autem quem dixi Pythagoras, & post eũ Empedocles, Democritus & Plato ad hanc discendam nauigare, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm peregrinationibus susceptis, hanc reuerſi prædicauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime omnium Democritus, & aliorum suisq; editis de ea voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo medicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponesiacum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ trecentessimũ, eam illustrauit. Multis post hos sæculis, Apostolorum temporibus apud Brachmanas Indorum Iarchas, & apud Gymnosophistas Aethiopum, Testimon Magiæ existimatione illustres fuerunt: quo tempore Simonem cognomento Magum, *Simò Magus.* propter hanc artem multum claruisse, omnis loquitur Ecclesiastica historia. Is Apostolorum æmulus, non apud Samaritas modo, sed apud *Affor. 1.* Romanorum quoque principes, ad magicas eius præstigias attonitos, honores etiam diuinos obtinuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorum soboles prognata, & sub Christiano nomine magicas artes professa, religionẽ & disciplinam christianã apud ignaros, infamem & odiosam fecit. Verũm omnes ante se postq; eius artis famæ celebres, longè superauit Apollonius Tyanus, eius perdiscenda studio rotum penè orbem peruagatus, & cum ijs congressus quicunque tunc in ea clari habebatur. Is Magiæ scientia tantam nominis claritatem gloriamq; sibi comparauit, tantaquẽ sui admiratione hominum animos impleuit, vt à multis eius sapientiæ operaq; æstimantibus, & viuus & mortuus quasi

quasi Deus haberetur. Taceo hic Plotinum, Porphyrium, Iamblicum, Proclum, Apuleiū aliosq; Pythagoricæ ac Platonicæ sectæ plurimos, qui Magiam & coluerunt studiofissimè, & pugnantissimè defenderunt, & tanquam inter omnes sapientiæ partes clarissimam, vtilissimamq; summis laudibus prædicauerunt. Sed quæret aliquis, quomodo Magia artium omnium vanissima & fraudulencissima, tantum in toto terrarum orbe totq; sæculis valuit? Huic quæstioni respondens Plinius primo capite tricesimi libri. Auctoritatem, inquit, ei maximam fuisse nemo miretur: quandoquidem sola, artium, tres alias imperiosisimas humanæ mentis complexa, in vnam se rededit. Natâ primum è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irrepfisse, velut altiorem sanctioremq; quàm medicinâ: ita blandissimis desideratisq; promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigium adoleuit, vt hodieq; etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio & disciplina Christiæ te nebras Magia & veterum malefica

CEATERVM illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq; gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primum Euangelicæ doctrine lux mundo affulsit, omnium magicarum fraudum caliginem fuisse discussam atq; dissipatam. Simul enim fides Christi prædicat

& rece-

& recepta mundo fuit, omnis magicarū artium, oraculorum, vaticinationum cæterarūque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, evanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idololatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldæos, aut Incantatores, aut Cōiectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiens? vbi literator? vbi conqueritor huius æui? Nonne infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè Christus Dominus discipulos suos docuerat, nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia trabā ad me ipsum.* Et apud Lucam capite 11. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea, quæ possidet. Si autem fortior eo superveniens uicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus confidebat, & spolia distribuit.* Quantum (inquit Eusebius libri primi De præparatione Euangelica, c. 2.) recepta Christi fide mundus profecerit, ipsis oculis cernimus. Non enim Persæ, qui eū secuti sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt, non humanis vescuntur carnibus Scythæ, nec carissimos, falsa religione impulsu liberos ingulant: nõ Massagetæ ac Derbices propinquos atq; affines suos senectute confectos immolant, aut eorum carnes eulantur: nõ Tybarena senes suos præcipitare, Hyrcani rapaci auiū gn̄i, nõ Caspij canibus proijcere solent: quæ quæ antea religiosissimè faciebant: nunc verò euange-

ritarum è mundo discussi.

Esa 29. 1. Cor. 1. Ibidem.

euangelica virtute vndiq; hæc tetra, feda & immania flagitia explosa sunt. Quis iam doctrinã Christianam amplexus, Deos putat aut inania, & surda simulachra, aut maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes mundi, quæ conspiciuntur, aut mortuorum vmbra, aut etiam animalium vel abiectissima, & nocentissima, quibus tamē rebus uniuersæ penè gentes ante prædicationem Euangelij diuinos honores cultusq; tribuebant. Non satis existimari potest, inquit Pli-
nius lib. 30. cap. 1. quantum Romanis debeatur, qui sustulere monstra, in quibus hominem occidere religiosissimum erat, mandati etiam saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum debeant Christo, cum aliæ gentes, tum in primis, & gens, & vrbs Romana, cuius fidei ac doctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, summisq; beneficijs affecta? Roma enim (vt ait B. Leo sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri, & Pauli) Deum suum ignorans, cum penè omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium seruebat erroribus: & magna m sibi uidebatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid vsquã fuerat vanis erroribus institutum, vnde quantum est per Diabolum tenacius illigata, tanto fuit per Christum mirabilius absoluta.

AN MAGIÆ STUDIVM ET
vsus sit licitus.

DUPLICEM supra Magiã fecimus, vnã naturalem, alteram non naturalem. Naturalis cum sit doctrinæ Physicæ, Medicæ, ac Mathematicæ pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumque studio & cognitione dignissima. Fortassè autem eius studium & tractatio publica merito prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita, multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuitas) ad perniciem exitumq; aliorum abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur, attamē alia est ratio Medicinæ, alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalibus, & abusus manifestior est, quã vt omninò celari queat; ideoq; punitur ac emendatu facilior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultus: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operado, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

MAGIA verò nõ naturalis, præsertim quæ *De studio* commercio & foedere inito cum Dæmone *Magia.* nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantum, vel etiam practicè, hoc est, vel noscèdi tantum causa, vel etiam vtendi & exercendi, Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: om-

nis enim cognitio veri bonum quoddã & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorum bona non esset, Deus eam non haberet; atqui Deus omnium bonorum pariter atque malorum scientiam perfectissimam habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eam discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesiæ Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutum naturalium effecta? quomodo demonstrare; nullum opus Magorum verè posse dici miraculum? quomodo docere; Christi miracula multum differre ac præstare Magorum miraculis, & nec Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse? Atq; hoc animo & consilio nõ nullis magiæ studere concessum est. Nõs Christiani (inquit Tertullianus libro de Anima) fallacem magiam non socia conscientia, sed inimica sciẽtia nouimus, nec inuitatoria operatione, sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucem. mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter, animæq; vulturicem. Itaq; mihi quidem videtur recte dixisse Ioan. Picus mirandulanus: Quò quis est magiæ peritior, eò clarius eum cernere quantum inter magorum & Christi atque sanctorum miracula interfit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonum; vel si quis illud præferat studijs vtilioribus, & tantum propter inanẽ qua-

dam

dã curiositatem illud capeffat; uel si ad male agendum id referre velit; uel si propter imbecillitatem mentis periculum sit, ne huius magiæ fraudibus & superstitionibus circumueniatur. Meritò igitur id studij publicè christianis vetitum est, nec vlli nisi permissu rectorum Ecclesiæ conceditur.

V S V S autem huius Magiæ in totum dãnata est & vetita, non solũ lege diuina & Ecclesiastica, sed etiam ciuili, nec christianorum tantum, sed etiam Gentilium. Non est autem usus Magiæ licitus; aut enim ibi est peccatum infidelitatis, si quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen: aut est peccatum idololatriæ, si oblationibus & sacrificijs cultum dæmonibus adhibeat: aut saltem est peccatũ inobedienciæ; quia tam Magus quàm qui opera Magi vitur, facit contra prohibitionem diuinam & ecclesiasticam. Causa autẽ huius prohibitionis triplex est. Primò, quia is peccat in seipsum, conijciens se in maganum descrimen, scilicet deceptum magicis fraudibus in graues errores labendi. Deinde iniuriam facit ecclesiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui est omninò præcisus ab ecclesia eiq; aduersarius. Postremo grauissimè Deum offendit, dum confugit ad Diaboli opem & auxilium; quasi nõ sit omnipotens & homini abundè prouidens & consulens Deus Christianorum. Quàm grauibus autem, & minacibus uerbis Deus & vsum & studiũ huius Magiæ prohibeat, ex uarijs scripturæ locis liquido cernitur. In cap. 19. Leuitici sic habes: Nõ augurabimini, nec obseruabitis

De usu
Magiæ.Magiæ
vetita di
uinis legi
bus.

H

formia.

*somnia. Nō declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Et cap. sequenti 20. Aīa que declinauerit ad Magos & ariolos, ponā faciē meā cōtra eam, & interficiā illā de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero. Nō inueniatur in te qui sciscitur ariolos, et obseruet somnia et auguria; nec sit maleficus, nec incantator, neq; qui Pythones cōsulat, aut quærat à mortuis veritatē. Oīa .n. hęc abominatur Dñs; & pp̄ istiusmodi scelera delebit has gentes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. c. 1. Ochozię regi Israel qui miserat nunciū ad consulendū Beelzebub Deū Accaron de ægritudine sua: Elias hęc renunciari iussit: Nūquid non est Deus in Israel, vt eatis ad consulendū Beelzebub Deū Accaron? Quamobrē hęc dicit Dominus; De lectulo super quē ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et li b. 2. Paralipom cap. 33. inter alia scelera regis Manassis, hęc connumerantur: *Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artib. inserviebat, habebat secū magos & incantatores; multaq; mala operatus est corā Dño, vt irritaret eū.* Cuius seuerissimi præcepti hęc rōne reddit*

Egregia Philonis sententia
 Philo in lib. De specialib. legibus: Non finitoster legislator procrastinari veneficorū supplicia, sed abiq; mora vult exigi: qđ dilatio, noxijs opportunitatē peccandi præbat, cæteris metū afferat, existimantib. q. cquid illorū vitæ accedit suæ securitati decedere, Idcirco sicut viperas,

scor-

scorpios, aliaq; venenosas bestiolas, priusquā mordeant aut sauciant, aut etiam se commoveant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant, eodem modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solum errore implicāt sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quām essent autem hęc artes magicæ, & Apostolis, & nascentis Ecclesiæ Christianis abominabiles, & exosæ, uel vnus locus, qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimē declarat, ubi sic legimus: *Multi ex his, qui fuerant curiosi seētati, conulerunt libros, & cōbuserunt coram oib. Vt autē, & multitudinē, & pretiū librorū inteligeremus, subditur eos quinquaginta denariorū millibus fuisse æstimatos, illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijq; de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat ut de magis Pharaonis, qui se opposuerunt Moyssi, nonnulla disputemus.*

DE MAGIS PHARAONIS,

Exodi 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonē aduerfus Moysen iussisse accersiri sapientes, & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædam similia fecerūt, tribus prioribus pdigijs à Mose factis: sapiētes uocat, uel Astrologos, uel Philosophos, præsertim Magiæ natura-

turalis peritos: Maleficos autem, qui Magiam illam quam supra nominauimus, nō naturalem, tenebant, & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atq; ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cū multis item fraudibus, mendacijs, & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, ut refert Iosephus lib. 2. Antiquitatum, illi Magi fuisse sacerdotes: apud Aegyptios enim tales erant existimatione omnis sapientiæ sacerdotes, quales apud Indos Brachmanes, apud Aethiopes Gymnosophistę, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes Aegyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminum: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, susurrationes: uel modus quo operabantur, erat secretus, & occultus, idēd vocantur arcana. Dicuntur autem Aegyptiaca, non quod primum in Aegypto inuenta fuerint, sed quia verbis, & ritibus Aegyptiacis constabant, uel quia nō idem est genus, & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes uocant Sophistas, & Pharmacos, id est veneficos, & incantatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *μαγιστὰς*, id est, occultorum cognitores, & patratores.

QUI FUERUNT ILLI MAGI

qui resiterunt Moyfi coram Pharaone.

SCRIPTURA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolę ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorū nomina cōperta habuisse ex antiqua certaq; Hæbreorum traditione, uel ex Spiritus sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribebatur liber Iannis & Mambres, ex quo libro uolunt Paulū transcripsisse illorum in agorum nomina. Quod probare uidetur Origenes Tractatu 35. in Matthæum, ubi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur, Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illā Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis uentem testimonijs: cum tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex menandro Poëta. Hactenus ex Origene. à quo non discrepat vulgo putatus Ambrosius, eundem illius epistolę locum explanās, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erāt magi uel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, uirtuti Dei quæ per Moysem operabatur æmulatione cōmēticia resistere posse putabāt.

Sed cum Moysi uirtus operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt Deum in Moysē operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia; hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerās reprobat. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Ianne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos; sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraā, à cuius ortu vsque ad tempus istorū prodigiorum, non nisi quingenti-quinque anni fluxerunt, quin ab ipso diluuiò non amplius septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono, ita scribit: Iannes & Mambres, Aegyptij erant, magicis artibus adeò præpotentes, ut Musæo Iudæorum duci viro Deo còiunctissimo, soli resistere posse à cunctis Aegyptijs iudicari sint: multas enim calamitates quas Musæus Aegypto intulit, soluere visi sunt. Hæc refert Eusebius lib. 9. De præparatione Evangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse, & Ambrosius loco supradictò affirmat, & ex narratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed quia in Macharij & Palladij mentionem incidimus, non alienū fuerit hoc loco quæ narrat Palladius, vitam Macharij scribens de mirabili horum Magorum sepulchro ab ipso Machario visā & comperta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere. Dicebat Machari⁹ Iāné, &

*Memoria-
bi lis histo-
ria.*

Mam-

Mambrem fuisse fratres, propter magicæ artis excellentiam, maximam apud Pharaonem & Aegyptios tunc temporis habentes auctoritatē atque potestatem: qui dū viui essent, intra quamdam Aegypti solitudinem, in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxerunt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine, multumque auri illic condiderunt, & omnis generis arbore plātauerunt, & maximum aquæ puteum foderunt, sperantes fore ut post suum obitum in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem locus, ut communi illius regionis fama ferebatur, à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. Incessit Macharium cupido visendi locum profectusque; cum iam propè accessisset, obuiam illi occurrerunt ad septuaginta Dæmones varijs formis, alij clamantes, alij exiliētes, alij magno cum fremitu in eū stridentes dentibus, alij figura coruorum in eum inuolantium, quibus euanescentibus, ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus cum districta romphaa ei minitans: quem factò crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

*AN PRODIGIA QUAE MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum
simulata.*

MAGNA quæstio est, varijs scriptorum sententijs in vtramque partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiæ incantationibus acque arcanis cõuerfas, si fuerint veri & naturales serpentes, non minus quàm in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tatum & imagines serpentum qui à Dæmonibus, serpētum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus, de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

*Exod. 7.
& 8.*

MVLTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionibus suis in Exodũ, quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus libro 3. de Trinitate, c. 7. & 8. & in lib. octoginatrium quæstionum, quæst. 79. quem in hoc serẽ secuti sunt Theologi Scholastici. Sanctus Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. c. Euangelij secundum Matthæum, & prima parte, quæst. 14. art. 4. in eandẽ inclinãt sententiam Beatus Bonauentura 2. Sententiarum, distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeo clarum id esse inquit in scriptura, vt in dubium minimè verti possit, hoc etiam sentiunt Lyranus, Iostatus, & Paulus Burgenfis, & confirmari potest

*Prima opinio, fuisse
veros serpentes.*

potest argumētis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo plures & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa Magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantum simulatos, & apparentes. & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponētes, & senserūt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes Magorum, specie verorum serpentum repperisse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cauis imponentes. Simile quippiam inquit Philo lib. primo De vita Moysis hoc factũ Magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsonum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsonne ad quæstionem 26. Quæ, inquit, à Moysẽ facta sunt miracula, quia diuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ, in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à Magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, vt qui serpens nõ esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem, & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circumueniant. Corpora enim videbantur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Moysis veritas, mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moysis, inquit, factus est serpens, verè animatus, Magorum virgas reuera ligna, visus autẽ deceptione

Alterã opinio nõ fuisse veros serpentes.

serpentes, facillè deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos serpentes Magorum fuisse meras præstigijs, nihil verorum serpentum præter speciem & imaginem habentes, hoc etiam super cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus, & Hugo de S. Victore. Idem quoque satis indicat Ambrosius interpretans cap. 3. posterioris epistolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtuti Dei quæ per Moysen operabatur, commētitia & mulatione resistere conati sunt. Eundem Pauli locum explanans Beatus Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præstigijs Moysi, sic nonnulli argumentorum fallacijs, christianæ veritatis ac simplicitati resistere, ac illudere conantur.

Auſtoris ſententia fuiſſe veros illos Magorū ſerpentes. NEVTRA hæc opinio euidenter ex sacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari potest: videtur tamen aliquanto probabilior B. Augustini sententia. Scriptura enim Exodi 7. ijdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron versam esse in serpentes, & item virgas Magorum: ergo si ille Aaron fuit verus serpens. pariter etiam serpentes Magorum veri fuisse videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuorasse virgas Magorum, hoc est, serpentem ex virga Aaron factum, deuorasse serpentes ex Magorum virgis factos, non diceretur autem deuorasse illos, nisi fuissent veri serpentes. Deinde sequenti capite octauo traditur Magos defecisse in tertio signo, nec potuisse producere ciniphes: ex quo satis intelligitur, verè & non in speciem tantum eos duo priora signa fecisse.

fecisse. Moyses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valde est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QUOMODO MAGI FECERINT
illos serpentes.

QUATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, scilicet canem, & ranas; duobus vel tribus in specie tantum & simulatè, duobus alijs, vere. Primo enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia & imaginatrice facultate, Demones commouendo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere ut illæ species refluere ad sensum commune vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublatâ, species serpentis: ita ut uideretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & 111. artic. 3. & eademque in alijs fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliu ad primum sensum, dormientes videntur sibi & videre & audire, & vi morbi idem contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, ut Dæmon virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita infeceret

ret vel turbaret, vt viderentur esse quæ non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum agrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amarus. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producēdos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit vt Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita vt virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, vt Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

QVI negant illos serpentes magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes: non igitur solum erant in imaginatiome vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: nõ enim dixisset scriptura, Magorum virgas veras esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentè factum ab Aaron deuorasse serpentes Magorum: quomodo autem deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura,

Caicta-

Caictanus, & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere serpentes, sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita, & præparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiæ preparationes, & quò formæ sunt nobiliores, eo plures, & operosiores præparationes deprecantur: maior enim præparatio fit materiæ ad formam mixti quàm ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quàm vel mixti inanimati vel plantæ. His positis, quæ secundum veram Philosophiam negari non possunt, quæramus an Dæmones producerint illos serpentes immediatè ex uirgis: at materia virgæ est admodum remota, & aliena recipiendæ formæ serpentis. Si dicant non immediatè ex uirga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus præmissis: at tot, & tam variæ transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod, cum naturaliter producitur serpens, non statim producit magnus, sed primo paruus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum æquales uirgis Magorum, non enim uisum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent æquales uirgis.

CAIETANVS vt uim harum rationum ab ipso

*Caietanus refert
litur.*

ipso, vt arbitror, præuisam effugere, duo reperit effugia: altera est, eo tempore quod effluit, dum Pharaon uocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Dæmones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atq; ita cum proiectæ fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum est, licet agens naturale per se non possit ex virga, & subito producere serpentem, tamen vt est instrumentum Dæmonis, illud posse, sicut motus, & lumē cosli multa produciunt quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere ferma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ, & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpentes seu vt alij uertunt, dracones, potuerint aliter generari quàm ex femine. Secundū effugium nihil ualet: nam licet agēs naturale vt est instrumentum uel hominis, uel Angeli, possit uel citius uel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet, & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim, & nobilior forma, præsupponit necessario priores, & sicut inter formas, ita inter earum dispositiones est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguis naturaliter non potest produci nisi in animali, & per calorem animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

R E-

RESTA igitur quartus modus supra expofitus, qui & Lyrano & Toftato mihiq; fit uerifimilior: nam secundum eum modum defendimus fuisse ueros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintū modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne uirgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si nō fuerūt serpentes producti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpentes? sed respondendum est, scripturam id dixisse, non quod ita fuerit secundū ueritatem, sed quia ita uidebatur & altimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoq; dicere oportet eos qui negant illos fuisse ueros serpentes, & Caietanum qui uult illas uirgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse ueræ uirgæ, ut ostendimus, sed secundum speciem tantum, quare secundū eū, nec magi proiecerunt ueras uirgas, nec ueræ uirgæ sunt conuersæ in serpentes.

SED dicit aliquis, cur permittit Deus vt magi, quæ cōtradicebāt Moysi prodigia facerēt, cū ea res & diuinā uirtutē quæ per Moysen operabatur, obscurare uideretur, & Pharaonis animū magis in perfidia & inobediētia obfirmatū, & destinatū redderet? Ad hoc Chrysoft. homil. 46. in Acta Apostolorū, ita responderet: Permittit Deus magis aliquē aduersus Moysen, ne magus putaret esse Moysen: permittit illos docere omnes quātū magia imponat sensibus: ultra autē nō deceperunt, sed ipsi se uictos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse uictoria, & quò po-

*Autoris
sententia, quò
facta sit
à Magis
illa uir-
garum in
serpentes
mutatio.*

*Cur De-
us sit pas-
sus illa p-
digia fieri
à mago.*

ten-

tentior est hostis, eò illustriorè reddit eius gloriam à quo se victū esse ipse confitetur sicut Magi victos se à Moysè cōfessi clarioris eius gloriā effecerunt. Theod. in Quæst. suis in Exod. q. 18. Ne q̄s, inquit, suspicaretur Moysen arte magica mira illa fecisse: p̄misit Deus Magos similia aliqua facere, vt quantū inter diuinā virtutem & magicas operati ones interesset, tum euidentiā rerū, tum et Magorū confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgā in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in serpentes: sed serpens Aaron prauolens, Magorū serpētes deuorauit. Murant Magi aquam in sanguinem: sed nō rursus possunt sanguinem mutare in aquā, sicut fecit Moyses: p̄ducūt ranas, sed eas auferre sicut Moyses nō possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere nō poterūt. Deniq. nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerū dolore quo vehemēter afflictabantur mitigare, nedum auferre poterunt. Quamobrē Moysen lōgē superiorē q̄ ipsi essent, & diuinā virtutē quæ operabatur, artib. suis magicis præstantiorem confessi, dixerunt: *Digitus Dei est hic.*

Exodi 8.

Verūm nos quia hunc de Magia librum, ut perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuq; probabiliorū sententiarum, firmiterq; rationum; sic breuitate (quæ magna est legendi discendiq; illecebra) commendatum lectori & probatum esse cupimus, expositis iam quæ ad propositi a nobis argumenti tractationem & explicationem pertinebant, hic ei finem imponamus.

BENE.

BENEDICTI

PERERII,
LIBER SECVNDVS,

qui est

DE OBSERVATIONE
Somniorum.

NON vnum est genus nec vna somniorū ratio; quocirca nec par est omnium causa, vt æque oīa vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia de rident lacra litera: alia etiā damnant: quædam verò cōmendant ac venerantur. Sunt. n. plerāq; inania: nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profesta. Sunt idem alia Dæmonis caliditate ac malitia mortalibus iniesta: denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porro somniorū tractatio, pulcherrimam per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ cōplures locos illustrandos valet plurimum: regendæ verò ac moderandę hominum vitæ vtilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed verius dixerim stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè &

I anxie

124 LIBER SECVNDVS
 anxie ac superstiosè obseruat somnia, perma-
 gno est adiumento. His ego rebus adductus, de
 somniorum natura, varietate ac veritate nonul-
 las questiones scitu maximè dignas atque viles
 hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM
 libri Secundi qui est de Somnijs.

PRIMA.

- Q**uestio, An somnijs habenda sit fides.
- II.** De causis verorum somniorum.
- III.** Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
- IIII.** Cur Deus in somno arcana homines doceat.
- V.** Cur à Deo somnia dentur indoctis hominib; sapius quàm sapientibus.
- VI.** Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.
- VII.** An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
- VIII.** Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
- IX.** An in somno usus rationis & voluntatis liber esse queat.
- X.** De somnio Salomonis, in quo donum sapientia à Deo promissum ei & tributum est.

QVAE-

QVAESTIO PRIMA,

AN VLLA SOMNIIS
 habenda sit fides. . / .

N diuersa, vulgi ac sapientia super hac re distrahuntur sententia: quamquam vno verbo ea quaestio posset expediri facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est verordia, & videtur extremae utriusque vel stoliditatis, vel contumaciae. Sed profecto, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, ut non ab aliquo Philosophorum dicatur. Quid enim esse potest magis *αλογον & αδυνατον*, quàm omnia somnia vera, & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, unus sanè ex illo priscorum philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem, & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola existimatione hominum constare: hominem esse mensuram omnium, & tale unumquodque esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue uinolento, siue sano, siue infano, siue uigilanti, siue dormienti Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici Philosophi. quia nulla reijciunt somnia, in omnibus esse rati uim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quaedam somnia inania, & falsa, & sint admodum tenuiter expressa,

Cic. in 2. de Diuinatione. Omnia somnia esse vera, Prothagora, & Stoicorum opinio.

ob idq; obscura, & ad intelligendum difficilia: & quia propter ambiguitatem, varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò, quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia, & sagacitas non facillè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis Philosophus (nascentis enim in Græcia philosophiæ propemodum equalis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ disciplinæ sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatem susulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabatur. Vna vis est, eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. Sed plerisq; somnijs nõ esse credendum, confessio est omnium: nihil ergo causæ est, cur plerisq; reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quædam somnia vera, & certa sunt, aliquas esse certas ipsorù effectrices causas necesse est. At quas naturam, inquit, & Deum. Sed natura quidè amica est ordinis, & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autem maiestate alienum, & indignum videretur, obire Deum lectos dormientium, concursare grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contempnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleri superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci

Xenophanis, & Epicureorù opinio omnia somnia esse vana.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 127
fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & rationi conuenientius, & Dei præstantia dignius, atque utilitati hominis consultius fuisset, uisa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed optimis & sapientibus uiris, nõ dormientibus, sed uigilantibus, nempe magis ad intelligendù idoneis: nec per circuitiõnem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, aperte, & explicatè significare Deum, quod ab homine uellet intelligi.

HÆC isti de somnijs balbutiunt, in totum ea uel approbantes, uel damnantes; uidelicet per extrema, ueritati deuia, inerrantes. Sed uera sententia, quasi media insitens uia uaria facit somnijs. Pleraque somnia esse uana.
Vera sententia de somnijs.
Pleraque somnia esse uana.
Causa somniorum.
Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quorum igitur quotq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione ulla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasiæ, cuius est fingere somnia, deseruientes, in quibus insident atq; inharerent, rerum in uigilia perceptarù reliquiæ, ac uestigia, quas in scholis appellamus species eiusmodi in quâ spiritus, in somno uaporib; cibi potusq; caput subeuntibus agitati, & huc illac iactati, uaria

reddunt visa & somnia, sed propter inordinatā eorum spiritum iactationem, valde incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, denique talia, vt nullam vim significandi aliquid habere queant. Sic profectò sunt somnia, vt quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus brevissimo tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus evanescere. Has imagines, qui certam vilius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur incitiæ, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, æquè profectò ridenda, & contemnenda sunt somnia, quin eo magis, quod plerūque magis ipsa sunt inordinata, cōfusa, & monitrosa, Facerè quidam, sed verè tamen dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, ut alligarentur omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisq; incredibilia, quàm vlli faciant infani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnij, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbent, qui omnium irrisione ludantur. Itaq; in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est:

Testimonia diuina scriptura de vanitate somniorum.

Vbi multa sunt somnia, plurima sunt vanitates, & innumeri sermones. In lib. itè Ecclesiastæ.

capite

DE OBSERVATIONE SOMNIOIVM. 129
capite 34. ita legimus: *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbra, & persequitur vërum, sic & qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & ex ciderunt sperantes in illis.* Denique, cum scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

CAETERVM, vt plurimis somnijs abesse veritatem, fidemq; non est negandum, ita quædam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nā si nullis insomnijs, qui iquam veri & certi esset, inscietè profectò, ac supersticiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt, ad eorum morbos dijudicandos curandosq; tā subtiliter & curiosè obseruarèt. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causa, vires, ac significationes rãto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historix, clarissimæ testatæ consignatæque monumentis, refertæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, non vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, repetat memoria lector somnia Abræ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, Regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia Beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in

Multa somnia esse vera.

Matt. 1, & 27.

Aet. 16.

*Homeri
cōmētum
ad signi-
ficandam
verorum
atque fal-
sorū som-
niorū di-
stinctio-
nem.*

Odys. 7.

Mac. lib.
1. c. 3.

lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc som-
niorum distinctionem, etiam Homerus poetico
more, fabularum integumentis velatam, signi-
ficauit, cum duas finxit portas, vnam corneam
per quam emitterentur ad homines vera som-
nia: alteram eburneam, per quam ederentur fal-
sa. Homerus imitatus, ut ferè solet, Virgilius
lib. 6. Aeneidos, eandem sententiam expressit his
versibus:

*Sunt geminae somni porta, quartū altera fert
Cornea, qua ueris facilis dat exitus umbris,
Altera cadenti perfecta nitens elephāto,
Sed falsa ad caelū mittunt insomnia manes.*

Cur autem poeta, veris somnijs corneā por-
tam, falsis eburneam assignauerit, causam expo-
nit Macrobius in eo commentario, quo somniū
Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.

DE CAUSIS VERORVM
Somniorum.

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & alia
verarelectis igitur falsis, vera contempe-
mur: Verum, quia quæ sint vera somnia, & quo
insigni atque nota internoscantur à falsis, planè
intelligi non potest, nisi verorum somniorum
causas omnes rimemur, & aperiamus, propter-
ea quid ab alijs de huiusmodi causis creditū &
proditum sit, hoc loco docere conuenit. Hip-
pocrates in libro de Insomnijs, duo statuit som-
niorum verorum genera, alterum nominat di-
uinum

*Varia de
somnia
causis, au-
thorum se-
erit. Hip-
pocra-
tes.*

uinum, alterum naturale. Diuina somnia, inquit
à Deo mitti, & semper memorabiles aliquos ca-
sus, insignesque vel ad læticiam & tristitiam, vel
ad foelicitatem & miseriam, siue priuatā, siue pu-
blicam, euentus portendere, horum autem som-
niorum interpretationem, ex vatibus, rerumq;
diuinarum interpretationibus petendam esse. Tale
fuisse dicitur somnium Cyri maioris, qui mo-
narchiam Persarū condidit ad cuius pedes dor-
miētis, sol visus est, terque ab illo appetitus ma-
nibus, ter se conuoluens, elapsus est. Quo som-
nio magi Persarum sapientes, significari respon-
derunt, eum triginta annos, & ita sanè contigit,
imperio potiturū. Naturalia somnia, ex causis
ferè intra corpus dormientis latētibus, existere
putat Hippocrates, atque hisce somnijs affectio-
nes ipsius corporis aut bonas, aut malas, indica-
ri, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam,
vel cōtra inopiam atque inanitatem, vel aliq̄e
eorum, qui sunt in corpore humorum, aut cor-
ruptum, aut suo loco motum, aut inordinatè &
immoderatè agitatam. Horum verò somniorū
obseruationem & coniectationem spectare ad
medicum, eamque ad dirigendas ordinandasq;
curationes permagni referre arbitratur. Plato in
conuiuio, somnia vera & prænuntia futurorum,
à dæmonibus proficisci existimat: dæmones
enim esse mediōs inter Deum, qui est immor-
talis & incorporeus, atque homines corpo-
ratos & mortales. quippe cum sint ipsi & cor-
porati, quales nos sumus, & immortales, qualis
est Deus. Deū nāque censet Plato non immisce-
re se rebus humanis, nec proximè cū homini-

*Somnia
Cyri.*

Plato.

*Dæmonū
natura
cū
naturā
cū
naturā
cū
naturā*

Platonē.

bus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed comercia & colloquia inter Deum, hominesque, siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirum, dæmonum munus & officium esse inquit, preces & vota hominum referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vancinia, incantationes, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorum effectio, ad homines peruenit. Itaque dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & administratos: hominum verò esse quasi patronos, aduocatos, magistros, & y fictio Apulei verbo dicam salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonem etiam Empedoclis & Pythagoræ fuit sententia: de qua, & contra quam, in libro 8. de ciuitate Dei. cap. 20. & 21. & in lib. 9. acutè doctèq; disputat Augustinus. Aristoteles in libello quem inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vlla dari hominibus à Deo somnia. Vera autem somnia, inquit, vel esse naturalia quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici vtiliter obseruant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus postea somno excitati ad benè agendum accommodatè vimur, & iuuamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam Deum, qui cum sit rerum omnium scientissimus & prouidentissimus, hominiquè beneuolus ac beneficus, quo sit homo cautior, dat ei somnia,

quæ

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 133
quæ sint ipsi futurorum incidia, & eorum, quæ agenda ipsi cauendaq; sunt, & documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam ferie, nexuq; colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurrentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiam causam faciunt naturam animi nostri, quæ diuina est: animus enim hominis, exterioribus sensibus per quietem consopitis, & ab omni actione vacatibus, ipseq; negotijs curisq; omnibus solutus ac liber, vegetior fit, & habilior ad intelligendum, tunc enim clarius præserta meminit, præsentia sentit, futura prouidet. Porphyrius, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominum notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita derulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: ita quiete vero clarius ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona: & veracia; ad malos autem, praua, foeda, & fallacia. Synefius multa disputat de spiritu phantastico, quod est vehiculam animæ, eo namque medio, seu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum pœnas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere: in hunc porro spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt, eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucet tanquam

Aristoteles.

Stoici.

Porphyrius quid de veritate somniorum senserit.

Synefius mira sed falsa tradit de spiritu phantastico.

tanquam in speculo, præsentium quidem rerum, clara, præteritarum autem, quo sunt ventuosiores, minus perspicua, minima uero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt unquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcurfiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longius absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter, ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia significantur, non æqualiter tamen, sed prout uaria est illius phantastici spiritus temperies & ratio similiter ut in speculis, pro uarietate eorundem materiarum aut figurarum, uariè ac dissimiles redduntur imagines, Monet præterea Synesius non parum conferre ad quietam & ueraciam in somno usam percipiendam, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe uictu honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certe iturus cubicum, cantu & sono lyrae somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipiendam se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitatis mentis uera querentis contrariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Synesio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Platoniorum figmenta, uel ipsius poetarum fabulis inaniora ueritatibus, atque incredibilibus.

SED, ut aliquid èt ex auctoribus Ecclesiasticis delibemus, B. Gregorius in quarto libro Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorum:

Aut

Aut enim, inquit, ex plenitudine, uel inanitate corporis somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis cogitationibus, & curis: aut ex illusione dæmonis, aut ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione hominis simul, & reuelatione Dei. Eisdem sex causis somniorum, cum idem Gregorius commemorasset in lib. 8. Moralium, c. 13. mox eas aptis diuinæ scripturæ sensibus, & exemplis illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima, quæ diximus somniorum genera, omnes experimèto cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura dixisset, Ecclesia. 34. Multos errare fecerunt somnia, & illusiones uanae, uel certè in Leuit. cap. 19. non esset scriptum, Non augurabimini, nec obserabitis somnia. Quibus uerbis, cuius sint detestatio nis, ostèditur, quæ augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul, & illusionem procederet, Salomò minimè dixisset Eccle. quinto capite, multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios trigésimo primo, præferendum se fratribus, per somnium non uideret, nec Mariæ sponsum, ut ablato puero in Aegyptum fugeret, per somnium

D. Grego.
sex cās sō
niorū tra
dit.

Mat. 2.
Dan. 2.

pro.

Mos Pythagora.

procederent, nequaquã Daniel uisionẽ Nabuchodonosor edisseres, a radice cogitationis inchoasset, dicẽs: Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quãd esset futurũ post hæc. Hæc ibi Grego. De causis igit somniorũ, sic ab alijs productũ est.

Quatuor cause ve- EGO cãs sõniorũ, q̄ ad finandũ aliq̄d valẽt, & dignæ sũt obseruatione, diligẽter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse aduertimur.

Prima cã aliquacorpõris affectio. PRIMA cã continet aliquã corporis affectiõnẽ, quã in ipso corpore præ pollet, ac præualet, vt si staua, vel atra bilis, pituitosusue humor, aut sanguis redundet, aliudve aliquid viciatum, & corruptũ immoderatẽ iactetur in corpore. Galenus in libr. de Prælagijs, quæ ducũtur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterũ crus factum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illũ ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea, qui inltate crisi sudaturi sunt, sæpẽ somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacu ve natate. Illud quoque nonnũquã vfu venit, vt quod dormientes agimus, aut patimur, etiam somniemus, vt qui in somno sudant, aut febrì corripuntur, itidem se affici somniet. Proditum est à Plinio in libro 7. capite 50. P. Cornelij Ruffinũ dormientẽ amisisse visum, idq; cum sibi accideret, etiã ipsum somniasse.

Secunda animi uehemẽs perturbatio. ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem uehementem concitatumque animi affectum, & perturbationem, amorem dico, spem, metumque, & odium. Nam qui ardẽter amant, frequenter amorẽ suos somniant: qui timent, minacibus, & terrificis in somno visis sæpẽ turbantur.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 137
bantur. Huc etiam pertinet uetus consuetudo, & vitæ, quã agimus, exercitatio. Piscator enim ferẽ somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasq; miles tubarum sonitus, fragores armorũ, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidẽ quidam apud Theocritum piscator, omnis, inquit, canis somniat, & ego pisces. Continet eadem cã antecedentes vigilantũ curas, & sollicitudines, & quæcunque nos uehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sepissimẽ in somno, similia uisa contingunt. Quamobrem in lib. Ecclesiastici, c. 5. scriptũ est. *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponere somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal in satiabili odio Romani nominis omniq; cupiditate perdẽdi funditus imperiũ Romanum flagrabat; quod autem facilius id perficeret, bellũ ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus: Cum igitur varijs super ea re cogitationibus ac deliberationib. æstuarẽt, visum habuit in somno, mirẽ proposito suo, uotoq; respõdens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum duccem ei ad inuadendã Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & a tergo fieret. Pavidus primo Annibal, nõ est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanũ ingenium ad uerita pronum, diu temperare oculis nõ quinit, respiciensq; uidit, horrendum nõ visu modo, sed etiam dictũ ostentum, belluam uastam & immanem, multis circumplicatam serpentib. qua-

Somnium Annibalis Italia uisitaturẽ prendens.

quacunq; incedebat, omnia proterentem, atque peruerentem: cœlum item nigerrimis undequaque occæcatum nubibus, densosq; ac fulguribus mixto; præcipitare nimbos. Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo duce, quid illud monstri & portenti esset, respondit ille, vastitatem esse Italiæ, & pergeret ipse porrò ire, quò parabat, nec præterea quicquam inquireret, sineretq; in occulto esse fata. Atque hoc quidem somnium ex antegressis in vigilia Annibalis cogitationibus & curis extitit: sed eius tamen somnij veritatem, rei euentus satis superq; comprobavit plus enim mali Annibali Italiæ attulit, quàm illo fuerat viso præmonstratum.

*Tertia de
monũ cal-
liditas.*

TERTIAM causam somniorum, ego potestati & calliditati dœmonis adiudico. Is enim multa dormientibus inspirat, & suggerit somnia, semper insidiosè ac maliciosè, quo videlicet quacunq; possit ratione incommodet, ac noceat homini. Esse autem quorundã somniorum dœmonem architectum, atque effectorè, ed liquet, quòd ex sacris literis planè intelligitur, obseruationem somniorum adeo exosam esse Deo, vt ea magorum, augurum, & incantatorum maleficijs aggregata, extremis damnetur supplicijs. Nimirum non aliam ob causam, vt interpretatur Beatus Gregorius in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dœmon plerumque se somnijs immiscet, implens noxia superstitione hominum animos, eosq; non tantum variè de ludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc genere somniorum solitum esse olim dœmonem genti-

gentibus impietate cæcis multifariam illudere, constat argumèto Aesculapij, Serapidis, & Amphiarai: nam vt apud Philostratum, Pausaniam, & Strabonem scriptum est, templa eorum aduentibus, qui varijs morborum generibus afflictabant, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderit, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cum enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnerè moreretur: assidens ei Alexâder, somnoq; sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulq; commouentem, quòd illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum, multosq; milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsitâ est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sûnt autem duo somniorum dœmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dœmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quacunq; ipsemet postea facturus est, potest tã presentia, quam præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet cõcitandi perturbationes animi, agitatis turbatisq; qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò

*Somnium
Alexâd.
Magni.*

*Duo gene-
ra somnio-
rum dœ-
monis.*

nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

*Quo in-
ternosci
possint so-
mnia deo
moniti ab
alijs som-
nijs.*

DVPLICITER porro, & quidē satis p-
babiliter, coniectari potest, quæ somnia missa
sint à dæmone: primò quidē, si frequenter acci-
dant somnia significantia res futuras, aut occultas,
quarū cognitio nō ad vtilitatem, vel ipsius,
vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ o-
stentationem, vel etiam ad aliquid mali facien-
dum conferat: eorum somniorum auctorem
esse dæmonem, non temerè crederetur: quippe
qui ea ratione tentet animos hominum vana im-
buere superstitione, quin etiam crimine impie-
tatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & re-
ligiosis viris, terra, obscæna, plenaq; crudelita-
tis, & impietatis somnia sæpenumerò contingat,
ea proficisci à Dæmone, nō immeritò exi-
stimabitur. Dæmon. n. conatur impuris somnijs
polluere ac foedere dormientium corpora, ut
eius foeditatis, etiam animos expergiscentium,
quòdammodo participes faciat. Quod si ne hoc
quidem assequi potest, illud saltē curat, vt pios
homines talibus visis contristando, perturban-
do, & affligendo, ad orationem, ad charitatis of-
ficia, ad diuinorum sacramentorum perceptio-
nem, tegniores, frigidioresq; reddat. Cuius dia-
bolice calliditatis & malitiæ, luculentissimum
in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus
narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus
Martyr, in responsione ad quæstionem vige-
simam primam Orthodoxorum; disertè doctè-
que sententiam suam exposuit. Nam cum hac

sibi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 141
sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæ-
stionem ita respondet, ut nos hic diximus. Re-
stat quarta, & vltima somniorum causa, quam
diuinam rite nominare possumus: cuius potissi-
mum gratia omnis hæc nostra instituta est di-
sputatio, huic enim: vel declarandæ, vel illustran-
dæ, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorum au-
tem, quæ a Deo missa sunt, exempla, passim in
diuinis libris sunt obuia: nos supra ex sacris li-
bris multa protulimus, pluraq; possent afferri,
si quis omnia veller colligere. Cæterū vt vis, &
natura diuinorum somniorum plenius planius
que cognoscatur, quæstiones aliquot more scho-
lastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiter-
que perstringam, multa etiam, breuiter ser-
uiens, lectoris cogitationibus integra illibataq;
reseruabo.

*Quarta
causa so-
niorum
diuina.*

QVÆSTIO III.

**QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo
missum, necnè.**

DVPLICITER, prout nunc mihi suc-
currit, deprehendi potest, quodnā à Deo
sit missum somnium. Primò quidem, ex præstā-
tia rerum, quæ per somnium significatur: nimi-
rum, si ea per somnium innotescat homini, quo-
rum certa cognitio, solius Dei concessu ac mu-
nere potest homini cōtingere, huiusmodi sunt,
quæ uocantur in scholis Theologorum, futura
contingentia, arcana item cordium, quæq; inti-
mis animorum inclusa recessibus, ab omni pe-
nitus mortalium intelligentiā oblitescunt, deni-

*Duplex
rō cogno-
scendæ di-
uina som-
nia.*

que præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur, quod cuiusmodi rerum cognitionem, & demonstrationem continebit, diuinū esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atq; commotione, qua Deus sic mentem illustrat, sic voluntatem afficit, sic hominem de fide, & auctoritate eius somnij certiore facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicuè agnoscat, & liquiddò iudicet, ut id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. snia:

*Memorabilis snia
D. Gregorij.*

Sancti viri, ait Gregorius, inter illusiones, atq; reuelationes, ipsas visionum voces, & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, et quid ab illusione patiantur. Nam si erga hæc mēs hominis cauta nō esset, per deceptorē spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnūquam solet multa vera prædicere, ut ad extremum valeat animam ex una aliqua falsitate laqueare. Hactenus Greg. apud quē hāc ipsā sniam, sed plenius ac luculētius tractatā, in lib. 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodū igitur naturale mentis nostræ lumē facit nos euidenter cernere veritatē primorū principiorū, eamq; statim, citra vllā argumentationē, assensu nostro cōplecti: sic in somnijs à Deo datis, lumē diuinū aīs nostris affulgens, perficit, ut ea somnia, & vera, & diuina esse intelligamus,

cer-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 143
certoq; credamus, Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. cap. 3 4. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somnijs cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominib; à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

HÆC autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis fieri solebat, Nonnunquam enim Deus per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de Abimelech, & Laban narratur in libro Geneleos; *Terrebis me, inquit Iob 47 per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem Deus ad magnum quidpiam & arduum fubeundū, certā spem prosperi exitus præsignificando: uelut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat, talia fuere B. Ioseph & Magorū somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in c. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina.* Quin etiā solebat olim Deus spiritū propheticū nonnullis in somno largiri: in lib. Numerorū, c. 12. ait Deus. *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, apparebo illi in visione, aut per somniū loquar ad illum.* Et apud Ioelem in c. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus et in 3. Reg. Salomoni fuisse à Deo promissum in somno prudentiæ & sapientiæ donum, Interdum quoque futura alicuius viri excellētia, dignitatis & gloriæ,

Varijs modis Deus afficit homines per somnia.
Gen. 20.
& 31.

Iud. 7.

2. Mach.

11.

Matth. 2.

3. Reg. 3.

Genes. 37.
Esth. 11.
Gene. 28.
Daniel.
7.

gloriæ præmonstrata est per somnium, id quod adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somnis patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi, Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædociuit futuros rerum humanarum euentus: cuius generis fuere somnia Abraæ, *Genes. 15.* Pharaonis, *Genes. 41.* & Nabuchodonosor, *Danielis 2. & 4.*

Varijs modis diuinis continunt somnia.
Daniel. 2.
Genes. 15.
Genes. 41.
Genes. 37.
Matthai. 1. & 2.
Athor. 16.
Genes. 41.
Daniel. 2.
Genes. 40.

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis & animi commotione & horrore, sicut accidit Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquam datum est alicui somnium, sed non eius somnij intellectus, sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor animaduertere licet. Danieli tamen ceterisque prophetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum somniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futura dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc datus est intellectus: sed postea ipso euentu, successuque rerum veritas eorum somniorum cognita est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs diuinis varietas, cernitur: alia enim clara sunt, & aperta, euidenter res ipsas significantia; vt fuere somnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: alia vero sunt inuoluta, & obscura, per varias similitudines re et aliquid insinuantia, huiusmodi fuere somnia Pharaonis de statu & arbore, nec non & pinæ, acque pistoris ipsius Pharaonis, Adhæc, inter-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 145
interdum videtur in somno loqui cum homine, vel Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo aliquis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sepe Deus vltro mittit somnia, nonnunquam etiam rogatus, quemadmodum interpretationem somnij, quod acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradidit Danieli, qui eam ab ipso vigilas intentissima precatione postulauerat. Quin fuisse quondam apud Hebræos admirabilem quandam rationem & consuetudinem in rebus maximè dubijs atque grauissimis, cōsulendi Deū, vt quod verum esset, aut quod factū esset opus, per somnia indicaret, ex c. 8. primi libri Regū, intelligitur. Postremò quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somniū Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod in capite primo narrat Dignus Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratū, illud quoque Scipionis Aemilianii, à Cicerone, vel acutè confictum, vel discretissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

CVR DEVS IN SOMNO ARCANÆ
sua hominibus refferet.

CVM animus hominis in somno, minimè docilis, minimeque habilis ad percipiendas res diuinas esse videatur, dignū tanè videtur inquisitione, cur Deus per somnia & arcana suæ

Genes. 2.
3. Reg. 3.
Matt. 1.
2.
Athor. 16.
Daniel. 2.

providentiæ, & mysteria rerum cœlestium non
 raro docere homines voluerit. At enim verò,
 multas eius rei, variasque causas afferre possu-
 mus. Primam causam agit Hippocrates in prin-
 cipio libri de Insomnijs, animam hominibus in
 vigilia varijs distingui occupationibus, grauib.
 distineri negotijs, curisque distrahi: per sensus
 item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipsum
 sunt, & per varia eorum sensuum spectacula di-
 uagari, multiplicique rerum humanarum strepi-
 tu interpellari, & a sui, rerumque cœlestium cõ-
 sideratione auocari, incertis præterea fluctuare
 deliberationibus, varijsque studijs & affectibus
 æstuarè, qui non sinunt eum, quod verum & re-
 ctum est, id aut liquidò cernere, aut incorruptè
 iudicare. Contrà verò in quiete & somno, ab
 eiusmodi omnib. interpellationib. & impedi-
 mètis vacuus & liber animus, sibi totus præsens
 & prælo est, sibi que attendit, in se suas omnes
 vires, atque facultates collectas & cõiunctas ha-
 bet, expeditus & acer ad intelligendum, atque
 omnium que illi extrinsecus obiecta sint, am-
 plissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei
 causam hanc ponere licet, quæ vigilantes accipi-
 mus, ea solemus subtiliter ratiocinando discute-
 re & examinare, reuocare ad calculos, atque
 humanæ rationis trutina diligenter expendere:
 ad rationis enim normam exigimus omnia:
 cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis
 approbantur, si discrepent, abiudicantur atque
 reijciuntur. In somno autem res sibi obiectas ani-
 mus hominis citra examen accipit, paratior præ-
 priorque ad visis diuinitus datis credendum, atq.

ob-

*Quinquè
 causa cur
 dormiētis
 bus mul-
 ta diuini-
 tus reue-
 lentur.*

*Stabilior
 animus
 noster in
 somno ad
 percipien-
 das diuini-
 tas reue-
 lationes.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM 147
 obsequendum. Constat autem inter omnes qui
 de reb. diuinis scripserunt, ad eas res non tantum
 intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi
 quasi sensu, gustuque percipiendas, satius esse agi
 & regi hominem extrinsecus, quam ipsum age-
 re se, & auditorem esse potius, quam arbitrum,
 & existimatorè, denique simpliciter credere po-
 tius, quàm causas credendi disquirere & expende-
 re. Tertia cã ex Aristotelis libello, qui inscribitur
 de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta
 est: ait ille, *Quemcunque motum, quo animus* *Aristote-*
dormiētis extrinsecus pulsatur & cietur, quàm
uis leuem & exiguum, magnam tamè habere
vim commouendi animum, vehementerque
in ipsum imprimi, atque altè in eo inherere:
id autem fieri propter noctis silentium, &
sensuum exteriorum vacationem & quietè,
atq. omniū, quæ animi intentionem remittere
solent, vacuitatem, tunc enim sensibus somno
consopitis, languenteque corpore, quæ extrã
sunt nequaquam sentiuntur. Quapropter op-
 portunissimè Deus eo tpe docet hominem sine vi-
 la eius perturbatione, sine aliorum hominum ob-
 seruatione, denique sine vilius rei interpellatio-
 ne: præsertim autè, quia quòd magis animus nos-
 ter à sensu cõsociatione, & corporis cõtagio-
 ne abstrahitur, tantò vti effici vegetior, & acrior
 ad res diuinas intelligendas. In somno autè, qui
 est imago quædã & representatio mortis, vide-
 tur animus quodam modo seingari à consortio
 corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè

K 5 aliqua-

aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, ut ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quam sit alius cuius homo: quippe homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attententem non potest: Deus autem, et altissime dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires, ac facultates summum imperium, & efficacitatem habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quisquam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auerrores quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audeat inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse ulli contingere. *Vna, inquit, est natura hominis: vnus igitur duntaxat erit intelligendi, & discendi modus, scilicet internatijs sensibus, varijs item praeceptis, experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si praeter eam, & usitatum discendi modum, esset hic alter per somnia, vel reuelationem, cum is multo sit facilior, atque praestantior, ille alter quod difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset superuacaneus, non igitur datus esset homini. Deus namque, & natura nec frustra quicquam faciunt, &*

Contra Auerrorem.

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 149
de ijs, quae possunt fieri, quod melius & praebilius est, nunquam non faciunt. Sic ille. Quae sane argumentatio, non esset plane infirma, si quisquam diceret, nemo tamen nostrum id dicit, modum illum discendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse homini naturale, aut esse frequentem, & usitatum. Verum haec Auerrois commenta, ut alia eiusdem, de scientia, potentia, & providentia Dei, & humani animi natura, ex incertis diuinarum rerum, & impietatis fonte redundantia, quae sint inerudita, obrusa, falsa; satis liquet vel solis exemplis, quae memorantur in sacris literis, Adami, Salomonis, Danielis, multorumque Prophetarum, quibus multarum rerum scientia subito data est a Deo: quin et Beseleel, & Oliab, quos in libro Exodus proditum est, subito diuinitus edoctos, Moysa cum tabernaculum, simul cum omnibus eius instrumentis atque ornamentis, summa arte perficere.

*Gen. 2.
1. Reg. 1.
Exod. 31.*

QVAESTIO V.

CUR A DEO SOMNIA DENTVR obscuris & indoctis hominibus, non autem sapientibus.

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quae diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerunt. *Nam, si quae somnia, inquit, darentur hominibus a Deo, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque praestantibus dari, par erat. In quo fefellit eos quod distinctionem diuinarum somniorum, eorum dico quae*
verè

*Error Aristotelis.
& Ciceronis.*

Cur doemones somnia olim dare soliti fuerint non doctis & prudentibus, sed imperitis, & conestissimis hominibus.

verè diuina sunt ab ijs, quæ non sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. enim vero Dij gentiliū, quos fuisse doemones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant: Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, non dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne illi eorum somniorum vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumq; oracula tanquàm diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicū etià vulgi ludibrio & contemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsiq; discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idq; ad credendum qui dicit, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ à verò Deo missa sunt, ea legimus plerumq; data viris sanctitate, ac sapientia eximijs, vt Abrahæ, Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etià nonnulla viris nõ admodum doctis, sed pietatis tamen, ac innocentie præstantia clarissimis: excellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit hominis animum, aptioremq; ad rerum diuinarum perceptionem, quàm humana vel prudentia, vel sapientia. Qui enim mundana excellunt potentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut superbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res cœlestibus doctriinis, diuinisq; illustrationibus, aditum ad animos hominum, penitus occludit.

Nec

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. IJSI
Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque impijs hominibus, ut Pharaoni, & Nabuchodonosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neq; cū intelligentia eorū somniorū data sunt: quo scilicet illi, eorū interpretatione, cū apud suos sapientes inuenire nõ possent, à veri Dei cultoribus eā petere cogerentur, atque ea ratione uerū Deum agnoscerent, ac venerentur, eiusq; seruos in admiratione, & honore haberent: id quod somnia Pharaonis, & Nabuchodonosor à Iosepho, & Daniele interpretata, manifestè declarant.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA nonnunquam sint obscura, & perplexa.

SED cur diuina somnia non sp̄ sint clara, & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum rerū imaginibus, ac similitudinibus inumbrata, & offuscata, nec alijs tñ occulta, sed et ijs, quibus dantur, minimè conspicua, cās rimemur, & aperiamus. Dij gentiliū, hoc est doemones, quia certā futurorū euentu ū scientiã hñe nõ poterāt, ad significanda futura, dabāt illi quidem non rarò somnia, sed obscura tñ, & ambigua, quæq; ad diuersos, etiã cōtrarios euentus faciliè detorqueri, & applicari possent, ut ad quodcunq; accidisset, somniū quadrare videretur. Quod si somnia euentis minimè rñderent, id non falsitati somniorum, sed interpretum inscitie, qui somnia

Cur quædam somnia: et impijs hominibus à Deo sine data.

Asintia demonis à dādis somnijs futura signis caribus.

pro-

propter obscuritatem, & ambiguitatem non rite essent interpretati, adscriberetur. At verò sententia, quorum auctorem fuisse Deum ex sacris literis cognouimus, sæpenumerò distinctè, & explicatè tradita sunt, qualia legimus fuisse; Abimelech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, B. Ioseph, & trium Magorum. Non est tamen negandum quædam somnia esse data rectè, & obsecrè, sed hominibus gentilibus, ad eum nempe finem, vt intelligerent eorum somniorum, cum non ab alijs, quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac veneratione prosequeretur. Si quæ verò somnia etiam seruis Dei obscura data sunt, propterea id factum est, ut eorum sensum atque intellectum, summo illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à Deo flagitantes, tandem impetrarent, & propter difficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorum haberent. Denotatur præterea obscuritate somniorum, earum rerum, quæ significantur somnijs, obscuritas. Adde quòd per imagines, & similitudines, breuissimè plura, & sublimiora mysteria significantur, quam si apertis, & proprijs fuissent expressa vocabulis. Nam quæ multa, quàm varia, quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor: in quiete visa, adūbrauit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique vult Dens nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta, & incognita, quo ad mirum, ipso euentu, rerumque successu, eorum veritas agnoscat, & comprobetur: quod in duobus

*Quatuor
causa cur
interdum
diuina sō
nia sent
ualde ob-
cura.*

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 153
duobus illis Iosephi somnijs, promotione eius ad summam potentiam & dignitatem præsignāribus, liquidò cernitur.

QVAESTIO VII.

*AN LICITVM CHRISTIANO
homini, obseruare somnia.*

DVAE tanguntur his uerbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis; curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in pròptu responsio. Etenim quædã somnia licitum est obseruare, quædam verò minime. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosq; tam animi, quàm corporis significat, utiliter a medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expenduntur. Tùm, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, ut vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel ut rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellèdi, licitum est, & a sanctis viris sæpè usurparum. Legimus enim apud Cassianum in Collatione 22. veteres illos monachorum magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundam somniorum causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare somnia, quatenus in illis pernotescit homini ueritas aliqua pertinēs ad sciētias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt supersticiosum, nec vt vanum damnari debet. Deniq; somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia,

*Quatuor
genera so-
mniorum, si-
ne vitio
possunt
obseruari
& cura-
ri.*

gita, considerare num à deomone nobis subijciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionem eleemosynarum, & ingressum in religionem, ea ponderare num à Deo nobis missa sint, nō est superstitioni animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ satagentis, atque solliciti.

A T verò, cuiuscunq; somnij, quoquomodo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortu itò eueniat, putare habēdam esse rationē, curamq; suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā patrem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuq; autum, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdicitum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuteron. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsq; sacrorum voluminū locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ Deus in sua solius potestate posuit, arrogas & impia est curiositas. Putare autem certa futurorum signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est, hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus esse

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 155
esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuslibet somnijs significari posse, quod planè stultū est: vel futura, omnia certò prouideri, & sciri à deomone, quod est perquam impium: vel denique à Deo promiscuè, atque indiscriminè per quolibet somnia, & quibuslibet hominibus, præmonstrari futura, quod esse absurdum, nemo nō uidet. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, ut ad eorum quasi normā dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, uel suscipiat, uel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalè illam Stoicorum, toties in ecclesia damnatam, & a melioribus philosophis explosam reiectamq; necessitatem. Quòd si meritò vituperantur, & a sapientibus redarguantur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omnino pendere arbitrantur; eo magis profectò, reprehendendi sunt superstitioni somniorum obseruatores, quòd magis altra dignitate naturæ, & quabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

QVÆSTIO VIII.

CVIVS HOMINIS SIT RITE
interpretari somnia.

A D posteriorem quæstionē, qua queritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia,

L nia,

*Maior
vanitas
est e obser-
uantium
somnia,
quam a-
stra.*

nia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandum, & obseruatione, atque interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertiũ & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleant, discernere: similiter, ut qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteq; conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominis uè, anequi, an aliarũ rerum, acutè dispicit, uereq; iudicat. Humanorum autem somniorum, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac ueridicus interpres, ut fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, & in geniorum item, studiorum, morum, & propensionum, quæ in varijs hominibus magnam quoque uarietatem habent exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiã sit adeptus, quasi uenas omnes rerum civilium & humanarum tenens. Cuius autem sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatũ & eruditũ. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secũdo, quæ Dei sunt,*

nisi

nisi spiritus Dei. Præsertim uero cum diuinitus somniorum significationes, ex solius Dei consilio, & uoluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum, & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus est Daniel, *Mysteriũ, qd rex interrogat, magi, Dan. 2. arioli, aruspices, & sapientes ne queunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.*

IAMBLICVS existimat diuina somnia *Iamblici* fere non cõtingere hominibus: nisi aut primo, *opinio, de* aut extremo somni tempore, uidelicet, quia tũc *comp. re* animus hominis, aut nondum est cibi potusq; *quo diuina* saporibus occupatus, & oppressus: aut iam euascentente somno, vaporumq; discussa caligine, *na somnia conueni* ex illis sordibus emerfus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. *gant hominibus* Quapropter uates, ac somniorum interpretes, *refuta -- tur.* in more habebat, ex deferentibus. ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tempore ipsis contigissent: nã si profundo somno accidissent, ea planè abijciebant, rati nõ esse consentaneum, animo tunc obruto, & demerso, dari cœlitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iã expergilcente, tunc ea somnia diuinitus missa, Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi, & interpretanda suspiciebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. lib. 2. de uita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitionis

Aegyptiorum sacerdotum observationibus, vel ut dicam verius, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus, nec opportunitate temporum eger ad operandum, vbiq; n. vult, quandoq; ; & quibuscq; vult, sua inspirat somnia: potest, n. quouis tempore, imò etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spirituum animi malium iactationem, purgare phantasiam, mentem illustrare, animumq; ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QV AESTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS
rationis, & voluntatis esse queat.

Sapè in somnio liber est rationis vsus.
SAEPENVMERO in somnijs, praesertim quae doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, aius hois, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem metis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis plane cognoscit res simplices, easq; vel coponit in uicem, vel dissiugit, rocinatur, iudicat, miratur, noua quaedam inuenit: quin et ad se ipse aius conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & dijudicandas aciem suam, vimq; reflectit, custatur, haeret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Haec autem liberum esse tunc rationis vsus, manifestè demonstrant. Non propea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 139
 liberi arbitrij vsus. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitrij vsus, opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum: ita ut sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitq; dominus sui, atque iuarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QV AESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN
quo donum sapientiae à Deo promissum
ei, & tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. lib. Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseq; ut peteret ab ipso quodcumque omnium maxime optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam benè regendi populum, cui praeratur, posthabitis omnibus alijs bonis, quae tamè principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: uream porrò petitionè usq; adeo placuisse Deo, ut summam ei se daturum sapientiam, & praeterea quae non postulasset bona, cumulatissimè largiturum pollice retur. Ex qua narratione ipsius scripturae, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solutè ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vsus: neque enim illa eius petita facta in somno, ratopere Deo placere, tantum

*Solutio
triplex.*

que sapientiæ munus pro mereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Hæc difficultas tribus modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset illam Salomonis in somno petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno exitit. Salomon enim ardentissimè experierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur non nihil dura, & còtorta responsio. Quocirca subiiciam alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum, qualis nempe diuo Paulo, & Prophetis sepe contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractu & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiam factum est vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomò quod uellet, & petendo, quæ grata erant Deo: ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc respòsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij usus esse queat: tantum dico, huic responso minime suffragari diuinam scripturam, quippe, supra dicto loco narratura uisionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somnium, & narrata iam uisione, subiungit.

enigi-

DE OBSERVATIONE SOMNIORVM. 161
enigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium. quo perspicuè significatur, illam uisionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstionis tradit D. Thomas in 1.2. quæst. 113. art. 3. ad 2.

ERIT igitur, nisi fallor, similius & proprius uero tertium responsum, quod etiam Toftado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomon tunc uerissimè dormierit, & illa eius uisio fuerit somnium, quemadmodum scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis uisionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, uidebatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat còiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largiorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expectanda & postulanda. Deinde vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritalia bona corporalibus, cælestia terrenis, denique ad communem aliorum utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur.

*Cur som-
nium illud
datum fue-
rit Salo-
moni.*

Ad extremū, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum oprata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solum à Deo sapientiam postulauerat, præ hac ceteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiam supra ipsius votum, & reliqua bona, præter votum ipsius, largissimè donauit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminum: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quæ admodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, mēbra dulcissimè refouet ac recreat, viresq; reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisq; serua, & grauiā contingat somnia, corpus pariter atque animum languescit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa fortasse voluptatem coeperant, in fastidium odiumq; conuerteret.

BENE-

BENEDICTI PERERII, LIBER TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRologica.

TANTA est Astrologorum (qui vulgo Iudicarij appellantur) vel impudentia, vel amentia, vt etiā sibi diuinam scripturam suffragari, suæque Altromantiæ fidem & auctoritatem firmare iactent. Etenim verba illa quæ dixit Deus creans luminaria coeli; *Et sunt insignia, & tempora, &c.* ad suam referunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi profitentur ex obseruatione siderum futura rerum euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Ambrosius alijq; permulti Patres in explanatione eorum verborum, benè longam & accuratam in refellendis istiusmodi Astrologorū prædictionibus orationem posuerunt. Quorū nos Patrum exemplis prouocati, & grauius Dei sententijs contra Astrologos multifariam in diuina scriptura proditis permoti, quin etiam iustissimo aduersus Astrologos odio, ppter fraudulenta

L 5 dulenta

dulenta, & pernicioſa eorum ſigmenta, incenſi, librum hunc ad confutandas eorum prædictiones à nobis ſcriptum, gratum multis atque vtilem fore exiſtimauimus. Scripſit aduerſus Astrologos copioſè quidem & eruditè Io. Picus Mirandulanus; ſed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuini atque vberi verſemur argumento; eo tamè breues erimus, quod non omnia quæ diſputari poſſent, ſed aptiora duntaxat cauſæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & diſputationis aduerſus Astrologos capita: Primò enim docebimus, ſacræ & Eccleſiaſticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam eſſe cõtrariam: Tum oſtendemus, Astrologos eſſe rerum celeftium imperitos: Deinde, diuinatricem iſtam artem rectæ rationi ac philoſophiæ aduerſari demonſtrabimus: Ad hæc, probabimus, aſtrà nõ ſolum non eſſe cauſas efficientes rerum futurarũ, verum nec eſſe certa ſigna quæ res futuras prænotent ac præmonſtrent: Ad extremum, cur nõ nulla Astrologorum prædicta ſint vera, cauſas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM
Quæ ſingulis in prædictis capitibus
explicantur.

C A P. I.

- 1 Sententijs diuina ſcripturæ; antiquis item Eccleſiæ inſtitutis & exemplis, rationibus etiã theologicis reſelluntur Astrologi.
- 2 De vanitate oraculorum Appollinis.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 165

3. Cur Dæmones prædicendo futura ſapè fallant.
4. Non poſſe veritatem Chriſtiana religioſiſſimè coherere cum veritate astrologia iudiciaria.
5. Quam ſeuere olim Eccleſia in iſtiusmodi Astrologos animaduertit.
6. De multis perſpicuè falſis & impijs Astrologorum ſententijs.

C A P V T II.

7. Astrologos iudiciarios eſſe rerum celeftium imperitos.
8. Aduerſus ficticiam antiquitatem obſervationum quam caſtant Astrologi.
9. De noua ſtella qua ſuperioribus annis uifa eſt.
10. Quomodo ſit difficile aſpectum ſiderum in ortu cuiuſque hominis exactè annotare.

C A P V T III.

11. Probaturo octo rationibus, non poſſe Astrologos ex arte & ſcientia ſua prænoſſe ac prædicere futura contingentia.
12. Præter cauſas celeftes, neceſſariam eſſe noticiam cauſarum particularium ad prænoſcendos earum effectus.
13. De ſimili ortu & diſſimilibus euentis Geminorum.
14. Pulcherrima diſputatio Bardeſanis aduerſus Astrologos.
15. Vtrum ſit facilius, diuinare quid facturus ſit vir bonus, an vir improbus.
16. Quam ſit vana ac inutilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod ſit futurus ſummus Pontifex.
17. Nullam poſſe eſſe ſcientiam vel artem iſtius Astrologia.
18. Vanitas & falſitas mulcarum prædictionũ astrologicarum.

19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
 20. *Astrologiam iudicariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.*
 21. *Cui generi hominum arrideant prædictiones Astrologica, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*
 22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologia in dicitaria.*
 23. *Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certa causa omnium qua ei euentura sunt.*
 24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in oritu hominis ad diuinandum.*
 25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam ex tendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
 26. *Cui Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
 27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios & Chaldaeos.*

CAPVT IIII.

28. *Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
 29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
 30. *De natura & varietate signorum.*
 31. *An cometa signa sint humanarum rerum.*
 32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul et necessarium inducant & astruant Fatum.*

CAPVT V.

33. *De Quattuor causis propter quas euenit vt nonnullam Astrologi vera predicant.*
 34. *Instinctu Daemonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

35. *Quot modis Dæmon futura prænoscat, & hominibus præmonstrare soleat.*
 36. *Quot modis, & quàm grauitèr peccent, qui Dæmonum vel. astrorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*
 37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos, & flagitiosos esse.*
 38. *De usu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*
 39. *Permissu Dei, nimis cupidos scire di futura, laqueis Dæmonum irretiri, & varijs ac perniciosis erroribus implicari.*
 40. *Multos diuinare futuras magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, q̃. ex arte Astrologica.*
 41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulenti um Astrologos, interdum conducere vt eorum prædictiona vera cadant.*

D I V I N A T I O N E M
 Astrologicam diuinæ Scripturæ, discipline Ecclesiasticæ, ac doctrinæ Theologicæ esse contrariam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. *Sententijs diuinæ Scripturæ; antiquis itè Ecclesiæ institutis, & exemplis, rationibus etiam Theologicis refelluntur Astrologi.*

LAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscienciam, & prædictionem, & non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verum vnus Dei propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est, *Annunciata quæ*

ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos: & cap. 44. Ego sum Dñs irrita faciēs signa diuinorum, & hariosos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens? cap. aut. 47. deridēs Deus Babylonios, & Chaldaeos syderalibus suis obseruationibus præfidētes, Sta, inquit, cū incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possit fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & saluent te Augures cœli, qui cōtemplabantur sydera, & supputabāt menses, ut ex eis annunciarent vētura tibi. Et paulò ante dixerat: Sapientia tua, & scientia tua, hæc decepit te. Hieremias quoq; c. 10. monet Iudæos, vt Astrologicas obseruationes pro nihilo ducant, nihil. n. sibi à stellis vel sperandū vel timendum esse, sic aut ait: Iuxta vias gentium nolite discere; et à signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes, quia leges populorū vana sunt. Salomō aut. Eccl. c. 10. scientiā futurarū rerū denegat homini, Ignorat hō, ait ipse, quid ante se fuerit: et quid post se futurum sit q̄s poterit indicare: idem c. 8. eiusdem lib. Homo, inquit, ignorat præterita, et futura nullo scire potest nuncio. Liquer igitur diuinationē astrologicam in sacris literis contemni, derideri, ac reprobari.

Cum

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudicium Ecclesiæ, vt par erat, mire congruit. Semper enim Ecclesia inde vsque à primordijs suis, Iudiciarios Astrologos odit, fugit, damnauit. Exerant aduersus ipsos plurima & seuerissima decreta Ecclesiæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum cap. 26. per primas quinque quæstiones, & in Cōcilio Bracarensi I. cap. 9. & 10. & in Tolerano I in assertionem Fidei contra Priscillianistas. Fertur Alexander Papa huius nominis I I. quendā presbyterum qui semel duntaxat consuluerat Astrologum de quodam furto in Ecclesia sua facto, in vnum annū priuasse altaris ministerio. Crebras item reperimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldaeos vel Genethliacos, aliàs Mathematicos aut Planetarios appellant, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basiliius hom. 6. in Genesim, Chrysostr. & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed præter ceteros Augustinus lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamen & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodem pertinet quæ contra Mathematicos in lib. 1. 4. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euangelica argumentatur Eusebius.

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, q̄ in libris quos aduersus Christianos effusiuit, pbare voluit, ex his quæ scripta sunt

*Decreta
Ecclesiæ
contra
Astrologos
Iudicia-
rios.*

*Alexan.
Papa.*

*Basiliius.
& Chrysostr.
Greg. ho-
mil. 10.
sup. Euan-
gel. Augu-
stin. Eu-
seb. Caf.*

*Iulian. A-
postata
calumnias.*

in

in cap. 15. Genes. Abraamum & Astrologiam & aruspicinam coluisse. Astrologiã quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraã foras, & ait illi, Suspice cœlũ et numera stellas si potes: Sic erit semen tuũ*. Aruspicinã verò scientiã eius, illis ẽt verbis denotari ait, *Sume mihi vaccã triennẽ, & caprã trimã, & arietẽ annorũ trium, turturem quoq; & colũbam*. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per mediũ, & vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit: *aves autẽ non diuisit. Descenderunt*

Iulia. A-
postata ca-
lumnia à
Cirillo re-
pulsa.
que volucres super cadauera, & abigebat eas Abraã. Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cõfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianum

Matt. 2.
Chryf. ho-
mil. 6. in
Matth.
Greg. ho-
mi. 10. in
Euang.
edidit. Alij fidem huic vanissimæ astrologiæ asserere & astruere conãtur ex illa stella quæ nato Christo apparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuq; ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostom. & Gregorius in homilijs super illud Euãgelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

Cæterum, errorem Astrologorum etiam rationib. ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo, vt ait Pau. 1. Co- rinth. 2. Nouit quæ sunt hominis, nisi spiritus ho- minis, sed homo nescit quid ipsemet postmul- tos annos aut etiam dies acturus sit: nam vt in- quit Scriptura, Prouerb. ca. 27. Ne gloriaris in crassi-*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 171
crassinum, ignorans quid superuentura pariat dies: & c. Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit. Est namq; non modò quorũlibet hominũ, sed ẽt Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumq; vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tẽpore facturus sit, quanto minus id sci re põt Astrologus: Deinde, ne ipse quidem diabolus cerò põt nosse res futuras: si. n. futura omnia dæmon sciret, nunquã profecto impulisset Iudæos ad crucifigendum & occidendum Christum Dominum, quippe preuidisset per crucem & mortem Christi, imperium quod tamdiu haberat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei a quibus in reratione vincitur, ne videlicet propter victoriam tentationum crescente Sanctorum gloria, magis ipse; quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HOC etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erãt responsa & oracula Apollinis Delphici, quodã apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicã pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius lib. 6. de Præparatione Euãgelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dij ceu fati definita prædicunt, ea ipsos itel larum motu ita esse futura significare, id quod maxime Apollo multis respõsibus aperuit. In hisce aut oraculis & diuinationib. sæpẽ mensurã

Porphy-
rius.

esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius, ex
quisitam enim futurorum cognitionem ait nõ
hominibus modo, sed multis etiam deorum in
comprehensibilem esse. vnde interrogati men-
tiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent e-
nim præmouere, se tunc vera respondere non
posse, homines tamen ex amentia perseverant
vrgeri & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur
Delphicus, cum eiusmodi esset cœli & cõti-
nentis affectio vt verum præuidere non pos-
set, retine, dicebat per Vatem, uim istam, & po-
tentia verba hæc ne proferas, falsa enim dicam,
si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit
Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat.
Deinde concludens Porphyrius ait, Manifestũ
iam fecimus vnde falsitas ad deorum oracula
subrepat. Hæc ex libro Porphyrii de Oraculis,
in libro sexto de Præparatione Euangelica. cap.
4. Eusebius commemorat. Fuit etiam olim qui-
dam Oenomaus, vir apud Græcos tam philoso-
phia quam eloquentia nobilis, qui respõsis del-
phici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, di-
ligenter & curiosè collegit quamplurima eius
oracula, eaque ut vana, futilia, & falsa cõfuta-
uit, ut refert Eusebius lib. 5. de Præparatione E-
uangelica, cap. 10.

*Oenomaus
us vehe-
mens &
disertus
oraculo
rũ Apol-
linis con-
fuzator.*

§. 3. *Cur Demones prædicando futura sæpè
fallant.*

Q V A T V O R porro ob causas vsu uenit in
prænuntiando futura falli dæmonem. Primò,
quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent
ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admo-
dum

DE DIVINATIONE ASTROLOÏCA. 173
dum mutabile, & ad omnia flexibile, & planè li-
berum, nonnunquam extraordinaria quadam
ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuini-
tus incitati, & adiu ti Dei gratia, contra facimus
quàm antea facere cogitabamus, & quàm nõ-
stro ingenio nostroq; arbitrato facturi eramus.
Fit èt interdũ, ut quod dæmon agere constitue-
rat, & prædixerat, prohibente impediẽteque
Deo, non possit exequi. Denique, multa Deus so-
let aliquando præter cõmunem ordinem natu-
ræ, præterque gnalem suam & ordinariã pro-
uidenciam agere. Atque his rebus crebro dæmo-
in errorem inducit ur. Quis ergo credit Astro-
logos prædicendis futuris rebus veraces esse, cũ
in eo uel dæmones falli sæpè contingat? Sed qd
ego de dæmonibus loquor? Theologi docent,
ne ipsos quidem spiritus cœlestes ac beatas men-
tes, q liquidò cernũt, & clarissimè vident Deũ,
tenentq; perfectissimã cognitionẽ cœlorũ cõsta-
rũq; rerũ naturalium, certò scire futura, quæ ni-
mirum pendent ex libero arbitrio, nisi earũ re-
rũ Deus singularem ipsis notitiã impertiat. Cu-
ius aut amentia est, Astrologis tribuere, quod
nec Angelis nec beatis mentibus cõcessum est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religio-
nis cohæreere cum veritate Astrologiæ Iu-
diciariæ.*

SED illa in primis fortis est argumentatio. Si
Christianæ religio, & disciplina vera est, ut est
profectò verissima; non potest esse vera, nec
Christianis probari potest illa opinio Astrolo-
gum.

*Egregia
ratio ad-
uersus A-
strologiam.*

gorum, ut quæ illa vanitatis, falsitatis, & impietatis sæpè damnauit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesq; propemodum gètes suo Imperio subiecerit, & plus mille quingètos annos vigeat, & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cælo proueniunt ac pendunt, necesse est tãtam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua, & præpotèri constellatione prouenire: quare cælum inclinaret, & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa, & derestabilis, quam alia quælibet secta: ea namque docet de Deo, & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem, & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita, quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima, & inculparata, nec laude tantum sed summa etiam admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum, & malum: malum quidè, propter falsitatem doctrinæ Christianæ: bonum autem, propter vitæ, quæ ad eius doctrinam regulam informantur, & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

*Præclara
argumentatio.* Ad hæc, maxima probatio, & confirmatio fidei nostræ, & clarissimum diuinæ prouidentia argumentum illud est, quæcumque circa Christum Dominum, & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis ante sæculis fuisse per Prophetas, ad unū oïa propriè distinctè, explicatèq; prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 175
fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimum nostræ religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrinam veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturam & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit qui enim certum habet omnia pendere è cælo, ob idq; cuncta hominum opera facta, casus, & euenta ex cœli observatione præsentiri & prædicti posse, huic quoque necessariò persuasum esse debet, materialem & mortalem esse animum nostrum, nulliq; esse liberum arbitrium, nec talem esse prouidentiam Dei qualem Fides nostra prædicat; mysteria item Christianæ religionis pendere è cælo, cunctaque miracula tam in veteri quam in nouo Testamento edita, licet dicantur, ut re vera sunt, supernaturalia, ad cœlestes nihilo minus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinionationi cõsequens est, neglectio & prætermisio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inuititas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum. Caietanus in Summula ubi agit de astrorum obseruatione, simillima docens eorum quæ diximus, verè magis & doctè quàm eleganter & ornate ita scribit, Astrorù obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ misteria sunt, tanquam subsint cœlestib. causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quæratur vel habeantur ut certa ex cœlestib. causis; tertio, si electiones suas quis subijciat cœlestibus

*Caietani
breuis,
sed verè
& memorabilis
aduersus præ
dictiones
astrologorum
sententia.*

stibus causis tanquam legi illarum ita vt vitam & actiones suas regulet secundum coelos. Et quodlibet horum trium est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianæ religionis, quæ super coelos est, immutare potens etiam ipsos coelorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super coelum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinæ Christianæ & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatem gratiæ, legis, diuinæ, ac humanæ mentis, qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut erraremus subsiciendo nos passionibus iræ, odij, spei, timoris, ita quod haberemus impetus passionum, pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudiciariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentariis super Psalmos dixit Augustinus qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiã professum, postea poenitentem professionis suæ cupientemq; reconciliari Ecclesiæ, nisi publica & solenni poenitentia promissa, non recepit, verum sententiam Augustini, quod ea

maxi-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 177
maximè attingit id quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram filteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano, & fidei poenitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cū esset, fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, sedellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi, quod bonum est, & nõ faciendi quod malum est. Ille dicebat, quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum nõ faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominum vsquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium, & multorum hominum interitum: se aliquando à diabolo sensir illectum, conuertitur ad Deum poenitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, capi. 19. quia multi perdidit, id est, talium artium homines, & doctrinarum nefariorum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, ut pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtiq; propter gloriam Dei, ne tales et perdidit desperarent ab illo qui nouit querere

Notabilis
orō quam
habuit
August. in
reconcili-
atione
cuiusdam
Mathem-
atici cū
Ecclesiā.

Psal. 4.

quod perierat. Perierat ergo iste, nūc quaesitum inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, ut illis in ignem in istis, ipse in refrigerium transferret. Ante Pascha enim coepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quae suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquādo tamē admittus est ne periculosius tētaretur. Haec tenus Augustinus.

§. 5. *Quā seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

B. Epiphanius.

CERTÈ in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologia non secus quàm ars magica, reprobata, vetata, & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretem ob eam maximè causam fuisse à patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatum observationibus cæterisque diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro logos di. 6. de Præparatione Euangelica, capite 9. tradit Eusebius, sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum coniunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verum etiā multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter feri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullam in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut

Origenis egregia cōtra Astrologos di. 6. sputatio.

ri aut vituperari iure posse. ita prædictum a Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduentus, & omnis Prophetarum labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt, nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumque fuisse quæ passus est, nec eius detertis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, ut fideles Fato ducti in Christum credant: denique, ut vel nullum sit boni & mali discrimen, uel et malorum auctor sit Deus: nullusque hominum propter bene uel male facta præmio aut pœna dignus censeri debeat, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Erat igitur nūc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, excoleretur, præfracte que defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiā (si Deo placent) cū Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, deonem cum Deo qui nec veritus est scripto prodere, diluuium Noëticum, & ortū Christi Domini, aliaque summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritiam ex astrorum observatione prænotici ac prædici potuisse.

Animaduersione in Petri de Aliaco.

*§.6. De multis perspicuè falsis, & impijs
Astrologorum sententijs.*

SE D quo manifestius appareat quàm sit im-
pia, & execranda istorum doctrina, ponam hic
paucas quasdam eorù suàs, & decreta, è quibus
iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam
istorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter
constituto, tantum præstare nobis cõrendù,
vt ab obsessis corporibus sola præsentia demõ-
nes expellamus. Alij iactant se hac arte, de eius
qui nascitur conscientiaë arcanis, & secretis si-
ne errore iudicatuos. Vulgatum quoque apud
illos est, duos esse planetas auctores felicitatis
humanae, Venerem quidem præsentis, Ioué au-
tem post hanc vitã futurã. Maternus porrò eius
modi figmentorù, & mēdaciorù studiofissimus,
& curiosissimus, cum multa memoret quæ à Sa-
turno constituto in Leone accidunt hoibus, sub-
dit, eiusmodi hoies lögæuos fore, & post mor-
tem animas eorum in cœlũ dijs applicatas evo-
laturas, Saturnus enim, inquit, in Leone positus
aïas eorù, qui sic se habuerint in terra, inume-
ris angustijs liberatas, ad cœlũ, & originis suæ
primordia reducet. Deniq; Albumazar scribit,
qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis,
Deo supplicauerit, eũ quicquid petierit à Deo,
certissimè impetraturum: id quod Petrus Apponè
sis experum se esse cõfirmat, nã cum vigente il-
la cõiunctione, scientiam rerum à Deo postu-
lasset, ait se post eã diem, magnã sibi factã esse
scientiaë accessionem, sensisse. Hæc autè, & alia
eorum

*Mater-
nus.*

*Albuma-
zar.*

*Petrus
Apponè-
sis.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 181
eorum similia, quàm sint nefaria, derestanda, &
Christianæ religioni exitialia; quantumq; va-
leant ad eleuandam, uel potius delendam fidem
eoram quæ diuina Scriptura docet immediãte,
supernaturaliter, ac miraculose fieri a Deo, nẽ
mo est tam hebes ingenio & tardus intelligen-
tia, ut non clarissime intelligat. Si quis autè hæc
pleniù atq; subtilius scire auet, legat quæ in
hanc sententiam cum alibi, tũ lib. 2. c. 5. & in lib.
5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Pi-
cus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

*ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A
Philosophia redargui & conuinci, primò
quidem ea ratione, quod istiusmodi
Astrologi cœlestium rerum sint.
imperitissimi.*

C A P V T II.

DIVINATIONEM Astrologicã futi-
lem esse nulloq; nixam fundamentò, Ad ultri-
plex & prævalida
Philosophus quidem ad huc modum argumen-
rabitur, Astrologi nec certò sciunt omnes astro-
rum uires, defluxus, & effectus; nec si eas res
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarũ
præsentionem; ergo prædictiones astrologi-
cas inanes & fallaces esse necessè est. Duo in
hac argumentatione sunt posita, explicatius à
nobis tractanda & confirmanda; alterum est im-
peritos esse Astrologos rerum cœlestium, alterũ
vero est, ut essent illi peritissimi earum rerum,
non propterea tamen posse eos futura omnia
prænõsse, de priori autem dicamus prius.

§7. Astro-

*Ad ultri-
plex &
prævalida
contra
Astrologos
ex Philo-
sophia ar-
gumenta-
tio.*

S. 7. *Astrologos Iudiciarios esse rerum celestium imperitos.*

ESSE igitur Iudiciarios Astrologos syderalis doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subjiciã, Principid, valde arduum & operosum est, etiam quæ de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli natura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos ordo & differentia dignitatis, varietas motuum, denique aliorum numerus, eorumq; inter se in magnitudine, luce, potestate & effectu comparatio, atque huius difficultatis facit clarissimum iudicium tanta opinionum varietas quantam esse his de rebus inter maximos Philosophos cernimus. Aristoteles certe, Philosophorum omnium facile princeps, ingenue faetur se multarum rerum cœlestium non exquisitam scientiam, sed opinabilem, & coniecturalem tantum noticiam tenere: Et quia manifestis certisq; rationibus destituatur, cogi se non raro probabilibus dumtaxat argumentis & coniecturis. Vdere hæc licet apud ipsum Aristotelem in secundo libro de Cœlo textu 17.34. 60. & 61. hoc si est, quis credit Astrologis, quos solis luce clarius est nulla re comparandos esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo abstrusissimum, & iudicio summorum Philosophorum mortalibus incomprehensibile, veritatem pico rerum omnium futurarum, esse liquidò cognitam exploratèq; perceptam? Deinde, rogemus istos Astrologos, vt faciliores quædam quæstiones de cœlo nobis enodent: percuncte-

Aristoteles.

cunctemur ex ipsis, an cœlum sit natura quædam simplex, an composita ex materia, & forma, vtrum talis sit materia cœli qualis est rerum omnium sublunarium, an omninò diuersa; sit, ne cœlum animatum an inanimatum sua vi, & a se moueatur, an extrinsecus ab Angelo; unde potissimum in cœlis æstimari & iudicari debeat dignitatis eorum præstantia: quid causæ sit cur non omnes orbis vno motu circûagantur, sed alij vnò trã, alij pluribus, alij vero paucioribus: aperiant nobis quæ habebant propriam vim, & potentiam singulæ stellæ in elementa, metalla, stirpes, atque animantes, hæc, inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis Astrologis, profecto reperiemus ipsos doctrinæ harum rerum planè rudes, & prorsus expertes: Qui sit igitur credibile, planiora hæc, & aperta ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima, & occultissima, esse comperta, & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus, & effectus, qui nunc ex varijs altris dimanant ad diuersas, & distitas mundi regiones, sicut enim forsasse credemus illis futuros syderum effectus prænuñtiantibus, quis enim nescit procliuus, & propensus esse præsentia nosse quam futura, præsertim mutabilia, & quæ variè possunt contingere, ob idq; incerta? Exponant item nobis occultas proprietates, & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quam intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus: hæc. n. cum proxima sint, atque nobis coniuncta, & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimētis puestigari, & explo-

explorari possunt; planiorem intelligentiam, & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum coelestium maximi laboris, & difficultatis est, cum tam longè distet à nobis cælum, nec alio quàm vnico oculorū sensu mortalibus pateat: quem tamen sæpè falli contingit propter tãtam interualli longinquitatem, vel summam vertiginis coeli velocitatem, vel prauam affectionem medijs aut visus, vel propter vitium astrolabij, tabularum, & instrumentorum astronomicorū. Atque hoc etiam apud sacras literas in c. 9. lib. Sapientiae testatur legimus: *Corpus, inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitatione. Et difficile est estimamus, quae in terra sunt, & quae in prospectu sunt inuenimus cum labore, quae autem in caelis sunt, quis inuestigabit sensum aut tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spūm sanctū tuū de altissimis.* Extremum autem huius sniae, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euēta quorum multa ex secrectissimo Dei consilio, & voluntate pendunt, diuinare se posse profitentur, §. 8. *Aduersus fictitiam antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.*

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum obseruationes rerum euēcis comprobatas, è quibus ars ipsorū collecta, & confecta sit: nam cum in omni praeriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegres-

sis;

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 185
sis, ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando: quare Chaldaeos ferunt quadringenta sepruaginta millia annorum, monumentis huiusmodi obseruationum astrologiarum comprehensa habuisse. Verum, hoc quam sit commentitium & improbabile, uel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi obseruationes & experientias, nō dico millies ut ipsi iactant, sed ne ter quidem bis colligere & comparare potuerunt. nam coeli facies, & omnium signorum coelestium positura quae semel fuit, eadem omnino uel nunquam, uel nō nisi post immēsa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrātes stellae, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, morus coeli esse inter se incomēsurabiles, ob idque eandem coeli faciem, eundemque stellarū positum sæpius euenire non posse.

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. pauld enucleatius, certe luculentius & elegantius tractat his uerbis, Si Chaldaeorum isto modo coepta fieri obseruatio est, ut animaduertetur quo habitu, qua forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte uita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam uitae spectaretur; eaque omnia, ut uisū venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsae illae eodem in loco eodemque habitu forent, eadem ceteris quoque

quoque euentura existimaretur qui eodem illo tempore nati fuissent : Si isto , inquit , modo obseruari coeptum est , ex eaque obseruatione cōposita quædam disciplina est , nullo id potest procedere. dicant enim quot tandem annis , vel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiverit . Constare quippe inter Astrologos dicebar , stellas istas quas erraticas dicebant , quæ esse omnium rerum fatales dicebantur , infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum , cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt , regredi ; vt neque vllus obseruationis tenor , neque memoria vlla , neque effigies literarum tanto tempo potuerint edurare . sic Phanorinus . Adhæc , licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet altri separatim , tam quæ vim habeant sydera , cum defluxus diuersorum astrorum vnâ cœeunt & permiscuntur , vt in cœlo vel in aère vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus ; ab ipsis nequaquam sciri potest . Audiatur lector Origenem , cuius ex Commentarijs super Genesim , hanc Eusebius extremo lib. 6. de Præparatione Evangelica citat sententiam : Quæ autem , inquit , commissione , compositione , ac temperie diuersorum aspectuū veri asserunt , profecto concedent nullo modo sciri posse . Quomodo enim quantum diminuat de læsione maligni aspectus propter aspectum benigni syderis percipiet ? & vtrum auferat malignus quod a benigno conceditur , quoniam locum eius aspexerit ; aut mutet , aut imminuat , aut mistura quædam

Origenes.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 187
dam inde fiat , quis percipiet ? quæ omnia si quis altius inspiciat , facile credat non posse ista humano ingenio penitus percipi . Vnde si quis harum rerum periculum fecerit , videbit in pluribus errare , quàm veritatem consequi Genethliacos . Quamobrem Elaias etiam quasi hæc omnibus impossibilia sint , ad filiam Chaldeorū qui maxime ista profitentur ait , *Adjint 29. s. i. Es. 47.*
Uere faciant Astrologi , cœli Augures annuncient tibi quid euenturū sit . His enim verbis docemur , vel diligentissimos in hac re Chaldæos , non posse prædicere quæ velit unicuique genti Deus attribuere . Hactenus Origenes .

His accedit , multas esse stellas quæ vel non clarè cernuntur , vel etiam nullatenus cernuntur : earum verò quæ cernuntur , paucas sibi esse cognititas , permultas verò necdum exploratas sciantur Astrologi . qua ratione igitur ex paucis astris quorum vires norunt tam confidenter prænunciant futura , cum per aliorum syderum quæ nesciunt influxus , notorum sibi syderum effectus , aut impediri aut variari possint nisi fortè astrorū quæ latent ipsos nullas esse vires nullosq; defluxus , impudenter & absurdè mentiantur . Certè constat inter Astrologos numerari in octauo cœlo mille præterq; viginti duas stellas , quarum cum qualibet maior sit terra , necesse est ingentem esse earum vim & potentiam . huiusmodi stellarum , vel nullam vel perexiguā notitiam habent Astrologi , quippe cum ars eorum iudiciaria ferè cōstet ex planetarum obseruationibus , in quibus tota propemodum

N ver-

versetur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat per spiciat ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæstionum, cap. 3. 2. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quàm quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius nota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt. Cæterum, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumque nostri sunt. Hæc Seneca.

§. 9. De noua stella, quæ superioribus annis visa est.

SUPERIORIBVS annis vidimus stellam nouam ante illud tempus nunquam in cælo visam, & iudicio Astrologorum in eodẽ loco vbi stellæ fixæ lucent positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repente tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euauit. hæc stellam necesse est vel in cælo esse generatam & postea corruptam, idemque in alijs sæpius euenire, longis tamen temporum interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen ignotos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe stella inerrantes, & infixas putamus, eas quoque proprios circuitus & motus agere. de quo addubitate, olim Hipparchum nobilissimum in astrologia virum, locuples auctor & testis est Plinius, in cap. 26. lib. 2. Hipparchus,

Hipparchus.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 189
parchus, inquit, nunquam facis laudatus nouam stellam, & aliam in æuo suo genitam deprehendit: eiusque motu qua die fulsit, ad dubitationem est adductus, anne hoc sæpius fieret, mouerenturque, & ea quas putamus affixas. Quid quod permagni ad artem suam referre centent Astrologi, conuenientiam, & discrepantiam quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauum alterum noni cæli, exploratam habere: quæ tamen ipsis nota esse non potest: quippe cum nonnumquam cæli omni stella luceque careat, nec aliud de ipso quàm motus, isque ex motu octauum cæli deprehendi possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi, quod tempus ab origine mundi ad hanc diem exactum, certo teneri nequeat: nam ut annorum eius temporis ratio aliqua iniri, & numerus colligi possit, dierum tamen, & horarum non potest: quorum tamen subtilis, & certa computatio, isti doctrinæ Astrologicæ opus est.

Duplex Zodiacus apud Astrologos.

10. Quam difficile sit, aspectum syderum qui in cuiusque hominum ortu uiget annotare.

IAM verò vix potest sine errore vllò notari, & cognosci positus astrorum, qui est in eo momento quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est, vel punctum temporis, in quo quispiam oritur, uel in eo ipso puncto aspectum syderum omnium, qui tunc uiget, obseruare: sæpe namque cæli, & stellarum aspectum, nubila & crassorum vaporum interpositus, vel adimunt nobis,

vel interturbant, & infuscant; & quod caput est, rapidissima coeli vertigo facit vt constellatio prius tranfuolet, quàm à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia, & alia coeli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusvis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodo sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter, & propriè, ita nimirum vt opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam vt dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, uel ineunte vel media vel iam exeunte, at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus aluo matris fufus, & in lucem editus est, nec obfetrrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum, & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione, & cognitione, ad diuinandum eger Astrologus.

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittā verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quam nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur, & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. su per Genesim scriptum reliquit, Genehliacæ artis inuentores, cum in temporis amplo spatio complures figuras suam ipsorum scientiam fugere perceptissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque, & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento tēporis, in itū oculi.* plurimum differentiæ sit inter natiuitatē, & natiuitatem. Vt is quidem qui hoc in momento

*B. Basilij
argumen
tatio con
tra Astro
logos.*

1. Cor. 15.

genitus

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 191
genitus est futurus sit Rex ciuitatum, populo, rumq; princeps, locupletissimus, præpotens: Is autem qui natus est temporis sequentis momento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia permurans quotidiani consequendi causa victus, quâ obrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim in partes diuiso, cum in triginta dierum spatium partem Sol eius globi transeat duodecimam quem inerrantem appellant, triginta in portiones singulas illas duodecim partes secuerunt, tum singulis portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, minuta hæc singula rursus in alia sexaginta modo simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in lucem eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactissimam temporis diuisionem Auctores hi sibi valeant conseruare. Nam simul atque editus pufio est, mas an femella sit, obfetrrix explorat: tum vagitum expectat infantis, nimirum indicium vitæ eius qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexagesima præterijisse minuta? Dicit obfetrrix deinde Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima momenta vis interea dum obfetrrix loquitur prætercurrisse? præfertim si fortè fortuna fuerit non in conclauī mulierum Chaldæus ille præfens, sed in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamq; reponeos. Et cum eum qui definitur est diligenter tempus ac horam, exploratoria nimirum horarum percipere oporteat instrumenta, siue diurna sint siue nocturna: quot minorum hoc quoque tempore, quæso, præseruolat præteritq; examen? Compertam enim

eam esse stellam qua tempus horaq; sit exploranda, non solum quanta in parte sit duodecima, sed etiam quam iuxta duodecima portionem partis, in quotoque minuto sexagesime eorum, in qua subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis inventionem, quamquam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessariò dicunt, ut qualem ad coelo adfixas stellas ipsa dispositionem habitudinemue haberent, qualisque ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quae cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissime quisquam attingat, variationeque vel breuissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profectò non medio-criter esse videntur, tam ij qui studio huius indusserunt artis quam in ratione rerum nusquam esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendunt intenti, perinde quasi omnia illi scire possint quae ipsi sunt enatura. Haecenus sunt quae Basilius eo loco aduersus Astrologos disputat.

*ETIAM SI ASTROLOGI SYMMAM
rerum caelestium cognitionem tenent,
non posse tamen eos futura diuina-
re, probatur octo rationib.*

CAPVT III.

SED concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam vili-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 193
delicet astrorum & caeli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum praenotionem & diuinationem efficere; idque multis & validis rationibus confirmo.

11. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione astrorum etiam perfecta, non posse diuinari omnia qua futura sunt.*

PRIMA RATIO: Vera & trita est in scholis illa Philosopherum sententia, Sicut res se habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionem, hoc est, propter quas causas quaeque res fit & est per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius rei scientiam adipisci volumus: ad generationem autem futurorum effectuum particularium, non modo concurrat caelum sed etiam causa particularis, & enim coelum causa vniuersalis, quo fit ut eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & indeterminata ad producendum quoslibet effectus particulares: determinatur autem vis caeli per causas particulares. quamobrem verissimum est illud quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant hominem, quin effectus particulares, licet quod attinet ad eorum effectum & conseruationem, maxime pendant ex causis vniuersalibus; tamen quod pertinet ad propriam cuiusque eorum naturam & ad naturales proprietates, tam specificas quam indiuiduales, magis particularem causam quam vniuersalem emulantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiam causarum particularium ad prænosrendos earum effectus.*

CV M igitur præter causas cœlestes, ad pro-
 ducendos effectus futuros opus sit etiam causa
 particulari efficiente, & materia idonee præpa-
 rata, quorum si desit alterutrum, prorsus nul-
 lus futurus est effectus, ex his necessariò con-
 cluditur, a prænotionem futurorum effectuum,
 cœlestium causarum notitiam non esse satis. At-
 que hoc etiam quotidianis & manifestis experi-
 mentis constat. cernimus enim agricolas eodem
 tempore & sub eodem syderum aspectu varia
 seminum genera in terram iacere, ex quibus ta-
 men diuersa nascuntur: quæ sanè diuersitas nõ
 ad causas cœlestes, sed ad diuersas tantum spe-
 cies & vires seminum referri potest, Ad hanc
 eandem sententiam, in libro secundo de Genesi
 ad literam, cap. 17. ita scribit Augustinus: Cum
 multa corpora diuersorum generum, vel ani-
 mantium, vel herbarum & arborum, vno si-
 mul puncto temporis seminantur, vnoque pun-
 cto temporis innumerabiliter multa nascantur,
 non tantum diuersis sed etiam iisdem terrarum
 locis, tantæ sunt varietates in progressibus, in
 actibus, & passionibus eorum, vt verè isti (sicut
 dicitur) perdant sidera, si ista considerent. Quid
 autem insulsius & hebetius, quàm cum istis re-
 bus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
 subiiciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
 nem? sic Augustinus: cuius extremum dictum
 paulo vberius tractat apud Gellium libro 14.
 capite

Sicut ad generationem rerum futurarum nõ tantum concurrunt cœli sed etiã causa particularis, ita ad certã earundem rerum prænotionem, non solius cœli notitiã satis esse posse.
 B. Augu.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 195
 capite 1. Phaurinus: Si vitæ, inquit, mortisque hominum rerumque humanarum omnium tempus, & ratio, & causa in cœlo & apud stellas foret, quid de muscis aut vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissimis terræ marisque animantibus dicerent? an ista quoque iisdem, quibus homines legibus nascerentur, iisdem quoque extinguerentur? vt aut ramunculis quoque & culicibus nascendi fata sint de cœlestium syderum motibus attributa, aut si id non putarent, nulla ratio videretur cur ea syderum vis in hominibus valeret, si deficeret in cæteris.

13. *De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.*

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore concepti & nati sunt, similes omninò fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt cæteram eorum dissimilitudinem taceam, euenit nonnunquam vt alter sit mas, alter verò femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione, Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verùm, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem cœcubitu, vt inquit Paul. Rom. 9. facti eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in

Secunda ratio.

quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento vrgentur, videlicet breuissimam illam moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis per exigua videatur, in cælo tamen, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignem magnamq; facere variationem! Hoc Nigidius Figulus declarabat exemplo rotæ, quam incitatissimè contortam, cum his eodem loco signare atramento vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta sunt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo inter se intervallo disiuncta. Hoc, inquam, præsidium & refugium infirmum est, parumque tutum Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorum aliqua fuerit mora, in eorum tamen conceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui variatur ratio constellationis sub qua quisque nascitur, erit profecto proprium tempus ortus cuiuslibet, Astrologis incomprehensibile. Denique, valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa Beati Gregorij: Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem constellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandum erit, nullum hominum sub eadem constellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & membra tim: primo enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, ca-

pice

Similitudo Nigidij Figuli

B Grego. homil. 10. super Euangel.

Augusti.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 197
pice 17. vnus infans instar daorum vel duplo longior nasceretur.

Verùm, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentum temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub cælo circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco Gemini quoque non eadem vitæ sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt: peto, inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendipotest quonam pacto aut consulto atsequentur, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumq; vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes: Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat August. lib. 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atq; in 2. lib. de doctrina christiana, c. 22. & vero maximum facessit negotium Astrologis si enim tã breui temporis momento mutantur oia, vt nõ diuersa modo, sed et aduersa plerumque eueniant, quis de nato puero possit quicquã certi prædicere, cū illud tps punctũ quo vel cõceptus vel natus est ita vti est, nemini possit esse cognitũ? Itaq; , vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorũ hominum generatione & ortu. efficerent, in compertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorũ qui est tempore quo

Phauorinus apud Aulum Gell. lib. 14. cap. 1.

Augusti. mss.

re quo quisque nascitur, certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim coeli & astrorum motus, tarditatem nostræ considerationis & observationis præternolat & anteuertit.

*Tertiaria
ratio.*

TERTIA Ratio. Missos nunc facio Geminos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis, consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & postura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex observatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & ubi eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia, quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero & in lucem eduntur, quorum deinde maxima est ingeniores, studiorum, morum, religionis, casuum, denique uitæ ac mortis euenrorum dissimilitudo? Omnium Romanorum qui Cannensi pugna quamplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodem illos omnes stellarum aspectu, postituque fuisse natos? Idem dico de tot millibus Turcarum qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleri sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere, An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates. Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios

alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc extitit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebar. Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum, diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distatibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus rectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in nau fluctu obrui, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intererunt? Quis nunquam eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnumquodque leges haberent. Quod si quædam in hominum morte atque uita est diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere, cur non aliquando possint omnia quoque paria usu venire, ut existant per huiusmodi stellarum ~~in~~ cursiones, & similitudines, Socrates simul, & Antisthenes, & Platonēs multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pariter, quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldæi probè uertunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

*Phauorinus apud
Aulium
Gellium
lib. 14. ca
pit. 1.*

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum cælestium excellenter versatus, *QUARTA ratio.* in eo dialogo, quem rogari amicorum de Fato, & aduersus Chaldæos conscripsit, facillimas esse

esse Astrologorum obseruationes, & raro non eminentiores eorum prædictiones, ad hunc fere modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Euangelica, c. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum conspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio cœli constituta ad cædem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret uxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium cœli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem, & Bactros, multa millia hominum sunt, qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ quæ legibus nec simulachra colunt, nec animalium aliquid comedunt, uinum aut ceruissam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli Deo attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, remulencia, simulachrorum cultu inuoluuntur: inueniunturque ibi nonnulli, immò verò gens quædam Indorũ est in eodem climate habitans, quæ homines venantes atque sacrificantes deuorant: nec ulli planetarum quos felices ac bonos appellant, à cæde ac sceleribus istis eos prohibent: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere, nec in Perfide solum, verum-

DE DIVINATIONE ASTROLÓGICA. 201
rumetiam quicumque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, alia gentes hoc scelus abominata, Magusseos appellant. Suntque, vsque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaque plurimi Magusseii successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marre aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent, sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisque interfectis solas feminas alunt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus ipsæ natalitij altris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento: exemploque Iudæorum, qui vbiicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circūcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissimè agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem cõstellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potètia cœlestium corporũ abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis, qui innumerabiles toto orbe sparsi: idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit vel promissis ullis, vel minis aut supplicij vel lacum vnguem amoueri possunt, an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro

astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque; longè diuersam vitam agere, diuersos mores induere, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt uxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum fororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem, aut hircum, aut fœlem colunt; sed vnicumque sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: ubique autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nec natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium; compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū, nec Persas a sceleratis nuptiis remouent, nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere, nec Parthos multas ducere uxores. Singulæ namque gentes, ut volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusq; obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardesanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

Quinta
ratio.

QUINTA RATIO. Stante libero arbitrio hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest? Si autem ea stet, illa funditus corruiere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 203
nisi pessundata & obruta, sublataq; nostrorum animorum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vllō modo cōsistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit, diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi proferunt se futuras hominum actiones euentaque, ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse: hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nam vel cognoscerent futura in se ipsis, quod fieri non potest, quippe, quæ futura sunt, nondum per se actū sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est; nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, Deus, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex Dei proposito, consilio & absoluta voluntate euentura sunt, ea nulli mortaliū vel ex cœlo, vel alia quacūq; rōne nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse p̄nt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis cōsiliaris eius fuit? & ut scriptū est in 9. cap. lib. Sapiētie: Quæ in prospectu sunt, inueniuntur cū labore, quæ autē in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autē tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiā, & miseris spiritū sanctū tuum de altissimis? Exc cœlo autem futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci, tum quia cœlum est cau*
O sa vni-

fa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminate in cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiam quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agendo, cœli efficientiæ ac operationi directè & necessariò minime subiacebit. Voluntas porro humana quæ est proxima causa humanarum actionum, respectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debet, per se indifferens & indeterminata est: multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest de finitam certamque futuri effectus cognitionem parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendent ex interioribus, ex deliberatione dico & electione, non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futura voluntatis electio: unde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita; si enim propositum animi & deliberationem quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alijs scire potest, quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. *Utrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DEINDE, aut cõsideratur homo vt viuut & opera-

operatur secundum rationem, aut secundum sensum, & appetitum: si secundum rationem, sic homo non penderet à cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ, & incorporea: nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitrato ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamuis uel a cœlo, uel ex naturali constitutione, & tẽperatione sui corporis, uel à diabolo, uel aliunde instigetur ad malè agendum, potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere, & irrita facere: quin etiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum sit vel vnius Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione, & comparatione, & bardus, & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore, & diligentia magnitudine emendauit, ut omnium sui temporis prudentissimus, & continentissimus sit habitus. Homo autem viuens secundum sensum, & appetitum carnalem, tam variabilem, & incertam vitam agit, vt qualis fururus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrè Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerborum) dixit: Alia quædam sibi esse cognita difficilia; illud autem esse profus ignotum, qualis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas ad o lubrica ad quodlibet vitium, adeo mollis, & flexibilis in omnes partes, adeo vagans, & errans per omnia, & nulla in re

Hominẽ, vt operatur secundum rationẽ nõ è cœlo, nec alia ex cã vltra præter Deũ, per se ac naturalitẽ cessariõ pendere.

Quæ sit instabilis vita, & actiones hominis vitæ non secundum rationem sed secundum sensum.

diu perseverans; vt nulla certa ratione modoq; regi & duci, sed quocūque impellit cupiditas, il luc inconsultè, & temerè rapi videatur: quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui uiuit secundum rationem, & virtutem, quàm quid sit acturus, qui rationis, & virtutem regula, & lege pothabita, suas duntaxat cupiditates festatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex, qui secundum rectam rationem iustasq; que leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo, & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum, fixumque, & certum habent?

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos.

Adhæc, aut istud Fatam coeleste, & potentia syderum potest ab homine impediri ita vt effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri, & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, utpote syderum potestati necessario subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam prodesse hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuaret nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari, & caueri possent? quin, vt ego censeo, plus mali quàm boni afferret nobis, quos necesse esse non solum præsentibus malis torqueri, sed etiã tam longinqua, & inuitabili eorum expectatione

Si Astrologorum prædictiones veræ, & certæ essent, profecto inuiles, & diosa essent vitæ.

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 207

statione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi syderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimo tertio epistolarum, octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad illum qui celestium notitia gloriatur.

Frigida Saturni quo sese stella receperet, Quos ignis cæli Cyllenius erret in orbis.

Hoc scire, quid proderit? vt sollicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum vidente Saturno. Potius hoc dicam, vbicumque sunt ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & inuitabilis cursus. Per stas vices remeant effectus rerum omnium, aut mouent sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt, quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert provide re, quod effugere non possis? scias ista, nescias, sicut. Hæc Seneca. Sed vide quàm argute ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis verbis concludit Phauorinus: Aur aduersa inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam è Fato fias. Si felicitia promittunt, eaque, euentura sunt, tum planè duerunt incommoda; & expectatio te ipse suspensum

Phaonorus apud Anulum Gallium, lib. 14.

sum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam diflorauerit. Nullo igitur pacto utendū est istiusmodi hominibus res futuras prædicentibus: Sic Phauorinus.

16. *Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictionum astrologicarum vanitatem: etenim audent etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem futurum verbi gratia summum Pontificem: atque profectionem alicuius ad summum Pontificatum, non ex ipsis vel alterius vnus hominis voluntate aut potestate pender, sed ex voluntate atque suffragijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est creare summum Pontificem. Quapropter vt certò prænunciari possit Petrum, verbi causa, fore Papam, non satis est nosse compositionem astrorum quæ in cælo fuit nascente Petro, sed simul etiam opus esset, Astrologo perspectos & cognitos esse omnes syderum positus & constellationes, sub quibus nati sunt quorumcunque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papam futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius. Nigidium Figulum eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatifque natalitij eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum, profecto existiman-

*Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Augusto. domina-
211.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 209
mandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione; sed temerè ac fortuito dixisse, & casu factum esse vt ita contingerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum vsque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendeat: vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænotandum atque prænuhciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit: neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere poterunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorum compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

17. *Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologia.*

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars verifatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt, & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorum ferè sint falsæ, nec nisi perquam raro veritica sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & incon- sulte ac temerè ab illis effuriri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt ca-

Sexta ra

tio.

Ars et sci-

entia i

lus var

tur, &

seper

pla

e

Auli Gellii lib. 14. c. 1.

rent homines ne quã ipsis Chaldaei ad faciendam fidem irreperent, quod viderentur quãdam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebar, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambigua coniectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt: & aut multa tentando incidunt repente imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt: & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicunt, præ ceteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millefima. Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit? quotidie refelluntur Chaldaei, quàm multa ego Põpeio, quàm multa Craffo, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturum: vt mihi permirum videatur, quënquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentu refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est: Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortem Claudij procurantem; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quib. conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hanc assert, ne toties

M. Tullius.

ties videlicet miseri Chaldaei mentiantur: Patere inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Præ dicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeo menses prænuñciari audimus, & ridemus. Beatus Ambrosius lib. 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluuiã, quæ fore vtilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eã. & quamuis cupidi essemus imbrum, tamen eiusmodi assertiones veras esse nolebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus, manifestaret non de inijs Lunæ sperandum esse, sed de propitiã & misericordiã Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

B. Ambrosius.

18. *Vanitas & falsitas multarum predictionum Astrologicarum.*

ALBVMАЗAR princeps huiusce superstitio nis, astrologica ex obseruatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturã non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exactã iam anni centum viginti octo falsam esse illius

Abraam Iudaeus. prædictionem aperte demonstrant. Abraam Iudaeus prænuñciauit ex observationibus astrologis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo sexagesimo quarto; quod nimirum futura esset e. de astrorum cōpositio, que fuerat olim cum Moyses ex AEGYPTO populum Hebraicum eduxit: cuius prædictionis veritate tem dies ipsa redarguit. *Petrus de Aliaco scripserit.* quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis, nullam fore in Ecclesiâ pacem & concordiam, sed habita caeli & conformatione astrorum præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cum religionis Christianæ detrimento & exitio. Atque per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pacē ac tranquillitate Ecclesiæ redita, qui euentus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, vt is nullam deinceps isti astrologiæ fidem haberet: præsertim vero, cum ipsemet vel suis deceptus observationibus, vel alienis occupatus & circumuētus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breuē Antichristum mundo pareret.

Albumazar. 19. *Errores Astrologorum in Chronologia.*
 ZAR. ALBVMAZAR istorum Astrologum corrypha-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 213
 rypheus, nescio. quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodum insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecentis apparuit Arelasus filius Bel qui Persas contriuit: & proximè post transactis alijs trecentis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem *Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.* *aviotopholav,* O incredibilem temporum inscientiam, nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & Afflixerit; & Christus Dominus non ster non sexcentis annis post Alexandrum vt ille mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamqua quis miretur in hoc lapsum Albumazarē, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regibus, qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confesso sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse nouissimo. Ptolemæorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vlllo tempore mutationem legum, nullius Prophetae nobilis aduentum, nullā nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum; præcipue verò Saturni & Iouis præcefferit. Hæc, inquam, constellatio naicen-

nascentem orbem initiauit : illa præparauit diluuium, alia Abraam vel Mofyem genuit : illa Iefu aduentum prænuntiauit, alia Mahumeti legem antecessit, quæ quàm sint futilia, commenticia, & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Quæ multa peccaverit contra veram Chronographiam Petrus Aliacensis in suis rationibus Astrologis.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in libro suo de concordia historiarum & astrologiarum, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos: à diluuium autem ad Christi Domini aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbem terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in caelo apparuisse. At enim uero, cum perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonnè consequens est quæ ducuntur & pendunt ex illa computatione esse falsa? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quam illi numerant, annis propè sexcentis: quo fit, vt constellationem, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tempus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerum quidem bis

bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuium potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirum annis ante natum Abraam: quem tamen liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abræ ortum contigisse. Ad hæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnam ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso: nituntur enim supradicta computatione annorum à diluuium ad Christi aduentum, quam nos mendosam esse ostendimus, quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis ferme annis post Christi Domini ortum contigisse. Potremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis, & profus ex pers, vel hoc vno indicio manifestum esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestem Hæreticorum, maximè vero eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecetesimum exorta, ante sexcentessimum extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mendacissimis

Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorum plena est, & historia omnium temporum, & referta uita communis? Equidem reor, quam difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarum euentis, etiam casu ac fortuito, veras inuenire; tam facile reperiri posse innumera eorum prædicta perspicue falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato, mirari se quod non deret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quota enim quæque res euenit prædicta ab his; aut si euenit quippiam, quid afferri potest cur non casu id eueniret? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profecto per quam belle quadrat in Astrologos, ut nimirum uideri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel unum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; & non ex multis potius falsis uni fidem derogemus, quam ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verum dicit aliquis, Astrologos nonnunquam esse ueridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt sanè; sed inconsultè, inscièter temere, quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuisset memoria teneri, & prædicari, quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omni.

*Lepidum
Catonis
dictū ut
refert Ci-
ca. lib. 2.
de Dini-
natione,
in Astrolo-
gos bellè
competēs.*

*Notet hoc
Lector.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 217
omnibus nam qui veritatem illorum oraculorum descendebat, pauca quædam vera crebro sermone usurpabant, pleraque falsa silentio premebant, qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videntur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

SEPTIMA RATIO. Si hæc diuinatrix, *Septima ratio.* astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omnium nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, coelum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam, tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotionem, quas res noscendi audissimæ sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quin etiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit; maximum profecto argumentum est, eam futilem & inane, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuam ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius lib. 14. de Preparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerum quæ in potestate Dei sunt, nõ esse

*Democri-
tus.
Plato.
Xenophō,
Socrates.*

*Pythago-
ras.*

esse hominibus procurandam : neque enim posse homines eas res cognoscere, nec Deo gratum esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint nimis studiosè curiosèq; rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Perfarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumque sacerdotes adierunt; à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinaricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerūt, certè nunquā ea vfos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

*Aristote-
les.*

ARISTOTELES, qui vir & quantus, quam solers, quam subtilis & copiosus in doctrina rerum coelestium; quam cum aliquot libris diligenter explicauerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit.

*Seneca Ari-
stotelis, q̄
Astromā-
siā è me-
dio sol-
uunt.*

Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explicationem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt in eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinam omnino conuellant, veluti est illud, Futurorum contingentium non esse certam & definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarè vel ad vtrumlibet contingunt, non posse scientia comprehendì: Versari in rebus humanis casum & fortu-

fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilem effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse coelestes & vniuersales causas contemplari: Coelum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per morum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam vim & efficientiam aliorum syderum. illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, coelestia signa etiam corporeorum & sensibilem effectuum, per alias causas aueri & impediri posse.

Cicero libro 2. de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: irem Panætium Stoicum, Archelaum etiam & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnassum; Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totam hanc rationem astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatum medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ, negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta coelestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perfectas habeant, neque nitantur demonstrationibus sed probationibus oratorijs & poeticis. Ptolomæus, quem isti huius artis principem & duccem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit, putandum, omnia a

*Eudoxus.
Panætius
Auicenna;*

Ptolomæus.

supernis causis directo deriuari necessitate quadam inuincibili, vt nulla alia vis quin ita operentur obsistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgo appellant Ceniloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet, Soli numine diuino afflato prædicunt futura particularia. Quinta vero sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac seipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa. multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, nõ mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum, cum in ista astrologia satis multum temporis, studij, & operæ posuisset, deprehèdiffe tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tñ sermonibus tum scriptis cõfutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Faro & de Prouidètia, maxime verò eum qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & probentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.

SI hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiuuenti asserret, prouisione futuro-

futurorum, ad bene regendam, & administrandam rempublicam, ob eamque causam magno in honore, & gloria fuissent Astrologi apud Reges, & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis, & edictis explosam, & damnatam, & grauissimis supplicijs addictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldaei Roma eiectioni sunt principe Tiberio, Diocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiniano, quibus huius artis studium, & exercitatio, non solum vt inanis, & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus, & societati hominum noxia, & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid arctinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vilo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, uel prudentiæ ciuilibus excellètia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta nõ quasi meras nugas, & quiscuilibet floccifecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua miraque audiendi, & noscendi curiosum, istis nugatori bus, & aures, & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia, lucri magis, quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa,

*Professo-
res diui-
nando fu-
tura ex
astris. pu-
blicas mul-
torum Prin-
cipum de-
cretis esse
ciuitatib,
eiectiones.*

*Cui gene-
ri hominum
prædictio-
nes Astro-
logorum
arrideant,
& proben-
tur.*

& sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vitium, & alius notarum fastidiosa, nouarum autem, & ignotarum, atque adeo etiam incomprehensibilem auidißima: denique quibus notam cordi, & curæ est vera nosse, quam videri vulgo ea ipsos scire, quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur.

B. Ambrosius prædicatorum Astrologorum comparatela araneæ.
 Hanc rationem egregio. S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius lib. 4. Hexameron, cap. 4. Sapientia Chaldæorum telæ araneæ comparatur, in quam si culex aut musca incidit, exuere se non potest: si vero validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldæorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionem habere non possint. Itaque uos qui ualidiores estis, cum uideritis Mathematicos, dicite: Telam araneæ texunt, quæ nec usum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ Indiciariæ.

Octaua ratio.
 OCTAUA RATIO. Fundamenta, & firmamenta huius artis, aut nulla sunt, aut certè infirmissima, & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma, & stabili utitur ad diuinandum, quamobrem nullam quoque apud homines autorita-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 223
 toritatem, fidem, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter, saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verum hoc, & ratio confutat & experientia, Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoque calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim, non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut per se humectare vel exsiccare potest. Stemus decretis Astrologorum aientium. vt Lunam, itidem cætera sydera luce, à sole mutuata fulgere. Si igitur omnium astrorum vna est eademque lucis origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dissimilis atque discrepans ratio & potestas agendi? Experientia item hoc ipsum redarguit: in plenilunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimum, noctes quoque, Aristotele & experientia teste, calidiores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias in coelo & syderibus vires atque facultates, & à luce & inter se multum diuersas, mirandorumque operum causas, quas influentias appellant, commenti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli veterum vel Philosophorum vel Astrologorum vnquam probatum: ac si licet ex eorum scriptis coniecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam

Aristoteles. Non esse ponendas influentias.

verò à recentioribus Astrologis influentiæ inuentæ & palam probatæ, ab alijs quoque docteri & defendi coeptæ sunt quis ex Lyceò paulo grauior & probator Philosophus non eas repudiauit atque damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantia eas appellauit? ad influentias enim quasi ad vnicum perfugium sese recipiunt, & hanc se in latebram conijciunt quicunque mirabilem effectum proprias & naturales causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia exercitatis occultas, solerter inuestigare ac reperire non possunt. Et verò, si admittuntur influentiæ, vix dici potest quâto perè debilitetur robur Philosophiæ, dèreratur eius dignitas, auctoritas eleuetur, minuatur existimatio, denique studium eius apud homines cultusq; languescat, Quid enim attinet in occultis rerum causis perquirendis & eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in procliui sit, cuiuslibet effectus ex coelestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulo obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia coelestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitissimum nauigium? in promptu est responso, nimirum à coelesti quadam influentia, quæ tanta pisciculum, illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura

natura rerum adeo reconditum, & ab intelligètia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit, & torfit, quod non quiuis è circulo Astrologorum, & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Verùm labor equidem longius, reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit, quomodo idem per influentiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnam calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modo sed etiam aduersas, & contrarias? ceruimus ita esse natura comparatum, ut omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentia, uel proprietates (vt more Philosophico loquar) vna generalis, & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis, & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse, & rationale) vt semper differentia, & proprietates specialis, nobilior, & perfectior sit generali, ut quæ illam cõtrahit, & determinat, nouæ perfectionis gradû & rationem ipsi adiungens: sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo rationale nobilius est quàm sentiens. At contra omnino se habet res in hac mirabili Astrologorum doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exempli causa, duas esse proprietates seu facultates agendi, vnam generalem, & communem ei cum omnibus attris, quæ est vis illuminandi, & per illum nationem calefaciendi: alteram specialem, &

*Argumē-
ratio com-
tra influē-
tias.*

propriam Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicuius influentiæ. Certum autem est, lucem cælestem multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate cælesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in re quæpiam facultates & proprietates ei rei naturales, quarum altera, ut diximus, sit generalis, altera particularis, inter se contrarias, quales sunt in Saturno secundum istos potestas calefaciendi per lucem, & refrigerandi per influentiam; nec fert natura rerum, & id fieri non posse ratio ipsa decernit. Nam ut in corpore multiformi, & quod Græci vocant Heterogeneum, secundum diuersas partes inesse queant contrariæ qualitates, & facultates, quemadmodum contingit corpori humano in cerebro, & in corde; id tamen conuenire non potest in astrum Saturni quod est secundum omnes partes vnus formæ ac naturæ: neque enim vna pars eius habet lucem, altera verò influentiam, sed ut totum est præditum iuce, ita conuenit in eo toto esse influentiam. Ne multa (non enim consentaneum est alieno loco de Influentijs aduersus Astrologos subtiliter disputare) satis argumenti est ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur, veras, naturales, & proprias causas, atque rationes ex duobus principijs cælestibus, quæ omnibus sunt conspicua, & experimentis quotidianis explorata, morum dico, & lucem, plenè cumulateq;

ac

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 227
ac probabilissimè peti & duci posse. Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem reddentes quorundam animalium vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusque censent Astrologi; cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione consent, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiã ad similitudinè aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumue rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

23. *Utrum astra natalitia cuiusquam, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.*

SECVNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusque astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimū? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & coeli atque syderum statum quo quisque in vtero conceptus, formatus, & animatus est: cum in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum; quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis cælestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero, potestari & acti oni cælorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cælestes,

Alterum Astronomia fundamenti quam in ano fit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

qui contingunt homini sapius post ortum? Cui plerumque vitu veniat vt illa virtutes coelestes insigniores sint effectu, & valentiores ad immutandum hominē, quam quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum natcenti homini impressum, necesse est variari commutata sapius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes cōstellationes, vel ob educationem, vel ob variam uiuendi cōsuetudinem & rationē, vel ob leges patrias, ad quarum normam cogitur quisque vitam, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primogeniæ quam quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis, & magnis Philosophis, nec S. Thomas in 1. par. quæst. ult. art. 1. abnuere viderur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus coelestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessario tandem euanesceat tota, nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem coelestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

An ali-
quid pri-
migenia
materia
hominis
maneat p
totam vi-
tam.
S. Thom.

24. *Utrum sit plus momenti in conceptu hominis, quam in eius ortu: ad diuinandum.*

P L V S autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quam in ortu, ma-

Ptolemæ. gister istorum Ptolemæus locupletis testis est. Is enim in tertio Apotelesmaticum ita scribit: Cum prin-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 229
principium temporale hominis aliquod statuatur, natura quidem & per se illud erit principium cum semen vtero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admisisse feminis vel casu vel obseruatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando quæ sint eo tempore stellarum configurationes, cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitaris dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscure docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse feminis admissionem hominisque conceptum; atque in hoc principio potissimè insistendum & inhaerendum, esse ad prænoscentias hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quam qui ad animam pertinent. Sed quia bene nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admisi feminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiicit, Qui autem horam ignorant principij seminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de electi onibus, ingenue fateatur, efficaciam decernendi Fatum homi-

Haly.

hominis esse in hora conceptionis; sed quia hæc nescitur ab Astrologis, propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi præmuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; respondere solent diuersitatem euentum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

SED vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam vrbium, non hominum modò, facta profrentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusq; omnes prospici ac prænotari. Fecit hoc in vrbe Rõma ro-

Tarutius Mathe- ut in Romulo tradit Plutarchus: quam historiam
maticus, lib. 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat,
quæ Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster
vrbi Ro- in primis Chaldæis rationibus eruditus, vrbis
ma conti- etiam nostræ natalem diem repetebat ab ipsi
gerunt ad Parilibus, quibus eam à Romulo conditam ac-
vim astro- cepimus; Romamque, cum esset in iugo Lu-
rum, sub na natam esse dicebat, nec eius fata canere dubi-
qua ea vr- tabat. O vim maximam erroris, etiamnè Vr-
bs à Ro- bis natalis dies ad vim stellarum & lunæ perti-
mulo con- nebat? fac in puero referre, ex qua affectione
ditæ est re- cerebat.
fererat.

coeli

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 231
coeli primum spiritum duxerit: num hoc in latere aut in cæmento ex quibus Vrbs effecta est, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obseruatio Astrologica non valeat, æque in stirpibus, & animalibus, quàm in hominibus.*

VERVM, quærerem equidem ex istis Astro-
manticis, num velint eorum diuinationem etiã
in animantibus & stirpibus valere, vt in homi-
ne? Si negent, prodeunt scilicet suam insciam; &
suæ artis infirmitatem, inanitatẽ atque fallaci-
ciam. Cur enim non æqualiter valeat in stirpi-
bus atque in homine? immò cur non plus va-
leat? stirpes namque multo magis quàm homo,
à cælestium corporum potestate, & efficientia
naturali necessitate pendent. Et cum minus mul-
ta, & varia atque incerta stirpibus quàm homi-
nibus acciderent, facilius profecto esse debe-
ret eorum diuinationem, quàm stirpibus quàm quæ
homini sunt euentura. Sin verò annuunt, simili-
ter in stirpibus vt in hominibus valere astrolo-
gicam diuinationem: amicè rogarem ipsos, vt
diligentissimè obseruarent statum cæli, & astro-
rum, eo videlicet tempore, quo uel prunus, vel
cerafus, uel pyrus fereretur, aut cum sementis
tritici fieret, & ex illa cæli obseruatione pro-
merent etiam prognostica de illis arboribus,
scilicet vt diuinarent quantã illæ arbores pru-
norum, cerarum, & pyrorum copiam essent
laturæ: quantus item ex illa tritici semine spi-
carum,

232 LIBER TERTIVS
carum, & in singulis spicis quantus granorum
numerus esset prouenturus, hæc si negent à se
posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non
posse ab ipsis futuros hominum casus euentus-
que prouideri.

27. De antiquitate istius Astrologiæ apud
Aegyptios, & Chaldaeos.

Tertium TERTIVM fundamentum eorundem Astro-
fundamē logorum est, artem hanc suam certissimis innu-
tū Astro- merabilium sæculorum experimentis, & con-
mantia. stantissimis obseruationibus esse comprobata,
aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab
Aegyptijs, & Babylonijs seu Chaldaeis, morta-
Aristot. liū omniū antiquissimis. tradit. n. Aristoteles in
lib. 2. de Coelo, textu 60. & extremo lib. 1. Mete-
reorū, Aegyptios omniū hoīum vetustissimos
haberi: & in principio operis Metaphysicorum
affirmat, Aegyptios omniū hominū vetustissi-
mos Mathematica studia tractare, & colere cœ-
pisse. Iactabāt et olim Astrologi. Chaldaeos qua-
dringenta, & septuaginta annorum millia in pe-
richlandis experiendisq; pueris quicunq; na-
scerentur, posuisse. Verū adeo in aperto, & in
promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut
nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit
opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem,
necdum sex millia annorum effluerunt. Ab
origine verò gentis Chaldaeæ, hoc est, post euer-
sionem turris Babel, facta nempe linguarum
diuisione, non sunt adhuc quatuor millia anno-
rum

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 233
rum completa. Picus Mirandulanns in cap. 2. li-
bro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguē-
dam Astrologorum mentitam vetustatem adhi-
bet Hipparchum & Ptolemæum, principes sa-
nè astronomiæ; qui ubi pro dogmate aliquo cō-
stituendo veterum obseruationes afferunt, nul-
las profecto afferunt vetustiores, ijs quæ sub Na-
buchodonosor Chaldaeorum rege apud Aegy-
ptios & Babylonios fuere, ab initio autem im-
perij regis Nabuchodonosor ad præsentem an-
num qui ab ortu Domini nostri agitur millesi-
mus quingentesimus octogesima octauus, nõ
plus bis mille ducentos & triginta annos præ-
terisse constat. Porro commenticiam Aegyptia-
carum obseruationum antiquitatem, perbelle
ridet & redarguit Augustinus in cap. 40. lib. 18. *August.*
de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustra vānissi-
ma præsumptione garriunt quidam dicentes, ex
quo rationem syderum comprehendit Aegy-
ptus, amplius quam centum annorum millia nu-
merari. In quibus enim libris istum numerum
collegerunt, qui non multum ante annorū duo
millia, literas magistra Iside didicerunt? non in-
paruos auctor est in historia Varro qui hoc pro-
didit. sic Augustin. Sed huic disputationi in qua
octo rationibus probare volumus diuinationē
astrologicā esse contrariam veræ philosophiæ,
finem hoc loco statuemus.

NON

M. Var-
ro.

234. LIBER TERTIVS
NON MODO ASTRA NON
esse causas, sed nec esse signa rerum
futurarum.

C A P V T IV.

BEATVS August. in lib. 5. de Ciuitate Dei,
cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundā
non mediocriter doctorum hominum, quibus
uisum est non esse quidem astra causas huma-
norum euentuum, sed esse tamen eorum vera
& certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint
certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidē certē in tomis suis
super Genesim, (sic enim memorat Euseb. lib.
6. de Præparatione Euangelica, cap. 9.) cum ex-
planaret verba illa quæ sunt in primo capite li-
bri Geneseos. *Et erunt in signa*, e quibus videli-
cet verbis huius nostræ disputationis argumen-
tum pertexuimus, prodidit astra esse à Deo po-
sita in cœlo, vt per varios aspectus & coniun-
ctiones præsignificarent quæ consequentibus
temporibus tum vniuersè, tum sigillatim euen-
tura essent, non tamen ea efficerent. Itaque cœ-
lum esse dixit velut quendam librum in quo
Deus depinxit atque descripsit quæcunque in
toto mundani æui decursu, suo quæque tempo-
re futura sunt. Ad hoc probandum, citat Ori-
genes librum quendam cui ritulus erat, *Narra-
tio Ioseph*, olim apud multos in auctoritatē &
fidem receptum: in quo Iacob Patriarcha indu-
citur

*Liber, &
in se iber-
batur
Narratio
Ioseph,*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 235
citur filios suos alloquens hunc in modum, *Le-
gi*, inquit, in tabulis cœli quæcunque contingent
vobis & filijs vestris. Plotinus autem condisci-
pulus Origenis idem sensit; idq. docet in libro
qui inscriptus est, *Vtrum stellæ aliquid agant*:
in libro autem de Fato, c. 6. hunc præterea stel-
larum vsum esse tradit, vt qui illas suspiciat &
quasi literas considerent, qui nimirum huius-
modi literaturam nouerunt, futura legant; ex
ipsis figuris comparatione quadam analogica,
eorum significationem & intellectum solerter
indagantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ip-
se de se interficiēdo vehementer cogitaret, Plo-
tinum hoc cœlitus prouidisse, & à tanto facino-
re eum prohibuisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenius libro 9. de
Fato, c. 35. minimè damnandam censet: & quo
probabilem esse ostēdat, aliquot ex diuina Scri-
ptura productis sententijs, eam ornata atque cō-
firmat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat
Eliasis cum ait in capite 34. *Complicabuntur
sicut liber cœli*: qua oratione significatur, cœ-
los post diem iudicij conuoluendos esse atque
complicandos: quasi nunc cœli instar cuiusdā
libri sint explicati & aperti nobis, haud dubie
ad legendū. Eodem pertinet illud quod est in
Psalmo 21. *Annunciabunt cœli iustitiam eius*,
& in Psalmo 18. *Cœli enarrant gloriam Dei*, &
quod est in primo capite libri Geneseos de stel-
lis, *Vt sint in signa*, & in Ps. 88. *Confitebuntur
cœli mirabilia tua Dñe*. Nec verò, inquit Ori-
genes

*ab Orige-
ne cita-
tus.
Plotinus.*

Porphyr.

*Iulius Si-
renius.*

Q

Origenes. genes, hæc opinatio tollit liberum hominis arbitrium, non magis profecto quam prædicta futurarum rerû à sanctis Prophetis edita, vel præscientiâ omnium rerum quæ est in Deo.

Plotinus. Plotinus scientiam astrorum ea ratione vt astra signa sunt humanorum euentuum, contingere homini aiebat vel singulari quodam Dei munere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad eam enim comparandam, opus esse acerrima indagatione, summaque solertia.

Iulius Sirenis. Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidè ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. lib. contra Manichæos. c. 21. cum is ageret de hominibus, quorum dum sunt in corpore mortali occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogitationes credendum est, quemadmodû in his corporibus latent, sed sicut nonnulli motus animorum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in illa perspicuitate ac simplicitate cœlestiû corporum omnes omninò motus animi latere non arbitror. Hæc ibi Augustinus.

29. *Vtrum secundum Aug. astra sint signa omnium rerum humanarum.*

Excursus locus Augustini. VERVM, si quis locum hunc non prorsus inconsideratè legat, planè comperiet Augustinum per cœlestia corpora non intelligere orbes cœlestes, sed corpora beatorum hominum, post resurrectionem cœlesti gloria & immortalitate donata; & ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuètes, & eosdem

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 237

dem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalem, & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidè tegant, & occultent, ideoque sæpè alios fallit: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hûc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximè consequentibus eius verbis palam est: hæc. n. subrexit, Itaque illi merebuntur habitationem illam, & commutationem in angelicam formam, qui etiam in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mendacia, oderunt tamen ea, & cauent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solum tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet. n. tempus, ut nihil etiam contegatur. Nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus facis explicatè, & aperte loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de cœlis vel astris; demiror sane Iulium Sirenum tam incogitanter, & oscitanter legisse hûc locum, vt propter eum maximè, Augustino assinixerit huiusmodi sententiam, cuius nec ullum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. 5. de Ciuit. Dei copiosa & grauis confutatio.

30. *De natura, & varietate signorum.*

CABTERVM, astra esse signa rerum futurarum, censeo equidem non solum esse alienum à *Astra nõ esse cer ta*

*Signa ve-
rum futu-
rarum.*

vera philosophia, sed etiam sacris literis cōtra-
rium. Ac licet complures earum rationum quas
superiori capite tractauimus, etiam valeant ad
hoc probandum: nouis tamen aliquot argumē-
tis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant,
hoc loco utendum est. Principio, quod est natu-
rale signum alicuius rei, id vel eius rei causam
vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem supe-
riori, & communi causa proficisci necesse est,
nam quod, præter hæc, quartum membrum fin-
gi posset, videlicet vt illud signum necessariò sit
coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id
non est diuersum à tertio membro: talis enim
connexio, & coniunctio non aliter esse potest,
quam vt causa illa prius ex se pariat id quod est
signum: deinde id quod est signatum, aut vt idè
quod causam excitat vel admouet ad agendum,
simul etiam adhibeat, & applicet id quod est si-
gnum ad præsignificandum: vtrumque autem
horu ad communem causam referatur. Hinc igitur
argumentari licet ad hunc modum: Si cœli
& sydera sunt signa omnium rerum subluna-
rium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc
negat ista opinio: uel sunt effectus, quod nec il-
li dicent, nec ullus hominum sanæ mentis au-
debit dicere: aut, quod tantummodo reliquum
est, tam cœlestia quam sublunaria ab eadem
superiori, & communi causa proueniunt;
quemadmodum Iris signum est serenitatis,
non quia sit eius causa vel effectus, sed quia
eadem est communis vtriusque causa. At cau-
sam communem cœlestium corporum, & sub-
luna-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 239
lunarium, necesse est esse vel corpoream vel incor-
poream: corpoream quidem nullam, opinor,
ponent isti, nullum enim corpus superius cœ-
lis est: relinquitur igitur vt omnia referant ad
causam incorpoream, hoc est, vel Deum, vel An-
gelos, qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli
cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habi-
tuque, & in syderum positu & conso-
matione, quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam no-
tis atque signis inibi descriptis euenta rerum
humanarum prænotent atque præmonstrent.
At enim uero id multis de causis non est credibi-
le: Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet
induci homines ab Angelis ad maxima scelera
& execranda flagitia.

AD hoc, Philosophia docet, necnon &
Theologia, idem tradit; Angelorum nullam esse
actionem quam vocant transeuntem, & quæ
proximè ab ipsis prouenit, aliam quàm motum
localem, nec Angelos posse quicquam proximè
agere, præterquam mouere motu locali. Ange-
los verò qui circumuoluunt orbem cœlestes, nõ
aliter circa res sublunares operari censent Phi-
losophi & Theologi, quam per motum & lu-
men cœli; nam influentias à lumine omninò di-
uersas paulò superius sustulimus. Per motum
autem & lumen cœli, omnes futuros effectus
rerum sublunarium, clare distinctè certoq; præ-
monstrari, nemo dicet qui uerisimilia & credi-
bilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ
duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut
ab eadem causa, sic eodem quoque modo ab illa

la prouenire debent: alioquin fieri non potest vt fe inuicem certo indicent: Deo autem & Angelis quę in corporibus cęlestibus fiunt, ea necessariō & inuariabiliter se habent, quę autem in his quę sunt infra lunam, valde mutabiliter, & vt ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subirexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quę sunt certo numero comprehensa, & semper vniusmodi & necessariō ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quę propemodum infinitę sunt multitudinem ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes: quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quā plurimi eodem puncto temporis nascuntur potest esse certum signum proprię & distinctę pręsignificans totamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur: quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse futendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometę signa sint humanarum rerum.*

DICES, Cometas qui in sublimi aëre generantur, signa esse quę insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen Comete nec causę sint nec effectus: quare idem quoque altris accidere respectu rerū sublunariū, nō esse incredibile. At ego, Cometas certa signa humano-

manorum casuum, & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quā est a Sapientibus improbatum. Quod si hoc, cū vulgo consentiens opinarer, dicerē Cometas a stellis rerum futurarum effectricibus excitari, vt eas res antegressi pręmōstrent. De stellis autē se cus est, his n. nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariō inducant & astruant Fatum.*

SED quid multis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimē velint, Fati necessitatem inducere: & sanē, magis etiam quā qui stellas faciunt causas rerū sublunarium. Etenim, ut stellę causę sint eorum quę fiunt infra lunam, non ideo tamen Fati necessitas existet, quod n. illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrarijs materię affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omninō euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania, & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cęlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor, & institutor ignorans esset futurorum euentuum,

vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant, quæ faciêda sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantum: sed hoc improbabile est ac signenti simile; cur e nim stellæ præntent futuros effectus aliquarum particularium causarum potius quam aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit; aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiêr causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessario, vt omnia quæ infra Lunam fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vincata que teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

Testimonium autem illud Esaiæ productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis, & non nihil negotij facessere videt; varie interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probari sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad quæstionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaiâ, fore vt cœlum aliquando velut liber complicaretur, sic ait. Quemadmodum cœli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum

*Explicatur locus
Isaiæ ex
cap. 34.*

*Iustinus
martyr.*

eum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit cœlum sicut pellem*, aliquando cum firmato fu-
mo, *Cœlum*, inquit, *ceu fumus firmatum est*, aliquando cum rotunditate cameræ. *Qui extendit*, inquit, *cœlum uelut cameram*: Sic è diuerso, cœli dissolutionem per comparisonem conferunt cum alijs rebus, vt apud Esaiam cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psalmo 101, cum vestimento veterascente & commutando. Sic Iustinus. Hieronymus verò illis verbis hæc scribit, considerandum, quod non dicat interire cœlos, sed replicari siue complicari quasi librum, vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, compliceantur qui prius aperti fuerant; vt nequam ultra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur cœli annunciare iustitiam Dei, reuelare iram eius, & probare ac restificari hominum scelera.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lira aliter exponunt, Complicabuntur, inquit, cœli tanquam liber, hoc est, non exercebunt ultra Ethnici astromantiam suam; nec post hæc ex aistris diuinare audebunt euenta hominû, quasi legerent in syderibus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanent hoc modo. Ministerium & vsus cœlorum atq; syderum exhibitus homini ante diem iudicij, postea esse desinet; nam licet, non pror-

Psal. 103.

*Esaiâ 51
iuxta 70
Interpre-
tes.*

*Esaiâ 40
iuxta 70
Interpre-
tes.*

*B. Hiero-
nymus.*

*B. Tho-
mas.*

sus interibunt cæli, alio tamen statu erunt, & quibus nunc funguntur ministerijs, & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicij quoquo modo vacabunt: quæ uacatio pulchre declaratur ab Isaia similitudine libri, quæ posteaquã eo usi sumus, nec amplius nobis usui futurus est complicare, & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui aiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ, & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem, & confusionem; tantam denique hominum tristitiam, dolorem, & conflictationem, ut præ magnitudine mœroris atq; doloris, & præ animi perturbatione, & oppressione, videantur hominibus coelestia lumina restringui, stellæ de cælo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari, & recedere, nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur recedere vel abire, sic enim habes in capite sexto, *Et cœlum recessit sicut liber inuolutus.*

Sed quo planior sit, & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua usus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi, & compingi solitos esse, quam nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongam, quæ circa cylindrum siue axem ligneum circumplebatur, instar linæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi, libri aliam

*Antiquus
mos Hebræorum
scribendi.*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 245
quam referre cœlorum similitudinem & imaginem; quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ seu spiræ, altera super alteram ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius vniuersi axem tenet, coelestes orbis alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verùm de testimonio Esaiæ satis dictum sit; cuius cum tam multæ ac variæ sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

*QUARATIONE NONNULLI
Astrologi multa verapredixerint.*

C A P V T V.

RESTAT, quò tandem ad exitum hæc disputatio finemque perducatur, ut causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerint, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter congruentes, hanc enim quæestionem, cum eius mentio supra incidisset, quo melius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra satis explicarum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieque admodum vulgare est, quin etiam à grauibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam

quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones ueræ fuerunt, vñ ipso euentuque comprobata: & vix vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænunciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne peruulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionū, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis astromanticæ quam nullam esse fatis superque ostensum est. sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor causæ, propter quas nonnumquam prædicta astrologorum vera carent.*

34. *Instinctu demonum agi nonnumquam homines ad diuinandum.*

PRIMA causa. Veritas istarum prædictionum nonnumquam provenit ex pacto & societate quam iniuit Astrologus cum dæmone, vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum insti-

gan-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 247
ganturi Hoc tradit August. extremo c. 7. lib. 5. de Ciuitate Dei: Nō immerito, inquit, creditur, cū Astrologi mirabiliter multa vera respondent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorū, quorum cura est hæc fallas, & noxias opiniones de astralibus fatis, inferere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati, & inspecti aliqua arte, quæ nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire, aut homini præmonstrare soleat.*

DAEMON autem suggerit homini quod ab eo diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem, & conspicuum offerens, eumque futura humanis verbis prædocens: uel formatis in aere uocibus præsignificantibus futura, citra vllam corporis speciem, & figuram: vel immixta scriptura aliqua quæ futurarum rerum prædictiones continet, uel dormienti per somnia aut uigilanti afficiendo, & commouendo phantasiam, fingendoque phantasmata idoneè ad representandum id quod diuinandum est, atque incitando hominem ad prædicendum id quod representant phantasmata. Scire autem potest dæmon futura, quæ prædocet hominem, reuelatione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnumquam enim Deus ad agendum aliquid utitur dæmonum ministerio. Solet etiam dæmon prænunciare homini futura quæ ipsemet postea factu-

facturus est: solet ob incomparabile sui motus celeritatem, quæ in longinquis locis remotisq; mundi regionibus geruntur, ea ad homines qui longissime absunt deferre. Potest item dæmon ex clandestinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in corpore tã exterius quam interius apparent, occultas hominum cogitationes, & de liberationes tam præsentis quam futuras, solertissime coniectando, cognitâs habere. Idemque conijcit ex præparatione causarum aliarumque rerum, quæ ad gerendum aliquid debent concurrere. Denique, ob incredibilem subtilitatem, & solertiam mentis, ob tantam tot millium annorum experientiam, propter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam; callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

August.

Hoc ipsum quod hic docuimus, quia enucleatè aperteq; tradit Augustinus in libro 2. de Genesi ad literam, capite 17. libet verba eius adscribere, De factis inquit, syderum, qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documento rorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus, Talibus enim disputationibus etiam orãdi causas nobis auferre conantur, & impiâ peruersitate malis factis, quæ rectissime reprehenduntur, ingerunt accusandum potius Deum auctorem syderum, quam hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab illis vera dicuntur, in istin etu quodam occultissimo dici, quem nescientes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad
deci-

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 249
deciendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporali bus rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia validiore propter magnam longitudinem vitæ, partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem ijdem nefandi spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera, cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hastenus sunt Augustini verba.

36. *Quomodo & quâ grauitè peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauissimo se obstringunt scelerè, quicumque cupidi futura noscendi consulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum; Multis autem modis in eo ipso peccari potest: primò si quis consulat dæmonem de futuris, vel dæmoni discipulum Astrologum, rarus esse dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius Dei proprium sit nosse futura; si quis eandem cognitionem etiam dæmoni tribueret, impietatis

tis & idololatriæ crimē effec. Deinde, si crimini vertitur cum excommunicato ab Ecclesia communionem & societatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Ecclesie inimico & implacabili hominum hoste, pacto & societate cōiunctum esse: & quem Deus ab omni societate fidelium ablegavit ad inferas & tartareas sedes, æternisq̄ue supplicijs mancipavit, eo & amico, & magistro atque doctore vti velle? Postea, qui dæmonis familiaritate vtitur, in magnum certumque periculum animam suam obijcit, utpote quam dæmon eiusmodi prædictionum illecebris circumuenire ac perdere vehemēter cupit. Peccat etiam gravissimē, quisquis Astrologos consulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium esse, propterea dæmonem vel astrologum consulere, ut eorum consilio vel auxilio magnum aliquod scelus perpetrari queat.

37. *Istiusmodi Astrologos fere improbos & flagitiosos esse.*

ISTOS autem veridicos, ut ferunt Astrologos dæmonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæq̄. impuritas & sordes: tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominū, raro versari

in

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA. 251
in publico, ferè in obscuro & abdito, proculq; arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel ultro, vel coacti, habita scilicet quaestione, admotisq̄ue cruciatibus, suam cū dæmone societatem & familiaritatem confessi sunt. verum de prima causa satis,

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, ut in 4. & 7. libro Confessionum inquit Augustinus, cæcæ & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agitat, ut nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorum meritis vel ex abyfso iusti iudicij Dei oporteat audire,

August.

38. *De usu sortium apud antiquos ad prænotanda futura.*

HVC referre etiam conuenit sortes antiquis vtitas, quando videlicet versib. alicuius poetæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs mirè congruentia: velut Alexandro seuerò etiamnum adolescenti, nec imperium sperati, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex libro Aeneidos 6. exiēre, qui futurū illi Imperium præsignificabant his verbis.

R

Tu

*Tu regere imperio populos Romane memento:
 He tibi erunt artes, pacisque imponere morem;
 Parcere subiectis, & debellare superbos.*

Nec mirū ita euenire, Deo volente ideoque mente mouente, linguam moderante, & sortes aprē ad id quod præsignificari vult miscente ac temperante; qui nō solum ex ore Balaam arioli

*Numē.
 23. & 24.*

& falsi vatis, sed etiā ex ore asinæ qua ille ariolus vehebat, verissima futurorū edidit oracula.

39. *Permissu Dei, nimis cupidos sciendi futura, laqueis demonum irretiri, & varijs ac pernitiōsis erroribus imollicari.*

NON est hoc loco in præteritis relinquentium, quod valde sapiētē & salutariter monet Augustinus in libro 2. de Doctrina Christiana, cap. 22. & 23. ait enim permissu Dei nonnunquam viū venire, vt demones vel per ipsos ēt homines multa vera prædicant, quod nonnulli eiusmodi diuinationum, etiam cum superstitione atque impietate nimium studiosi atque curiosi, noxia p̄suasione seducti, in maiora & magis execianda flagitia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedentibus suis peccatis probantur. Sed præstat hic Augustini verba describere. Hinc fit, inquit, vt occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum rerum homines, tradātur illudendi & decipiendi, pro meritis voluptatum suarum illudentibus eos atque decipientibus præuaricatoribus Angelis; quibus

Augustinus.

Valde obseruanda beati Augustini sententia.

bus ista pars mundi infima secundum pulcherrimum ordinem rerum, diuinæ prouidentie lege subiecta est. Quibus illusionibus, & deceptionibus euenit, vt istis superstitionis, & pernitiōsis diuinationum generibus, multa præterita & futura dicantur; nec aliter accidant quàm dicunt: multaque obseruantibus secundum obseruationes suas eueniant, quibus implicari curiosiores fiant, & sese magis magisque inferant multiplicibus laqueis pernitiōsissimi erroris. Hoc genus fornicationis animæ salubriter diuina Scriptura nō tacuit, neque ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à professoribus eorum, *Sed etiam si dixerint uobis, inquit, & ita euenit credatis eis.* Non enim quia imago Samuēlis mortui Sauli regi vera prænuñciauit, propterea talia sacrilegia quibus imago illa præsentata est, minus execranda sunt: aut quia in Actibus Apostolorum ventriloqua femina verum testimoniū perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius illius demonij correptione atque exclusione mundauit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nugatorie vel noxiæ superstitionis, ex quadam pestifera societate hominum, & demonum, quasi pacta infidelis, & dolosæ amicitie constituta, penitus sunt repudianda, & fugiēda Christiano. Sic Augustinus. His causis adiungunt quidam alias duas, minus fortasse probabiles, non minus tamen frequentes vsuque commertas.

*Deut. 13.
 1. Reg. 27.*

Act. 16.

40. *Multos diuinare futura, magis ex prudentia, & usu rerum humanarum, quam ex arte Astrologica.*

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant non tam peritia artis Astromanticæ, quæ nulla est, quam singulari quadam sagacis ingenij solertia, & multiplici humanarum rerum peritia vsuq; & exquisita eorum hominum quibus diuinatio fit, negotiorum, morum, studiorum, & ingeniorum obseruatione atq; notitia. Etenim quidam sunt, qui perspectis quorundam hominum temperamētis, & affectionibus corporū, studijs item, exercitationibus, institutis, familiaritatibus, denique virtutibus aut uitijs, multa euentura eis prouident, ipsisque magna asseueratione, & auctoritate prænunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus diuinationum pertinet, si quis principem tyrannicè tractantem ciues, & crudeli dominatu prementem, à suis eum occisum iri prædixerit; hominemque frequentissimum in furtis, & rapinis, suspensio periturum; religionis contemptorum, falsæque doctrinæ proleminatorem contra veritatem fidei, & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinationis vsus est Annibal, qui perspecta imperitia atque temeritate Terentij Varronis, & C. Flamminij Romanorum Cofs. & Imperatorum, Afris victoriam, Romanis insignem cladem valde fidenter, & asseueranter prædixit;

eam-

*Diuinatio
Annibalis*

DE DIVINATIONE ASTROLOGICA 255
eamque prædictionem mox certaminis exitus, plurimis Romanorum millibus interfectis, comprobauit.

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologorum, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.*

QUARTA Causa. Non raro Astrologorum diuinatio vera existit ob stultam consulentium credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maxime optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cōsulentium magnam spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum iniocere tristium & acerborum casuum calamitatisq. ab illis prænunciata. Hi autem duo affectus animi, cum potentissimi sint ad efficiendū & commouendum hominem, crebro efficiunt, certè multum proficiunt, ut humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemens quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines ut ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusq. contendant: quo fit, ut ob rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, pauor, horrorq. prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter egredi negotia, timide ac negliger persequi, & quocumque obiecto impe-

256 LIBER III. DE DIVINAT. ASTROLOG,
 dimento turpiter & infeliciter deserere, eaq; ra-
 T. *Liuius.* tione in prænunciata ipsi mala delabi. Lucu-
 lenta eius rei exempla reperimus in Romano
 exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria &
 auspicia secreto inspecta infaustum belli exi-
 tum minarentur, auspices & duces ne militem
 in arma euntem funesto nuncio consternarent,
 versis in contrariam partem auspicijs, omnia
 fausta & triumphalia portendi & à Dijs pro-
 mitti mentiti sunt, quo mendacio vtiliter dece-
 pti milites, alacriter prælium inierunt, fortiter
 pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore
 præmonstrabant, feliciter vicerunt. Contra ve-

Nicias dux cum Nicias dux classis Atheniensium, inco-
gnita sibi gnita sibi lunæ defectione portendi rarus classis
nafragium, naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cū
stulto metu stulto metu occupatus oppressusque discessum
differt, differt, à Siraculanis cum tota classe captus est.
 Verum ne disceptatio hæc longius quam ini-
 tio promissimus, & quam fert instituti nostri
 ratio producat, hic finem disputandi de diui-
 natione astrologica faciemus.

F I N I S.

*Libros hos tres R. P. Benedicti Pererij ad-
 uersus fallaces, & superstitiosas artes, &c.
 non modo propter breuitatem, perspicuita-
 tem, elegantiam, verum etiam propter ortho-
 doxam, & accuratam pulcherrimarum, &
 vtilissimarum questionum explicationem,
 cum luce tum laude dignissimos iudico.*

Albertus Hungerus, S. Theologiæ
 D. Professor, & Procancellarius,
 atque Theologici Collegij pro
 tempore Decanus in Catholica
 Academia Ingolstadtiana.

INDEX RERVM
 PRAECIPVARVM
 IN TRACTATV
 de Magia contentatum.

A.

A rchimedis sphaera.	fol. 18
Archimedis scientiæ potentia.	20
Actio Demonum est duplex.	33
Apollonij fabula leonis.	37
Astronomica Magia quid sit.	55
Aurum Chemicum non potest vendi pro ve- ro.	78
Argentum viuum non est materia omnium metallorum, sicut nec sulphur.	80
Authoris sententia de auro alchimistico.	87
Animalia gnari possunt solo calore ignis.	89
Auripigmentum est species veri auri.	90
Alchimia ars cur non videatur esse vera.	90
Alchimia vsus non est permittendus in Re- publica.	92
An aliquid primogeniæ materiæ hominis ma- neat per totam vitam.	228
Annibalis somnium de vastatione Italiae.	137
Alexandri Magni somnium.	139
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipiendas reuelationes diuinas.	146
Argumenta S. Scripture quibus Astrologica diuina-	

I N D E X.

diuinitio refellitur.	170
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatio- ne cum Ecclesia cuiusdā Mathematici.	177
Animaduersio in Petrum de Aliaco.	179
Argumentatio valida cōtra Astrologos.	181
Astrologorum prædictiones si essent veræ, es- sent odiosæ hominibus.	206
Astrologorum prædictiones cui generi homi- num arrideant.	221
Astrologorum fundamenta.	222. 227. 232
Aristotelis sententiæ tollunt è medio Astro- mantiam.	218
B. Ambrosius comparat prædictiones astrolo- gorum tele araneæ.	231
Astra non esse certa nisi vudij futurarū.	239
Annibalis diuinitio.	254
Auctoris sententia quomodo facta sit à Ma- gis Pharaonis virgarū in serpentes mu- ratio.	121. 116
Annus retrofluentes.	38
B.	
Boëtij opera mira.	20
D. Basilij argumētatio contra Astrologos.	90
C.	
Columba lignea volans.	20
Caput aneum loquens.	20
Calor cęlestis & elementaris nō differūt spe- cie.	88
Cham fuit idem qui Zoroastres.	94
R	5
Cassia-	

I N D E X.

Cassiani opinio de origine Magiæ. 96
Causæ quinque cur dormientibus multa diuinitus reuelentur. 146
Causæ quatuor cur diuina somnia sint aliquando obscura. 152
Caietani sententia aduersus prædictiones astrologorum. 175
Catonis dictum in Astrologos. 216

D

Dæmones cur simulēt animas demortuorum. 70
Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 121
Dæmonum natura & munus scdm Platonē. 131
Dæmones cur olim non doctis sed imperitis somnia dederint. 150
Dæmonum astutia in dandis somnijs. 151
Deus varijs modis afficit homines per somnia.

143. 144

Decreta contra Astrologos iudiciarios. 169
Dilemma aliquod contra Astrologos. 206

E

Epicureorum opinio de somnijs. 126

G

D. Gregorius sex somniorum causas tradit. 135
Eiusdem memorabilis sententia de somnijs. 142

H

Historia Iannis & Mambri Magorum Pharaonis. 112
Homeri commentum pro distinctione verorum somniorum. 130

Hæbre-

I N D E X.

Hebræorum antiquus mos scribendi. 247

L

Lamiarum ingenium & libido. 11
Liberi arbitrij vsus nunquam est perfectus in somno- M. 158

Magorum figmenta. 8
Magorum opera varia. 5
Magi Persarum quales. 18
Magia naturalis. 14
Magia naturalis triplex. 14
Magiæ varis species. 28
Magi quomodo dæmonibus imperent. 53. 71
Magiæ usus. 107
Magia uetita diuinis legibus. 107
Magiæ unde tanta authoritas. 102
Magiæ origo prima à Dæmone. 97
Miraculum quid sit. 48
Miraculorum uerorum tres gradus. 49
Miraculorum uerorum quinque differentiæ à falsis & simulatis. 50
Mortuos nulla in magica posse reuiuiscere. 13

N

Necromantiæ usus antiquus. 65
Necromantiæ confutatio. 67
Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.

256

O

Opera quæ possunt dæmones facere. 34
Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis. 114. 115. 116.

Oeno-

I N D E X.

Oenomaus confutator oraculorum Apollinis. 172

Origenis disputatio contra Astrologos. 178

P

Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi dæmones inuocent. 29

Philonis sententia de origine Magiæ. 93

Porphyrius quid senserit de veritate somniorum. 133

Pythagoræ mos & consuetudo. 134

Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam. 214

Professores diuinandi futura, aliquando fuisse ei ectos è ciuitatibus. 221

R

Remora piscis. 16

Refellitur ars Cabalística tanquam inanis. 58

Rationes quinque pro Alchimis. 84

Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit. 102

Ratio cognoscendi somnia duplex. 141

Ratio quedam contra Astromanciam. 173

S

Salomnis Magia naturalis. 21

Statuæ per se incedentes. 35

Statuæ loquentes more humano. 36

Samuel an fuerit verus qui per Pythonissam representatus est Sauli.

Smerdes Magus inuasisit regnum Persarum. 74

Sul.

I N D E X.

Sulphur non est materia metallorum omnium. 80

Somnia omnia esse vera Stoicorum, et Pythagora opinio. 125

Sententia quedam vera de somnijs. 127

Somniorum causa. 127. 136. 138. 141

Sententia variæ de causis somniorum. 130

Somnium Cyri. 131

Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit. 133

Somniorum dæmonis duo genera. 139

Somnia quedam impijs hominibus data sunt à Deo. 151

Somniorum quatuor genera sine uitio possunt obseruari. 153

Somnium Salomonis cur illi fuerit datum. 161

T.

B. Thomæ sententia de operibus Magorum.

11

B. Thomæ argumentum contra Necromanciam. 67

Testimonia scripturæ de somnijs. 128

B. Tertulliani sententia de Necromantia. 69

V.

Voces quomodo possint esse causæ efficientes rerum aliquarum. 25

Vtilitates artis Chimicæ. 82

Vanitas maior eorum, qui obseruant somnia quam astra. 155

Vsus rationis sepe est liber in somno. 158

Vit.

I N D E X.

*Vita hominis est instabilis, qui non secundū
rationem sed sensum uiuit.* 206

X.

*Xenophanis, et Epicuræorum opinio de som-
nijs.* 126

Z.

Zoroastres Magia parens. 93

Zodiacus apud Astrologos duplex. 189

